

ÇATIŞMANIN ÇÖZÜMÜNDE SİVİL TOPLUMUN ROLÜ - İRLANDA TECRÜBESİ

Yuvarlak Masa Toplantıları

Dublin – İrlanda

9– 11 Nisan 2014

Demokratik Gelişim Enstitüsü (Democratic Progress Institute - DPI)

11 Guilford Street

Londra WC1N 1DH

Birleşik Krallık

tarafından yayınlanmıştır.

www.democraticprogress.org

info@democraticprogress.org

+44 (0)203 206 9939

İlk baskı, Şubat 2015

ISBN: 978-0-9930751-9-3

© DPI – Demokratik Gelişim Enstitüsü, 2015

DPI – Demokratik Gelişim Enstitüsü İngiltere ve Galler’de kayıtlı bir vakıftır. Vakıf Kayıt No. 1037236. Kayıtlı Şirket No. 2922108.

Bu yayının telif hakları saklıdır, eğitim amacıyla telif ödenmeksizin ya da önceden izin alınmaksızın çoğaltılabilir ancak yeniden satılamaz. Bu durumun dışındaki her tür kopyalama için yayıncılardan yazılı izin alınması gerekmektedir. Bu durumda yayıncılara bir ücret ödenmesi gerekebilir.

Önemli Not: Bu rapor yuvarlak masa toplantısında yapılan konuşmaların özet halini içermektedir. Raporadaki konuşma metinleri yapılan konuşmalarla birebir bir benzerlik içermediği gibi konuşmaların tam çözümünü de değildir.

İçindekiler

Önsöz.....	5
Katılımcıların Toplu Fotoğrafi	7
DPI Direktörü Kerim Yıldız Tarafından Yapılan Hoş Geldiniz Konuşması	8
Dublin Fitzwilliam Hotel’de Yapılan ‘İrlanda Çatışmasının Tarihi’ Konulu Yuvarlak Masa Toplantısı	12
Türkiye Cumhuriyeti İrlanda Büyükelçiliği Resmi İkametgahında Katılımcılar Onuruna Verilen Akşam Yemeği	36
İkinci Bölüm	37
İrlanda Dışişleri ve Ticaret Bakanlığı Binasında Düzenlenen Yuvarlak Masa Toplantısı	37
Üçüncü Bölüm.....	64
Fitzwilliam Hotel’de Yapılan ‘Kuzey İrlanda Barış Sürecinde Sivil Toplumun Rolü’ Konulu Yuvarlak Masa Toplantısı.....	64
Dublin’de ki Shelbourne Hote’de Katılımcılar Onuruna Verilen Yemekli Resepsiyon	80
Dördüncü Bölüm.....	84
Dublin’deki Boston College’de Yapılan ‘Şiddet Sebebiyle Bölünmüş Toplumda Gazetecilik ve Medya’ Konulu Yuvarlak Masa Toplantısı	84
Beşinci Bölüm	114
Boston Kolejinde Düzenlenen ‘Barış Sürecinin Bir Parçası Olarak Kimlik ve Haklar Sorunu’ Konulu Yuvarlak Masa Toplantısı ..	114
Altıncı Bölüm.....	122
Boston Kolejinde Düzenlenen ‘Barışın İnşasında Sivil Toplumun	

Rolü' Konulu Yuvarlak Masa Toplantısı	122
Dublin Dağları Bölgesindeki Johnnie Fox's isimli Geleneksel İrlanda Yemekleri Sunan Restoranda Yenilen Akşam Yemeği ...	147
Ekler: Ek 1: Katılımcı Listesi	149
Türkiye'den Katılımcılar	150
İrlanda Cumhuriyeti ve Birleşik Krallık'tan Katılımcılar.....	150

Önsöz

Bu rapor Barış ve Uzlaşma için Glencree Merkezi ile İrlanda Cumhuriyeti Dışişleri ve Ticaret Bakanlığı'nın ev sahipliğinde, Demokratik Gelişim Enstitüsü (DPI) tarafından 9-11 Mart 2014 tarihleri arasında Dublin'e düzenlenen karşılaştırma çalışma ziyareti sırasında gerçekleştirilen yuvarlak masa toplantılarının detaylarını içermektedir. Bu gezi, çatışmanın çözümünde sivil toplumun rolü konusu üzerine ve özellikle de İrlanda barış süreci tecrübesini incelemek üzere düzenlenmiştir. Bu toplantının katılımcılar için değerli bir çalışma olduğunu, Türkiye'de bu alanda devam eden tartışmalara önemli bir katkı sunmasını umut ediyoruz.

Enstitü olarak, uluslararası alanda barışın teşviki ve demokrasinin inşasına katkı yapmak için, güçlü bir kamusal tartışmanın yürütülmesi gerektiğine inanıyoruz. Bu amaçla, kendi yetenek ve deneyimlerimizi başkalarıyla paylaşmanın yanı sıra, çözüm için pratik bir çerçeve oluşturma üzerinde yoğunlaşmaktayız. DPI olarak, bu amaçlar çerçevesinde, barış ve demokratik ilerleme konusunda, yapıcı bir diyalog oluşturulmasına, aynı zamanda barışın ve demokrasinin inşası hakkında, yeni platformların kurulmasına, mevcut olanların geliştirilmesine katkı sunmayı hedefliyoruz. Bu amacın gerçekleşmesi için, farklı toplumsal kesimlerin bir araya gelip, bilgilerini, kaygılarını ve önerilerini katılımcı, samimi bir ortamda karşılıklı tartışmalarla ortaya koymaları, kurumumuz açısından hayati önem taşımaktadır. DPI'nin hedefi demokrasi ve barıştır. Bu amacın temelini, sorunlara çözüm bulunabilmesi için

ortak önceliklerin ve yaratıcı yaklaşımların tespit edilmesi teşkil eder. DPI aynı zamanda, projeler aracılığıyla akademisyenler, sivil toplum çalışanları ve karar alıcı kesimler arasındaki işbirliğini güçlendirmeyi hedeflemektedir.

Bu raporun hazırlanmasına yaptığı katkılar için özellikle Sayın David Comley'e ve DPI çalışanlarına çok teşekkür ediyoruz. Barış ve Uzlaşma için Glenree Merkezi ile İrlanda Cumhuriyeti Dışişleri ve Ticaret Bakanlığı'na da ev sahipliği için özellikle teşekkür etmek istiyoruz.

Kerim Yıldız
Direktör
Demokratik Gelişim Enstitüsü

Katılımcıların Toplu Fotoğrafi

Yuvarlak Masa Toplantıları Katılımcıları toplu halde (Soldan Sağa): DPI Direktörü Kerim Yıldız; Zeynep Ardıç; DPI Program Sorumlusu Eleanor Johnson; Glencree merkezinden Eamon Rafter; Sedat Yurtdaş; DPI Baş Danışmanı Esra Elmas; Ahmet Faruk Ünsal; Necdet İpekyüz; Gülçin Auşar; Fazıl Hüsnü Erdem; Feray Salman; Talha Köse; Glencree merkezinden Val Kiernan; Kadri Salaz; Cem Gençoğlu; Vahap Çoşkun; Fadime Özkan.

DPI Direktörü Kerim Yıldız Tarafından Yapılan Hoş Geldiniz Konuşması

Öncelikle İrlanda'ya hoş geldiniz. Umarım bu gezi hepimiz için son derece verimli geçer. Ön bilgi olarak sizlere biraz DPI'ın yürüttüğü çalışmalar konusunda bilgi vermek istiyorum. Bu bizim sivil toplum örgütleri ve sivil toplum konusu üzerine özellikle yoğunlaştığımız ilk karşılaştırmalı çalışma ziyaretimizdir. Daha öncesinde gerçekleştirdiğimiz karşılaştırmalı çalışma ziyaretleri daha genel bir şekilde, çatışmanın çözümü ve İrlanda'daki çatışma sürecinin Türkiye ile herhangi bir benzerlik taşıyıp taşımadığı konusu üzerine yoğunlaşmıştı. Bu ziyaret ise çatışmanın çözümünde sivil toplumun rolünü daha derinden incelemeye fırsat vermek amacıyla düzenlenmiştir. Bildiğiniz üzere kurumumuzun gerçekleştirdiği diğer karşılaştırmalı çalışma ziyaretlerinde Türkiye'deki ana siyasi partilerden milletvekilleri de yer almıştır. Ne yazık ki Mecliste grubu olan partilerden sadece Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) bizim bu tür gezilere onların da katılması yönündeki davetimizi, Adalet ve Kalkınma Partisi'nin sözcüsü olduğumuz gibi temelsiz bir gerekçeyle reddetmiştir. Ancak kurum olarak siyasi yelpazede yer alan diğer bütün siyasi partilerin bu karşılaştırmalı çalışma gezilerine katılmasını sağladık.

Düzenlediğimiz bu karşılaştırmalı çalışma ziyaretleri sırasında özellikle Kuzey İrlanda tecrübesi üzerine yoğunlaştık ve bu çatışmada kilit pozisyonda yer alan kişiler ve kurumlarla görüşmeler gerçekleştirdik. Önümüzdeki bir kaç gün içerisinde

İrlanda barış sürecinin ne tür zorluklarla karşılaştığı ve bu süreçten hangi derslerin çıkarılabileceği üzerinde duracağız. Bundan bir kaç yıl önce Dublin'e düzenlediğimiz karşılaştırmalı çalışma gezisinde kendisiyle görüşme imkanı bulduğumuz sayın Prof. Vincent Comerford bugün aramızda ve kendisi bizimle İrlanda barış süreci üzerine var olan farklı perspektiflere ilişkin görüşlerini paylaşacak. İrlanda'da kurulu bulunan Barış ve Uzlaşma için Glenree Merkezi isimli kurumun Direktörü sayın William Deva'sta aramızda. Kendilerine bu ziyaretin gerçekleşmesindeki kolaylaştırıcılıklarından dolayı ayrıca teşekkür etmek istiyorum. William Daves ayrıca bizimle kendi merkezlerinin hem İrlanda barış süreci, hem de dünyanın farklı yerlerindeki diğer çatışmalara ilişkin yaptığı çalışmalardan bahsedecektir. Bildiğiniz üzere bu ziyaret İrlanda hükümetinin ev sahipliğinde, Glenree ve DPI tarafından ortaklaşa düzenlenmektedir.

Önümüzdeki bir kaç gün içinde yakın dönemde İrlanda'da gözlemlenmeye başlanan bazı ilginç gelişmeler üzerine yapılan tartışmalara tanık olacağız diye umut ediyorum. Özellikle son altı aylık dönem bize Kuzey İrlanda barışının son 15 yıllık barış sürecine rağmen henüz tamamlanmadığını göstermektedir. İyi ya da kötü son 15 yıllık süreç boyunca birbiriyle müzakere süreci içinde olan taraflar en önemli konular üzerinde gerekli anlaşmaları sağlayamadıkları için barış süreci bir anlamda başarısızlığa uğramıştır. Benzer bir durum Kürt sorunu noktasında da gözlemlenmektedir. Örneğin Kuzey İrlanda'da henüz semboller ve bu sembollerin kamusal alanda kullanımını konusunda bir uzlaşma

ya da anlaşma sağlanamamıştır. Sonuç olarak İrlanda örneği bizim için son derece önemli bir örnektir çünkü bu süreçte çok sayıda hata yapılmıştır. Bizim bu yanlışlardan dersler çıkarmamız ve bazı şeyler öğrenmemiz mümkün olabilir. Türk devletinin İrlanda barış sürecine özel bir ilgi duymasının bir sebebi de budur diye düşünüyorum.

Önümüzdeki günlerdeki toplantıları ve yapılacak tartışmaları sabırsızlıkla beklediğimi ifade etmek isterim. Tekrar ziyaretimize katıldığınız ve burada olduğunuz için hepimize çok teşekkür ediyorum.

** Kerim Yıldız, çatışma çözümü, barışın inşası, uluslararası insan hakları hukuku, azınlık hakları gibi alanlarda uzmanlığı olan, uzun yıllar boyunca bu alanlarda farklı projeler üzerine çalışmış bir isimdir. Faaliyetlerine son veren Kürt İnsan Hakları Projesinin kurucusu ve eski Genel Müdürüdür. Kerim Yıldız yaptığı çalışmalardan dolayı çok çeşitli ödüllere hak kazanmıştır. 1996 yılında İnsan Hakları İçin Avukatlar Komitesinin yıllık ödülü İnsan haklarının korunması ve hukukun üstünlüğü ilkesinin teşviki yönündeki çalışmalarından dolayı kendisine verilmiştir. 2005 yılında ise Sigrid Rausing Vakfı tarafından kendisine Azınlık hakları alanındaki çalışmalardaki liderliğinden dolayı ödül verilmiştir. 2011 yılında ise Gruber Adalet Ödülüne layık görülmüştür. İnsan hakları alanında son derece geniş bir tecrübeye sahip olan Yıldız, insan hakları alanında dünya genelinde farkındalık yaratmak için çalışmalar yürütmüş, Avrupa İnsan*

Hakları Mahkemesine dava taşınmasında yardımcı olmuş, Avrupa'da ve Ortadoğu'da çok sayıda eğitim semineri vermiş, konferanslarda konuşmacı olarak yer almıştır. İnsan hakları alanında, özellikle ifade özgürlüğü, ulusal güvenlik ve azınlık hakları gibi konular üzerine çok sayıda makale ve diğer yazılı eserlere sahip olan Yıldız, Avrupa Konvansiyonu, Birleşmiş Milletler ve AGİT mekanizmaları üzerinden de çok sayıda kılavuz kitap yazmıştır.

Yazdığı kitaplar arasında Irak, İran, Suriye, Türkiye, Diaspora ve Kafkaslar'daki Kürtler üzerine yazdığı çok sayıda kitabın yanısıra, 2010 yılında prestijli Routledge yayınevi tarafından basılan ortak yazarlarından biri olduğu 'Kürt Çatışması : Uluslararası İnsancıl Hukuk ve Çatışma Sonrası Dönem Mekanizmaları (The Kurdish Conflict: International Humanitarian Law and Post Conflict Mechanisms) isimli kitabı sayabiliriz. Yazdığı kitaplar Türkçe, Fince, Almanca, İspanyolca, Rusça, Kürtçe, Arapça ve Farsça gibi dillere çevrilmiştir. Kerim Yıldız insan hakları ve çevre alanlarında çalışma yürüten bazı kurumlarda yönetim kurulu üyeliği ve danışmanlık gibi görevlerde yürütmektedir. Delfina Vakfına danışmanlıkta yapan Kerim Yıldız yazar olarak İngiliz PEN örgütü üyesidir.

Birinci Bölüm

Dublin Fitzwilliam Hotel’de Yapılan ‘İrlanda Çatışmasının Tarihi’ Konulu Yuvarlak Masa Toplantısı

Konuşmacılar:

Prof. Vincent Comerford,¹ İrlanda Tarihi Profesörü, İrlanda Ulusal Üniversitesi Öğretim Üyesi (National University of Ireland), Maynooth, İrlanda

Will Devas,² Glencree Barış ve Uzlaşma Merkezi Genel Müdürü

Moderatör: *Kerim Yıldız*

Will Devas: İyi akşamlar, Dublin’e hoşgeldiniz. Bu çalışma ziyaretiniz için hazırladığımız program vesilesiyle ortaya ilgi çekici tartışmalar çıkmasını umut ediyorum. Ben Barış ve Uzlaşma için Glencree Merkezi isimli kurumun direktörlüğünü yapmaktayım. Kurumsal merkezimiz hemen Dublin’in dış mahallerinden birinde. Glencree çalışmalarına 1974 yılında yani bizim adına ‘Sıkıntı

1 Prof. Vincent Comerford, İrlanda’nın Maynooth bölgesinde bulunan İrlanda Ulusal Üniversitesinde İrlanda tarihi üzerine dersler vermektedir. Lisans eğitimini aynı üniversitede tamamlayan Prof. Comerford, 1977 yılında dünyanın en prestijli okullarından biri olan İrlanda’nın Trinity Kolej’inde doktorasını tamamlayarak mezun olmuştur. İrlanda Tarih Topluluğu (the Irish Historical Society) Danışma Kurulu üyesi olan Prof. Comerford aynı zamanda İrlanda Sosyal ve İnsani Bilimler Araştırma Konseyi (the Irish Research Council for the Humanities and Social Sciences -IRCHSS) yönetim kurulu üyesidir.

2 Kalkınma ve barışın inşası alanlarında engin bir tecrübeye sahip olan William Devas 2013 yılının Ağustos ayından itibaren Glencree’de Genel Müdür olarak görev yapmaktadır. Glencree, İrlanda’nın Kuzeyinde birbirinden ayrı yaşayan topluluklar arasında yaşanan çatışmalar, çatışmanın İrlanda adasının güneyi ve Britanya’ya olan etkisi ve dünyanın farklı yerlerinde yaşanan çatışmaların sona erdirilip barışın inşa edilmesi yönünde çalışmalar yürütmektedir.

Yılları' dediğimiz çatışma yılları döneminde, kendi adına şiddet kullanılmasını istemeyen İrlanda halkının taleplerinin bir yansıması olarak ortaya çıkmıştır. Bugün sizlere yaptığımız çalışmalardan elde ettiğim tecrübeye dayalı olarak sivil toplum ve barış süreci ve bu süreçten bizim elde ettiğimiz dersler üzerine bir sunum yapacağım. Son bir kaç yıldır Demokratik Gelişim Enstitüsü (DPI) ile yakın çalışmalar yürütüyor, özellikle İrlanda barış sürecinin tecrübelerini paylaşıyoruz. Umut ederim bu tecrübeye dair paylaşımlarım sizin kendi çatışmanız için de belli sonuçlar çıkarmanıza yardımcı olur. İfade edeceğlerimin bir çözüm formülü içerdiğini iddia etmiyorum ancak bu paylaşımların sizin için ilgi çekici ve kullanışlı olmasını umut ediyorum.

Kerim Yıldız: Enstitümüz çalışmaları sırasında dünyanın farklı yerlerindeki tecrübeleri paylaşmaya imkan sağlamaya çalışmaktadır. Geçen yıl Güney Afrika'ya bir karşılaştırmalı çalışma ziyareti düzenlemiştik. Benzer ziyaretleri gelecekte Filipinler, Sri Lanka ve dünyanın başka ülkelerine de gerçekleştirmek istiyoruz. İrlanda son derece önemli derslerin çıkarılabileceği bir ülke. Bunun yanı sıra biz diğer ülkelere bakıp oralardan da bazı dersler çıkarmayı amaçlıyoruz. Örneğin Türkiye Cumhuriyeti hükümeti Filipinler'deki barış girişimi grubunun bir parçasıdır ve bu girişimin çabaları sonucu yakın bir dönemde bir barış anlaşması da imzalanmıştır. Umut ederim biz ilerde Türkiye Cumhuriyeti hükümetinin bu alandaki çalışmalarından da bir şeyler öğrenebiliriz. Çalışmalarımız sırasında elimizden geldiği kadarıyla çok çeşitli ve geniş çatışma örneklerini incelemeye çalışacağız. Şimdi izin verirseniz sözü sunumunu yapması için Sayın Prof. Comerford'a vermek istiyorum.

Professor Vincent Comerford: Çok teşekkürler sevgili Kerim. Bu akşam bana size hitap etme fırsatı verdiğiniz için çok teşekkür etmek istiyorum. Ben bütün hayatımı bir tarihci ve akademisyen olarak yaşadım ve açıkçası bir şeyleri değıştirme imkanı ya da kabiliyeti olan insanlara hitap etme imkanını çok sık bulmuyorum. O sebeple bu buluşmayı kendim için ayrıcalıklı bir durum olarak görüyorum. Sizin o kadar mesafeden buraya gelmiş olmanız çok önemli diye düşünüyorum çünkü ben de yaşım ilerledikçe bir yerdeki sorunu daha iyi anlayabilmek için oraya gitmenin çok önemli olduğuna daha fazla inanmaya başladım. Bir yerde olmakla orası hakkında bir kitap okumak hiçbir zaman aynı şey değil. Yaptığınız ziyaret sayesinde diğer insanlara bulunduğunuz durum hakkında doğrudan bazı izlenimler verebilirsiniz. Bir İrlandalı olarak yurtdışına gittiğimde insanların bir yerle ilgili yanlış algılarını hep şaşırarak duymuşumdur. Mesela bir kere İrlanda ile İzlanda'yı birbirine karıştıran bir adamla tanışmıştım. Bu küçücük örnek dahi bir yerlere gitmenin, insanlarla tanışmanın ve fırsat bulup bir şeyleri onlara açıklamanın ne kadar önemli olduğunu göstermektedir.

Yuvarlak masa toplantısının katılımcıları, konuşmacılar Will Devas, Prof. Vincent Comerford ve DPI Direktörü Kerim Yıldız

Hepinizin de bildiği üzere bahse konu olan sorun, yani İrlanda'daki çatışma sadece bir ada değil iki ada ile ilişkili bir sorundur. Bundan binlerce yıl önce bu iki adada yaşayan 4 tane ulusun tanımı yapılmıştır. Bu uluslar İrlandalılar, İskoçlar, Gallerliler ve İngilizlerdir. İngilizler daha zengin bir topluluktan ve doğal olarak çok daha güçlüydüler. Bundan 1000 sene önce bile İngilizlerin devletleri çok daha güçlüydü. Diğerleri ise çok daha örgütsüz ve dağınıktı diyebilirim. Bu diğer üç ulusun herbirinin kendine has kültürleri vardı ama İngilizlerin sahip olduğu oranda gücü yoktu. İngilizler bu güç sayesinde genişlemeye başladılar. Bu tür bir genişleme yaşandığında, bunu yapan insanlar bunu sadece güçlerini ifade şekli olarak değil aynı zamanda bir sorumluluk ve ayrıcalığın gereği olarak yaptıklarını düşünürler. Britanya İmparatorluğu her iki adayı da idare etmeleri hakkını kutsal bir

yere koymaktaydı. Bundan yaklaşık 800 yıl önce İngiltere, İrlanda adasının yaklaşık yarısına hakim hale gelmişti ve bununla birlikte İngiltere'den İrlanda'ya yerleşimciler gelmeye başladı. İrlanda'ya gelen bu yerleşimciler arasında DPI'nın daha önce düzenlediği bir karşılaştırmalı çalışma ziyaretine evsahipliği yapan bir malikaneyi inşa eden Fitzgerald ailesinde vardı. Zannederim ziyaretiniz sırasında Leinster House isimli bu malikaneyi bir daha görme şansınız olabilir. Bu ev şu anda İrlanda Parlamentosu'nun yerleşkesidir. Bu malikane ilk inşa edildiğinde ailenin haftasonlarını geçireceği bir ikametgah olarak kullanılması hesap edilerek inşa edilmiştir.

Günümüz İrlanda'sının içinde bulunduğu karmaşık durumun geçmişi ise 1500'lü yıllara kadar dayanır. O dönemde iki önemli gelişme olmuştur. Birinci gelişme İngiliz Kralı 8. Henry'nin gücünü bütün İrlanda üzerine yayma isteğiydi. Bu gelişmeden önce zaten İngiltere'nin ada üzerinde gayriresmi bir kontrolü oluşmuştu diyebiliriz. İkinci gelişme ise Kral 8. Henry'nin bu planının birde Avrupa boyutunun olmasıydı. Bu dönemde Protestan kilisesinin kurulmasıyla birlikte Hristiyanlık dini ikiye bölünmüş oldu. 1500'lü yılların sonunda Kraliçe 1. Elizabeth döneminde Protestanlar devlete giderek daha fazla bağlı bir topluluk haline geldiler. İrlanda'daki halkın çoğunluğu ise Protestan olmayı reddettiği için Papa'ya bağlılıklarını sürdürdü. Öyle ki İngiliz kralını desteklemekten mutlu olabilecek insanlar bile dini inançlarından asla vazgeçmek istemiyorlardı. Bütün bu gelişmelerin bir sonucu olarak 1600'lü yıllarda toprak ve devletin kontrolü üzerine çok sayıda dini çatışma yaşanmıştır. Bu çatışmaların yarattığı birikim 1690 yılında Boyne

Muharebesinin başlamasına sebep olmuştur. Savaş sonucunda Protestanlar Katoliklere karşı bir zafer kazanmışlar ve bu zaferin öncülüğünü ise William Orange isimli bir Protestan komutan yapmıştır. İrlanda 1700 yılından itibaren İngiliz kralı tarafından idare edilmiş ama kendi parlamentosunada sahip olmuştur. Bu dönem yönetici sınıfa Britanyalı ya da İngiliz denilmekteydi.

1800'li yıllarda Fransız devriminde etkisiyle Avrupa'nın çok farklı yerlerinde başgösteren çatışmalar sebebiyle kıta allak bullak olmuştu. İrlanda bu tablonun dışında kalmamıştı elbette. 1798 yılında Fransız devrimi ile bağlantıda olmak ve bir İrlanda Cumhuriyeti kurmak üzere bir ayaklanma girişimi gerçekleştirildi. Bu gelişme İrlanda için oldukça ayrıştırıcı olmuştur. Ülkede mülk sahibi olan kesimler çoğunlukla Protestanlardı ve bu kesimler çıkarlarını korumak amacıyla Fransız devrimiyle bu türden bir ilişki kurmak istemiyorlardı. Buna karşılık ülkedeki Katolikler ve diğer Hristiyan mezheplerden insanlar ise bu tür bir ilişkilenemenin taraftarıydılar. Bu ayaklanma bastırıldığı gibi İngiltere ile olan bağlar eskiye oranla dahada sıkılaştırıldı. 1800 yılında İrlanda parlamentosu lağvedilerek ülke Birleşik Krallık Parlamentosuna yani Westminster parlamentosuna bağlandı. Peki İrlanda adanın Birleşik Krallığın parçası olmasını gerektiren bu tablodan memnun muydu? İnsanların bir kısmı bu soruya 'Evet' yanıtı verdiler ki bu insanlara *Birlikçi* denilmeye başlandı. Ancak İrlanda halkının çoğunluğu yani *Milliyetçi* ya da *Cumhuriyetçi* olarak adlandırılan kesimlerinin bu soruya yanıtı ise 'Hayır' idi. Bu kesimler İrlanda'nın bağımsızlığını geri almak, en azından kendi parlamentolarına

kavuşmak istiyorlardı. Bu yaklaşımın en büyük savunucularından birisi Daniel O’Connell isimli bir kişiydi. Dublin’deki en büyük caddeye onun ismi verilmiştir mesela. O’Connell ‘Devler Toplantıları’ isimli etkinlikler sayesinde İrlanda’da çok büyük bir halk hareketliliği başlatmıştır. Bu halk hareketinin amacı İrlanda’nın bağımsızlığını şiddete dayalı yollara başvurmadan yeniden elde etmektir. Aslında kendisi pasifist bir insan değildi çünkü oğlunu Güney Amerika’daki bağımsızlık savaşlarında savaşmak için oraya göndermişti. Ancak İrlanda’nın mücadelesinin tamamıyla siyasal yollardan verilmesi gerektiğine inanıyordu. Bu hareket İrlanda toplumunun bölünmesi sürecini derinleştirmiştir çünkü Katolikler O’Connell’i desteklerken Protestanlar ona karşı çıkmışlardır. Bu gelişme İrlanda parlamentosunun yeniden kurulup açılması sürecini zorlaştırmıştır.

DPI Program sorumlusu Eleanor Johnson, DPI Başkan yardımcısı Esra Elmas ve katılımcılar Feray Salman, Vahap Çoşkun ve Necdet İpekyüz, İrlanda çatışmasının tarihi konulu yuvarlak masa toplantısı sırasında

1840 yılının sonunda İrlanda tarihe ‘Büyük Açlık’ adıyla geçen çok büyük bir felakete yüzyüze kalmıştır. Açlığın sebebi patates ekiminde yaşanan sorundu. O zaman İrlanda’da yaşayan 8 milyon insanın 3 milyonu ana gıda maddesi olarak patatese bağımlıydı. Patates ekiminde yaşanan sorun yüzünden 1 milyon insan hastalıklar sebebiyle yaşamını yitirdi. Aradan geçen 5 ile 10 yıllık süre içinde yaklaşık 2 milyon insan İrlanda’dan göç etmek zorunda kaldı. Bu gelişme İrlanda nüfusunu çok kısa bir süre içinde 8 milyondan 5 milyona indirmiştir. Amerika’ya göç eden İrlandalılar yaşanan açlıktan dolayı Britanya hükümetini suçlarken, İrlanda’da kalanlar ise daha karmaşık yorumlarda bulunmaktaydı. Amerikada yaşayan İrlandalılar bu büyük açlık olayını çok önemli bir tarihi gelişme olarak görürler. Amerika’nın eski yerleşikleri Hacı olmuş Pederlerin yolculuğundan bahsederler. Amerikada yaşayan İrlandalılarda buna benzer bir tasavvurla açlıktan kaçan insanların yaptıkları gemi yolculuğu hikayelerini bu duruma benzeterек anlatmaya başlamışlardır. Hala açlık üzerine konuşulmaya başlandığında bu çok kolay bir şekilde duygusal bir hale dönüşebilmektedir.

19. Yüzyılın akıllarda kalan en büyük sorusu İrlanda’nın kendi parlamentosuna yeniden kavuşup kavuşmayacağıydı. Bu çağda Britanya İmparatorluğunun tarihinin en parlak dönemlerini yaşadığı akla getirildiğinde, bu yönde yapılacak bir çalışma bağımsızlık çalışmasından çok daha gerçekçiydi. Britanya’nın o dönem ki başbakanı William Gladstone 1870’li yıllardan itibaren İrlanda’nın kendi iç işlerini yönetmesi yönünde kampanya yürütmüş ama bu ancak 1914 yılında gerçekleşmiştir. Ama bu

gelişmeye Birlikçi kesim ciddi bir muhalefet göstermiştir ve bu muhalefet genellikle Belfast tarafından gelmiştir. Birlikçilerin artarak silahlanmaya başlamasının bir sonucu olarak Milliyetçi/Cumhuriyetçi kesimlerde silahlanmaya başlamıştır. 1914 yılına gelindiğinde ülkede adeta birbiriyle savaşa girmeye hazır durumda olan iki ordu vardı ortada.

Britanya hükümeti Birinci Dünya Savaşının başlaması sebebiyle ve savaşın kısa süreceğini de hesaplayarak Kuzey İrlanda sorununu bir taraf bıraktı. İşte bu dönemde Kuzey İrlanda'daki durum çok ciddi bir şekilde değişti. 1916 yılının Paskalya bayramı haftası bir grup Cumhuriyetçi bir ayaklanma başlatarak İrlanda Cumhuriyetini ilan etti. Bu gelişme İrlanda'nın kendi parlamentosuna kavuşması projesini bir yana itmiş oldu. Bu geline noktanın kuşaklararası farklı anlayışın bir sonucu olduğunu söyleyebiliriz. Yaşı daha ileri olan siyasetçiler parlamenter bir yönetim istiyorlardı ama dünya hızla değişiyor, dünyayı kasıp kavuran cihan savaşında çok sayıda insan hayatını kaybediyordu. Bu ayaklanmayı başlatan Cumhuriyetçiler ise tam bir bağımsızlık istiyorlardı ve bunun için savaşıma da hazırlardı. Savaşın sona ermesinden hemen sonra genel seçimler yapıldı. Bu genel seçimlerde Sinn Féin,³ isimli yeni kurulmuş olan ve Westminster Parlamentosunda yer almayı reddeden bir siyasi parti 73 sandalye kazandı. Alınan bu sonuç durumu tamamıyla değiştirdi. Bu gelişmeye karşılık Britanya hükümetinin hamlesi ne olacaktı? Bir yandan Belfast'ta Birlikçilerin geliştirdiği güçlü

3 Sinn Féin İrlanda adasının hem Kuzeyinde hem de Güneyinde örgütlü olan bir siyasi partidir ve tarihsel anlamda İrlanda Cumhuriyetçiler Ordusu (IRA) isimli örgütle organik bağı vardır.

bir direniş, öte yandan Dublin’de giderek artan bir rahatsızlık vardı. Britanya hükümetinin bu duruma karşı bulduğu çözüm adanın ikiye bölünmesi olmuştur. Şu an adada hala bu siyasi tablo mevcuttur. Kuzey İrlanda, Birleşik Krallığın parçası olarak kalırken aynı zamanda kendi hükümetinede sahiptir. 1921 yılında imzalanan anlaşma ile adanın güneyinde özgür bir İrlanda devleti yani bugünkü İrlanda Cumhuriyeti kurulmuştur.

Bu tablo bize içinde azınlıkların yaşadığı iki devletin kurulduğunu gösteriyordu. Güney’de küçük bir protestan topluluk yaşıyordu. Kuzeyde ise katolikler nüfusun 3’te 1’ini oluşturmaktaydı. Güney’de yaşayan protestanlar zamanla duruma alışırken Kuzey’de tam tersi bir durum yaşanıyor. Britanya ise iki taraf arasında bir barış olduğu, çatışmalar yaşanmadığı sürece İrlanda sorununun çözülmüş olduğunu düşünüyordu. Ama sürekli bastırılmış olan öfke 1960’lı yıllarda patladı. 1960’lı yıllar Amerika’da sivil haklar hareketinin geliştiği, dünya çevresinde ise sömürgeci yönetimlerin giderek çözülmeye başladığı, Katolikler arasında da yeni bir özgürlük hissini serpilip gelişmeye başladığı dönemlerdi. 1960’lı yıllar Katoliklerin psikolojik olarakta önemli oranda özgürleştiği dönemlerdi. Bunun sonucunda insanlar ‘biz artık sadece hükümetin uygulamalarından rahatsız olan ve bununla yetinen azınlık bir grup olmak istemiyoruz’ demeye başladılar.

En temel kaygılar sivil haklar alanındaydı. 1950’li yıllarda Güney’deki insanların genelde birleşik bir İrlanda’nın gerçekleşmesi konusunda umutsuz olduğunu, ama en azından Kuzeyde yaşayan

Katoliklerin daha adil bir yaşam sürdürmesi temennisinde bulduklarını söyleyebilirim.

Adına 'Sıkıntı Yılları' dediğimiz silahlı çatışma dönemi dönem işte bu süreçten kısa bir süre sonra başladı ve 1998 yılında Hayırlı Cuma Anlaşmasının⁴ imzalanmasına kadar devam etti. Az önce Kerim'in de ifade ettiği üzere bu anlaşma herşeyin sonu ya da sorunun çözümlenmesi anlamına gelmiyor. Henüz çözülmemiş sorunlar vardır ve bu sorunların göreceli olarak ancak bir dereceye kadar idare edilebilir olduğunu söyleyebilirim. 1998 yılında anlaşmanın imzalanmasından sonra Kuzey İrlanda'da oluşturulan ortak idareye dayalı yönetimde iki toplumda temsil edilmektedir. Bu idare şeklinin en rahat görüldüğü alanlardan bir tanesi polis kuvvetlerdir ve bu alanda yapılan reformlarda en önemli reformlardır diyebilirim. Henüz çözülmemiş sorunlardan biride bayrak sorunudur çünkü Kuzey İrlanda'nın resmi bayrağı Birleşik Krallığın kullandığı bayraktır. Milliyetçiler için ise en önemli bayrak üç renkten oluşan İrlanda Cumhuriyetinin kullandığı bayraktır. Bunun yanısıra birde yürüyüşler meselesi vardır. Caddelerde bayraklarla ve davullarla yürüyüş yapmak İrlandalılara ait bir fenomendir. Bu yürüyüşler insanlarda bölgesel kontrol hissi uyandırır çünkü bu yürüyüşlerin sadece belli mahalle ve caddelerde yapılmasına izin verilir.

4 Hayırlı Cuma Anlaşması (The Good Friday Agreement) 1998 yılında Kuzey İrlanda'daki çatışmalara dahil olan bütün grupların imzalayarak kabul ettiği bir anlaşmadır. Bu anlaşmayla yetki devrine dayalı yeni bir idarenin kurulması, sivil haklar, silahların bırakılması, adalet ve polis kuvvetlerinde reforme gidilmesi gibi konuların önü açılmıştır.

Bir toplumun bir diğerini bu yönde kısıtlaması ne kadar devam edebilir ki? Çözülme bekleyen bir diğer sorun ise şiddet suçuna karışan insanlara af imkanı verilip verilmemesi meselesidir. En zor konulardan birisi budur diyebilirim. Bazı insanlar zeminin tümünden temizlenmesini ve geride bir şey bırakılmamasını savunurken, bir diğer kesimde ailelerin acı çekmesine sebep veren bu insanların adaletin karşısına çıkarılması gerektiğini savunmaktadır. Bir diğer kesimde hakikat ve uzlaşma sürecine ihtiyaç olduğundan bahsederler. Richard Haass⁵ bu konu üzerine çalışmaktadır ama 2013 yılının sonuna kadar geçen zamanda henüz bu alanda bir başarı sağlayabilmiş değildir. Umut ederim günün sonunda sağduyu herşeye hakim olur. Ama benim gibi bir akademisyen için bunu söylemek kolay bir şey tabii. Bizim aksimize siyasetçilerin bu konuda toplumu ikna etmek gibi bir görevleri vardır.

Kerim Yıldız sunumu için Prof. Vincent Comerford'a teşekkür etmiş ve sözü bir sonraki konuşmacı Sayın Will Devas'a vermiştir.

Will Devas: Çok teşekkürler. Bahsetmek istediğim bir kaç konu var. Benim kökenlerimin bir kısmı İngilizlere, bir kısmı İskoçlara, bir kısmıda Kuzey İrlandalılara dayanır. Glenree'de çalışan ve tarafsız olması gereken bir sivil toplum aktörü olarak farkına varmanız gereken bir şey varsa o da sizinde çatışmanın bir parçası olduğunuzu kabul etmenizdir.

5 Richard Haass 2001-2003 yılları arasında ABD'nin Kuzey İrlanda Özel Temsilcisi olarak görev yapmıştır. 2013 yılında barış sürecinin çözülmemiş sorunlar üzerine taraflar ile sürdürülen taraflararası görüşmelerin başkanlığını yapmak üzere tekrar Kuzey İrlanda'ya dönmüştür.

Eğer bunu kabul ederseniz o zaman bir sonuca ulaşmanız çok daha kolay olacaktır. Britanya adasında da yaşasanız dahi çok küçükte olsa bir şekilde bu çatışmanın bir parçasısınızdır. Vincent, Birlikçilerin ufaktan ufağa Kuzey'e nasıl silah taşıdıklarından bahsetti. Mesela benim büyükbabam bu sürece katkısı olan bir kişidir. Benim dedem o zaman Kuzey'de başbakanlık yapmaktaydı ve o yönetimde diğerleri gibi Katolikler üzerinde adaletsiz bir yönetim sürdürüyordu. Dedeme bu kötü tablonun değişmesi noktasında yaptığı her türlü çaba için sadece teşekkür edebilirim. Ben bu konuya dair 10 sene öncesine kadar hiçbir şey bilmiyordum. Ama böyle küçük bir bağın olduğunu bilmek bana bu çatışmanın çözülmesi konusunda bir rol oynayabileceğimi daha fazlasıyla hissettirdi.

'Çatışma' kelimesini çok fazla kullanıyorum. Bu iyi bir şey olabilir çünkü anlaşmazlıklar en nihayetinde güzel sonuçlara veya çözümlere varabilir. Ama bu kelimenin 1960'lı ve 70'li yıllarda kullanılması o kadar zararlı olabilirdi. Zira 1960'lı ve 70'li yıllarda yaşanan bu olmuştur. Şiddete dayalı çalışmalar her zaman yıkıcıdır. Şimdi anlatacaklarım 1994 yılından buyana Glencree'nin çalışmaları hakkında size biraz fikir verecektir. İrlanda Cumhuriyetçiler Ordusu (IRA)⁶ 1994 yılında ateşkes ilan edince Birlikçi silahlı gruplarda ateşkes ilan etti. Biz 4 ana program uygulamaktayız. Birincisi 2. Etüd⁷ diplomasi seviyesinde siyasal diyalog çalışması

6 İrlanda Cumhuriyetçiler Ordusu (IRA) isimli örgüt Kuzey İrlanda'yı Birleşik Krallığın kontrolünden çıkarıp Birleşik bir İrlanda kurma hedefiyle faaliyet yürüten silahlı bir Cumhuriyetçi örgüttür.

7 2. Etüd diplomasi resmi olmayan yollardan ya da devletle ilişkili olmayan aktörlerle yürütülen müzakerelere işaret eder. 1. Etüd diplomasinin yani devletlerarası müzakere şeklinin tam karşısı bir müzakere yoludur.

yürüterek İrlanda'nın her yanından etkili isimleri biraraya getirerek birbirleriyle irtibata geçiriyoruz. Bu süreçte medyanın yer almaması çalışmaya katılan bu kesimlerin daha rahat konuşmasına imkan sağlamaktadır. Bu tür bir çalışma 1998 yılında sağlanan siyasal anlaşmanın elde edilmesini sağlamıştır. Bir diğer çalışmayı ise çatışmanın taraflarından herhangi birinde yeralan savaşçılarla yürütüyoruz. Bu oldukça zor bir çalışma çünkü bu insanlar ciddi travmalar yaşamışlar. Bu gruplar ve bireyler arasında bir ilişki inşa edebilmek için yoğun çalışma yürüttük. Toplumları birarada tutmak içinde kadınlarla birlikte çalıştık. Bütün bunlara rağmen pekçok kadın barış sürecinde seslerinin duyulması ya da etkisinin hissedilmesi noktasında sıkıntılar yaşadı.

Kadınlarla çalışmak bizim için son derece önemliydi çünkü onlarda ciddi travmalar yaşamışlar ve bize anlatmak istedikleri şeyler vardı. Gelecekte karar mekanizmalarında yeralacak olan genç insanlardaki çalışmalar yürüttük. Gençler bir yandan fikir ayrılıkları ve kararlılıkla savunulan görüşlerin olabileceğini anlarken, öte yandan farklılıkların üzerinden barışçıl yollarla nasıl gelinmesi gerektiğini kavrayacaktır.

Barış sürecinden bahsettiğimiz zaman ‘süreç’ kelimesi çok önemli hale gelir. Kuzey İrlanda’daki süreç Bobby Sands⁸’in 1980 yılında başlattığı ve daha sonra ölümle sonuçlanan açlık grevi eylemini sürdürürken milletvekili seçilmesiyle başlamıştır. Bu eylem sonrası bu tür bireyler adi suçludan ziyade siyasi tutuklu ve mahkumlar olarak görülmeye başlanmıştır. IRA ve Sinn Féin işte tam bu noktada amaçlarına ulaşmak için siyasi yolları kullanmaları gerektiğinin önemini farketmişlerdir.

Çok uzun bir süreçten, zorlu bir yolculuktan geçtik. Silahlar bırakılana kadar bölgede çok uzun yıllar silahlı çatışmalar yaşanmıştı. Süreç hala devam ediyor. Hala tartışmalı olan çeşitli konular vardır. Biz Glencree’de eğer barışı istiyorsanız onun için bir süreç başlatmanız, birbirinizle konuşmanız gerekir anlayışına inanırız. Zaten nihayetinde girişimlerinize bir netice alırsınız. Diğer önemli bir noktada güven meselesidir. Çok şiddetli bir çatışmanın olduğu yerde çok az oranda bir güvenden bahsedilir. Birbirinden farklı tarafları bir masa etrafında toplamak istediğinizde eğer bu insanlar, karşı tarafa güvenmeseler dahi sürece ve süreçte yeralan kolaylaştırıcılara güvenmeleri gerekir.

8 Bobby Sands Kuzey İrlanda’nın en sıkı korunan cezaevlerinden biri olan Maze cezaevinde IRA üyesi olarak tutulurken açlık grevine başlamış ve sonrasında hayatını kaybetmiştir. Bobby Sands açlık grevi eylemine Cumhuriyetçi mahkumların savaş mahkumlarıyla aynı muameleleri görmesini sağlayan ‘özel kategoride mahkum’ ünvanının kendisinden alınmasından sonra başlamıştır. Onun eylem sonrası hayatını kaybetmesi Cumhuriyetçilerin mücadelesinde önemli bir yükselmenin yaşanmasına sebep olmuştur.

Sivil toplumun önde gelen isimleri kendi pozisyonlarını belirginleştirerek tarafların güvenini elde edebilirler. Ben Glencree'nin bu güveni yarattığını, insanlar için kamusal alanda hiçbir zaman ifade etmeye cesaret edemedikleri konuları güvenli bir ortamda ifade etme imkanı yarattığına inanıyorum. Biz herkesin birbirini en nihayetinde hem insan hem de gelecekte anlaşma sağlayacağı bireyler olarak görmesini istedik. Sivil toplumun kapalı kapılar ardında yaptığı çalışmalar Hayırlı Cuma Anlaşması gibi olumlu siyasal sonuçların elde edilmesinde çok önemli olmuştur. Sivil toplumun yaptığı bu önemli çalışma barış sürecinin ilerlemesine yardım etmiştir.

Kerim Yıldız her iki konuşmacıya da teşekkür ederek soru ve cevap bölümünü açmıştır.

Katılımcı: Glencree'nin irtibatlandığı insanların güvenini nasıl kazandığından bahsedebilir misiniz?

Will Devas: Bizim üye ve çalışanlarımız kim oldukları ve neler yapabilecekleri konusunda taraflara karşı çok dürüst davrandılar. Süreç başladı ancak süreci inşa etmek çok zaman aldı diyebilirim. Kuzey İrlanda'nın en büyük partisi Demokratik Birlikçiler Partisinin (The Democratic Unionist Party - DUP)⁹, Sinn Féin ile aynı oda da yer almayı kabul etmesi dahi çok uzun bir zaman aldı. Ancak Glencree uzun bir süre onlarla çalıştı, bir yıl sonra onlar Glencree'ye güvindikten sonra sürecin parçası olmayı kabul ettiler. Yani aslında

⁹ DUP Kuzey İrlanda'daki en büyük Birlikçi Partidir.

herşey olanakları becerikli bir şekilde sunmakla ilişkilidir. Öncelikle kendinizi tanıtmamız ve onlara ne üzerine konuşmak istediğinizi açıkça ifade etmeniz gerekir. Bir sonraki günde görüşmek istediğiniz konuların listesini belirlersiniz. Bizim buradaki görevimiz kolaylaştırıcılık olur. Tartışmayı yapmayı ise taraflara bırakırsınız. Bu tür toplantıları katılımcıların yatiya kalabilecekleri yerlerde yapmak önemlidir çünkü bu sayede insanlar normalde yaşadıkları alanlardan uzaklaşıp karşı taraftan insanlarla kısıda olsa ortak bir zaman geçirmiş olurlar. İnsanlar çay ve kahvesini beraber içer, yemeklerini beraber yer, diğer faaliyetleri beraber yaparlar. Sürecin katılımcı olması gerekir ama süreçler her zaman başladığı ilk anda katılımcılık içermeyebilir. Görüşmeleri yaptığınız odada hala boş sandalyeler olur. Bu boş sandalyeler sürece dahil olmak isteyen ama o an orada olmayan kesimler içindir. Biz Hayırlı Cuma Anlaşmasının uygulanmasına bütün taraflar sürece dahil olmadan başlamadık. Biz bu çatışmanın kuşaklar boyunca devam eden ve dolayısıyla farklı kuşakları ilgilendiren bir çatışma olduğunun farkındaydık. Gençler kimlik ve kültür gibi konularda çok güçlü hislere sahipler ancak buna karşılık şiddet dönemini birebir tecrübe etmemişlerdir. Ama sonuçta çatışma bütün kuşakları etkilemiştir. Bu sebeple sizin geçmişin acılarını iyileştirecek süreçleri bulup uygulamanız gerekir.

Katılımcı: Olumsuz çatışmalardan bahsettiniz. Pozitif çatışmaların baskın olduğu herhangi bir dönem var mıydı? Müzakereler sürecinde üçüncü bir taraf yer alıyor muydu? Sivil toplumun aldığı pozisyon ne olmalıdır? Sizce sivil toplum tümüyle bağımsız mı olmalıdır yoksa yedek bir güç olarak mı hareket etmelidir?

Prof. Vincent Comerford: Sivil toplum sürece oksijen sağlayabilir. Sivil toplumun olmadığı bir süreci yürütebilir, sonrasında bir anlaşmada imzalayabilirsiniz ancak bu uzun ömürlü bir anlaşma olmaz. Siyasi aktörlerden bağımsız olan sivil toplum işte bu açıdan çok önemlidir. Ancak çıkan her türlü sesi duymamız, bunun yanı sıra siyasal özellikte olan sivil toplum örgütleriyle de ilişkiye geçmeniz gerekir. Çünkü bu aktörler aynı zamanda sürecin geçerli kabul edilen aktörleridirler. Beki bu sivil toplum kuruluşları Sinn Féin ile aynı hedef ve amaçlara sahiptirler ama bu durum onların söyleyeceklerinin anlamsız ya da kullanışlı olmadığı anlamına gelmez.

Will Devas: Bence Glenree süreçte hem bir üçüncü taraf olmuştur hem de sürece doğrudan dahil olan bir kuruluş olmuştur. Aynen bizim gibi bu süreçte son derece faydalı olan başka kurumlarda vardır. Örneğin ABD’li Senatör George Mitchell¹⁰ sürece çok fazlasıyla yardım etmiştir. Ancak sorunun çözümü sadece çatışmaya doğrudan dahil olanlar tarafından bulunup sağlanabilir.

Prof. Vincent Comerford: Olumlu çatışmayla ilgili yaptığım yoruma ilişkin şöyle bir örnek verebilirim: Diyelim ki ben ve eşim bir konuda tartıştık.

10 George Mitchell 1995-2001 yılları arasında ABD’nin Kuzey İrlanda Özel temsilcisi olarak görev yapmıştır. 1998 tarihli Hayırlı Cuma Anlaşmasının imzalanmasıyla sonuçlanan ve bütün tarafların katıldığı görüşmelerin başkanlığını yapmıştır.

Bu tartışma veya çatışma üzerine biraz çaba sarfederek ilişkimizi dahada güçlendirebiliriz. Böylece ilişkinin içinde bulunduğu boyutuda değiştirebiliriz. Daha güçlü bir gelecek yaratabilmek için ilişkinizin boyutunu değiştirebilirsiniz. 1974 senesinde güç ve yetkilerin paylaşımına dayalı bir idarenin kurulması için bir anlaşmaya varılmıştı. Ancak bu anlaşma sadece bir kaç hafta yaşamıştır. Bunun sebebi anlaşmanın sadece siyasetçiler arasında yapılmasıydı ve toplumsal zeminden yoksun olmasıydı.

Katılımcı: ‘Milliyetçi hülyalardan’ bahsettiniz. Bugün 1996 yılına kıyasla af konusundan daha rahat bahsedebileceğini söyleyebilir misiniz? Aradan geçen bu 20 yıllık sürenin af konusunun gündeme gelmesini daha kolaylaştırdığını düşünüyor musunuz? Sayın Devas 4 farklı siyasi gruptan aktörlerle birlikte çalıştığınızdan bahsettiniz. Birlikte çalışma konusunda en fazla zorlandığınız grup hangisiydi? Yine barış sürecine bütün kesimlerin katılması gerektiğinden bahsettiniz. Belki bu durum teoride doğru olabilir ama bunu pratikte sağlamak ne kadar mümkündür? Siz geçtekte sorunla ilişkili bütün kesimlerle irtibata geçebiliyormusunuz?

Will Devas: Her topluluğun çok ciddi zorluklar çıkardığı bazı dönemler olmuştur. İçlerinden bir tanesini seçmek gerçekten çok zor. Kadınlar ve gençlerle yürütülen diyalog ve kapasite geliştirme çalışmalarında daha az çatışmalı bir durum yaşanıyordu ama dediğim gibi farklı zamanlarda farklı sorunlar ve engeller çıkıyordu ortaya. Herkesin şiddetle ilgili tecrübesi birbirinden farklı olduğu için ortaya çıkardığı engellerde daha zorlayıcıdır. İkinci sorunuza

yani herkesin pratik olarak sürece dahil olup olmamasına dair sorunuza gelirsek, buna verilecek en kısa yanıt hayır olacaktır. Bazen bunu yapmanın güvenli koşullarıda yoktur. Mesela bazı eski savaşılar şiddeti reddetmemiştir. Ancak aktörlerin uygun zamanda sürece dahil olabilmesi için gerekli zeminin olması lazım. Günün sonunda herkesin az ya da çok sürece dahil olması gerekir. Bu noktaya varana kadar bir ilerleme sağlamak çok zordur.

Katılımcı: Açmazların üstesinden nasıl geldiniz? Açmazların üstesinden gelme noktasında üçüncü taraflar ve sivil toplumun ne tür bir yardımı oldu?

Will Devas: Açmazlar konusuna en iyi yanıt verecek olanlar siyasetçiler olacağı için bu konuyu izninizle geçmek istiyorum. Siyasal süreçten çıkarılan bir ders varsa o da iyi bir liderliğin olması gerektiğidir. Hayırlı Cuma Anlaşması belki çok kısa sürede hazırlandı ama ondan önce gizli kanallardan yıllarca sürdürülen çalışmalar vardı. Liderlik, azim ve ısrarla açmazların üstesinden gelmeyi gerektirir. Clinton'un¹¹ Gerry Adams'a¹² 'topu oyuna sok' demesi gerçekten sürecin ilerlemesine çok yardımcı oldu.

11 Bill Clinton 1993 – 2001 yılları arası Amerika Birleşik Devletleri Başkanı olarak görev yapmıştır.

12 İrlandalı Cumhuriyetçi bir siyasetçi olan Gerry Adams halen Sinn Féin isimli Cumhuriyetçi siyasi partinin Genel Başkanıdır.

Katılımcı: Konu ayrışma ve çatışma olunca kendi ülkemle bazı paralellikler kurabiliyorum. Çatışmalar sırasında ne kadar insanın hayatını kaybettiğini söyleyebilir misiniz? Konunun kuşak farkı boyutundan da bahsettiniz. Bize yeni kuşağın çatışmaya dair davranışlarının eski kuşağa oranla nasıl farklı olduğunu biraz açabilir misiniz?

Will Devas: Çatışmalarda 3,700 civarında insan ölmüştür. Ruanda¹³ ile karşılaştırıldığında belki rakam çok küçüktür. Ama nüfusumuza oranladığınızda son derece belirgin bir rakamdır. Eğer Kuzey İrlanda'da çatışma döneminde hayatta olan bütün insanlara sorarsanız size bir şekilde bu çatışmadan etkilendiklerini söylerler. Herkesin şiddete dair kişisel bir tecrübesi vardır. Size anlatacakları hikayeler sizi ağlatabilir. Yani insanların yaşadığı tahribat ölümden de ötedir. Faaliyette olan travma merkezleri çok önemli işlevler üstlenmektedir. Biraz daha zamanım olsaydı adalet konusundan bahsetmek isterdim. Çok uzun bir süre azınlık kesimler adalet organlarına erişemediler, adaletten faydalanamadılar. Bazı insanlar ise konuya daha ideolojik yaklaştılar. Çoğu kez ne tür bir sürecin işletilmesi gerektiği üzerinde anlaşamıyoruz. Örneğin af konusu bunlardan biridir. Bizim Glencree'de öğrendiğimiz bir şey varki o da insanlara yaşadıklarını anlatmaları için şans verilmesi gerektiğidir. Bazıları bunu ilerleme sağlamak için yeterli bulmaktadır. Bazılarıysa ancak sorumluların yargı karşısına çıkmasıyla rahatlayacaklardır. Bu konuda farklı insanların farklı talep ve istekleri vardır.

13 BM'nin verdiği rakamlara göre 1994 yılındaki soykırım sırasında yaklaşık 800,000 insan hayatını kaybetmiştir.

Genç insanlar bazen ebeveynlerinden daha sert tepkiler verebilmektedirler. Şiddet dönemini yaşayanlar ebeveynler olmasına rağmen, genç kuşaklar bazen onlardan daha sert tepkiler verebilmektedirler. Biz yeni kuşağın farklı olmasını arzuluyoruz. Ama bunun küresel boyutta tamda böyle olmadığı açıktır. Bunun böyle olmasının sebeplerinde birisi bizim yaşanan travma ve çekilen acılarla başa çıkabilmek için küresel anlamda geçerli bir yol bulamamış olmamızdır.

Prof. Vincent Comerford: Bundan beş yıl öncesine kadar dahi af konusunda çok fazla bir açık görüşlülüğün olmadığını söyleyebilirim. En azından şimdi bu konuda konuşmanın imkanı vardır. O zamandan buyana değişen sadece bu olmuştur diyebilirim.

Katılımcı: Her çatışmanın kendine özgü bir kapsamı, bir geçmişi ve gelişim seyri vardır. Sizlerle kurduğumuz bu ilişki, çatışmalar arasındaki benzerlikler bizim içinde bulunduğumuz çatışmalı durumun dönüşümünde bize yardımcı olabilir. Ama Türkiye’de yaşayan bir insan hakları savunucusu olarak hangi pozisyonu savunmam gerektiğinden emin değilim. Öte yandan yaşanan insan hakları ihlallerine karşılık olarak sorumlular hakkında adaletin yerine gelmediğini görüyoruz. Bu açıdan bakıldığında çatışmalara karşılık üçüncü taraf pozisyona geçmek çok zor görünmektedir.

Kerim Yıldız: Bizim diğer çatışmalardan çıkardığımız en önemli ders, görüşmelerin önemli bir mesafe almasının oldukça fazla zaman aldığı, bu süreç boyunca sabırlı olunması gerektiğidir.

Örneğin Güney Afrika'daki sürecin yapılandırılması için yıllarca gizli kanallar üzerinden görüşmeler yapılmıştır. Sayın Will Devas çok önemli bir noktaya temas etti ve bize liderliğin, sürekliliğin ve yapılandırılmış bir sürecin son derece önemli olduğunu hatırlattı. Bu toplantının amacı sivil toplumun rolüne bakarak sivil toplumun kendi içinde ki rolüne ilişkin bir güven geliştirmektir. Mesela süreçte kadınların hatta genç insanların oynayacağı roller vardır. Üçüncü taraf konusunda çok önemlidir çünkü Britanya hükümeti çok uzun yıllar üçüncü taraflarla ilişkilenmeyi reddetmiş, sorunu kendi bildikleri yol ve yöntemlerle çözmeye çalışmıştır. Ancak daha sonra bu sürece bir kolaylaştırıcı, bir arabulucu gerektiğini, böylece her iki tarafında sürece güvenebileceğinin farkına vardılar. Jonathan Powell¹⁴ bana bu sürece ilişkin son derece ilginç şeyler anlattı.

Bir keresinde Downing Street¹⁵'ta yapılan bir özel görüşme sırasında toplantıya katılan Martin McGuinness¹⁶'in Blair'in¹⁷ çocuklarıyla oyun oynadığından bahsetti. Mesela böyle bir şeyi onların yani gazetecilerin gözünden kaçırmak için çok çaba gösterilmiştir. Türkiye'deki süreçte üçüncü tarafların rolünün tartışılması anlaşılır bir şeydir çünkü şu anda bu kesimler süreçte herhangi büyük bir

14 Jonathan Powell, 1995-2007 yılları arasında Tony Blair kabinesinde Personel Daire Başkanı olarak görev yapmış ve Blair ile çok yakından çalışmış önemli bir diplomattır. Kuzey İrlanda Barış görüşmelerinde Britanya hükümetinin başmüzakerecisi olarak görev almıştır.

15 Downing Street Number 10 olarak belirtilen adres Birleşik Krallık Başbakanının resmi ikametgahıdır.

16 Martin McGuinness Cumhuriyetçi Sinn Féin partisinde önde gelen bir siyasetçidir. 2007 yılından buyana Kuzey İrlanda Birinci Bakan (Başbakan pozisyonuna denktir) Yardımcısı olarak görev yapmaktadır.

17 Tony Blair 1997-2007 yılları arasında Birleşik Krallık Başbakanlığı görevini yürütmüştür.

rol oynayamamaktadırlar. Umut ederim bu konuyu önümüzdeki günlerde daha geniş bir şekilde tartışma imkanımız olur.

Türkiye Cumhuriyeti İrlanda Büyükelçiliği Resmi İkametgahında Katılımcılar Onuruna Verilen Akşam Yemeği

Evsahibi: Türkiye'nin İrlanda Cumhuriyeti Büyükelçisi Sayın Necip Egüz

*VANGIAD Başkanı Kadri Salaz, Türkiye'nin İrlanda Büyükelçisi Necip Egüz,
DPI Direktörü Kerim Yıldız.*

Katılımcılar Glenree Genel Müdürü Will Devas ile sohbet ederken

İkinci Bölüm

İrlanda Dışişleri ve Ticaret Bakanlığı Binasında Düzenlenen Yuvarlak Masa Toplantısı

Tarih: 10 Nisan 2014, Perşembe

Yuvarlak Masa Toplantısı Konuları:

- İrlanda Hükümeti ve Barış Sürecinden Çıkarılan Dersler
- İrlanda Hükümetinin Mevcut Barış Sürecindeki Rolüne Genel Bir Bakış
- Barış Sürecinin Ekonomik ve Toplumsal Boyutları

Konuşmacılar:

Brendan Ward,¹⁸ İrlanda Dışişleri ve Ticaret Bakanlığı Çatışma Çözümü Birimi Direktörü

Sean O'Regan,¹⁹ İrlanda İçin Uluslararası Fonun Ortak Direktörü

Orlaith Fitzmaurice,²⁰ Uzlaşma Fonu Direktörü

Brian Cahalane²¹, Anglo-İrlanda Birimi Temsilcisi

Paschal Donohoe T.D.,²² Avrupa ile İlişkiler Bakanı

18 Brendan Ward, İrlanda Dışişleri ve Ticaret Bakanlığı bünyesinde kurulu bulunan Çatışma Çözümü Biriminin Direktörlüğünü yapmaktadır. Bu birim İrlanda hükümetinin dünyanın farklı yerlerindeki çatışmaların çözümü süreçlerine ilişkin algısını zenginleştirmek üzere kurulmuştur.

19 Sean O'Regan, İrlanda için Uluslararası Fon isimli kurumun Ortak Direktörlüğünü yapmaktadır. Geçmişte İrlanda'nın Pekin Büyükelçi Yardımcılığı ve İrlanda Dışişleri ve Ticaret Bakanlığı Genel Sekreterliği gibi görevlerde bulunmuştur.

20 Orlaith Fitzmaurice, İrlanda Uzlaşma Fonu isimli kurumun Direktörlüğünü yapmaktadır.

21 İrlanda Dışişleri ve Ticaret Bakanlığı bünyesinde bulunan Anglo-İrlanda Birimi İngiltere ile İrlanda arasındaki ilişkiler, yine Kuzey İrlanda ile ilişkiler gibi alanlarla ilgilenmektedir.

22 Paschal Donohoe, hükümette Avrupa ile İlişkiler Bakanı olarak görev yapmaktadır.

Moderatör: Kerim Yıldız

Brendan Ward: Herkese günaydın. Hepiniz İrlanda Dışışleri ve Ticaret bakanlığının evi olarak adlandırabileceğimiz Iveagh House'a hoşgeldiniz. Burası geçmişte ünlü Guinness ailesine ait bir yerleşkeydi ancak aile 1927 yılında binayı İrlanda devletine bahşetmiştir. Ben bakanlık bünyesinde barışın inşası çalışmasının yanısıra, Glenree ve Demokratik Gelişim Enstitüsü gibi çatışmanın çözümü alanında aktif faaliyet yürüten sivil toplum örgütlerini desteklemek amacıyla çalışmalar yürüten Çatışma Çözümü Biriminin Direktörlüğünü yapmaktayım. Benim mesleki tecrübemin önemli bir bölümü İrlanda dışında yaptığım çalışmalardan edinilmiştir. Uzun yıllar Ortadoğu Barış Süreci çalışmalarına dahil oldum ve hem yurtdışında hem de İrlanda'da bu alan üzerine çalıştım. Çatışma çözümüyle ilgili ilk çalışmalarım ise Avrupa Komisyonu için çalışırken eski Yugoslavya'da sürdürdüğüm görevim sırasında başladım.

Şimdi size anlaşmazlıkların çözümü, uluslararası hukuk ve uluslararası kurumlara dayalı olarak İrlanda'nın çatışmanın çözümüne ilişkin genel yaklaşımına ilişkin biraz bilgi vermek istiyorum. Hem bu alanda temsil ettiğimiz prensipler hem de küçük ve görece zayıf bir ülke olarak bizim bu alanda temsil ettiğimiz konum bizim için son derece önemli bir konudur. Biz ülke olarak AB, BM ve NATO'ya aktif destek vermekteyiz. Bir yandan bu yapılar tarafından düzenlenen askeri operasyonlara asker desteği verirken, bir yandan da barışın inşası yönündeki

uluslararası çabalara da mali katkılar sunuyoruz. BM sistemi içinde Arabulucu Dostları²³ isimli bir grubun aktif bir üyesiyiz. Türkiye ve Finlandiya'nında dahil olduğu bu grup arabuluculuk ve çatışmanın önlenmesi için mekanizmaları teşvik etmek için çalışan bir gruptur. Şimdi sizlere İrlanda barış süreciyle ilgili kısaca bilgi vermek ve kendi kişisel tecrübelerimden bahsetmek istiyorum. Dışişleri bakanımız sizinle tanışmayı çok arzu ediyordu ancak kendisi şu anda bir devlet ziyareti sebebiyle Londra'da bulunmakta. Bu devlet ziyareti uzun yıllardır devam eden uzlaşma ve barışın inşası sürecinin bir ürünüdür ve İrlanda ile İngiltere arasında bu yıl yaşanan en önemli olay olarak görülmektedir²⁴.

Kerim Yıldız, Paschal Donohoe ve Brendan Ward İrlanda Dışişleri ve Ticaret Bakanlığı binası Iveagh House'ta yapılan yuvarlak masa toplantısı sırasında

23 BM bünyesinde 2010 yılında kurulan Arabulucu Dostları isimli grup, üye ülkeler arasında arabuluculuk kültürünü teşvik etmek amacıyla kurulmuştur.

24 İrlanda Devlet Başkanı Michael D. Higgins tarafından 2014 yılının Nisan ayında Birleşik Krallığa yapılan bu ziyaret İrlanda Cumhuriyeti tarafından devlet başkanı sıfatıyla Birleşik Krallığa yapılan ilk devlet ziyareti olmuştur.

Benim yapacağım açış konuşmasından sonra ise diğer çalışma arkadaşlarım toplumsal zeminde barışa destek sağlama ve bizimde topluma ulaşmamıza imkan sağlayan çalışmalar yapan İrlanda için Uluslararası Fon üzerine sizlere bir sunum yapacaklar. Bu toplantıyı sizinle bizim barış sürecinden elde ettiğimiz tecrübeleri paylaşmak ve eğer mümkünse sizinde buradan kendinize bazı sonuçlar veya dersler çıkarmanıza imkan sağlamak amacıyla düzenledik. En baştan itibaren bizim tecrübemizi olduğu gibi Türkiye'ye aktarma yönünde bir niyetimiz olmadığını, herhangi bir başka ülkeye aktarılabilecek bir çatışma çözüm modeli sunmadığımızı da özellikle hatırlatmak isterim.

Tolstoy'un Anna Karenina romanı *'Bütün mutlu aileler birbirine benzer; her mutsuz aileninse kendine özgü bir mutsuzluğu vardır'* cümlesiyle başlar. Bence bu yaklaşım çatışmalar içinde geçerli bir yaklaşımdır. Her çatışmanın kendine özgü bir kapsamı, farklı bir altyapı ve geçmişi vardır. O sebeple herbirine birbirinden farklı yaklaşımlar göstermek gerekir. Ancak elbette bazı genel prensipler, bizim tecrübelerimiz gibi diğer tecrübelerden çıkarılabilecek dersler vardır ve bu dersler dünyanın farklı yerlerinde çatışma çözümüyle uğraşanlara yardımcı olabilir. Çıkartılması gereken birinci ders, temel prensipler üzerinde anlaşılmasının gerekliliğidir. Bu tarafların bir barış anlaşmasının nasıl görünmesi gerektiğini önceden anlayıp kabul etmesi anlamına gelir. Ta 1973 yılından buyana İrlanda'da yetki paylaşımı, polis kuvvetlerinde reform ve Kuzey İrlanda'nın idaresinde Kuzey ile Güneyin taşıdığı boyut konusunda bir anlaşma yapılması gerektiği konusunda genel bir konsensüs olduğunu

söyleyebilirim. Bu konularda anlaşma Sunningdale Anlaşması²⁵ sayesinde sağlanmıştır. Başta Kuzey İrlanda'daki partilerin bu anlaşmayı kabul etmemesi olmak üzere pekçok sebepten dolayı anlaşma imzalanmasının üzerinden daha bir yıl geçmeden çökmüştür. Ancak bu anlaşmada yeralan prensiplerin aynıları ilk anlaşmanın üzerinden 20 küsur yıl geçtikten sonra Hayırlı Cuma Anlaşmasının imzalanmasıyla birlikte kabul edilmiştir. Benzer bir durumu Ortadoğu'da da görebilirsiniz. Hepimiz neredeyse son 15 yıldır orada da bir anlaşmanın hangi çerçevede olması gerektiğini, her iki tarafında tavizler vererek güvenlik, su kaynaklarının paylaşımı ve diğer çeşitli konular üzerinde anlaşması gerektiğini biliyoruz, takip ediyoruz.

Hayırlı Cuma Anlaşmasının hazırlanması sürecinde yapıcı özellikte muallak bir dil kurgulanması çok önemliydi çünkü bu sayede farklı yorumlamalara imkan verilmekte ve önemli konuların daha sonra tartışılmasına olanak sağlanmaktaydı. Bu sayede tarafların çakılı buldukları konumdan uzaklaşmaları, karşı tarafın çıkarlarında koruma altına alan bir dili belli bir oranda kabul ettiklerini sağlamak mümkün olmuştur. Bir diğer önemli prensip ise katılımcılıktır. Bizim barış süreci müzakereleri bütün ana kesimleri içerirken daha küçük partiler ve sivil toplum örgütleriyle de konsültasyonlar yapılmıştır. Müzakerelerin erken safhasında yani silahlı kesimlerin hala sürece resmen dahil edilmediği dönemlerde dahi gizli kanallar üzerinden bu gruplarla bir iletişim kanalı kurulmuştur ve bu

25 1974 yılında imzalanan Sunningdale Anlaşması (The Sunningdale Agreement) Kuzey İrlanda'da güç paylaşımına dayalı yeni bir idarenin kurulması çabasında başarısız olan ve dolayısıyla çöken bir anlaşmadır.

şekilde onların müzakere sürecinden dışlanmaması sağlanmıştır. Bu sayede sürece gerekli olan meşruiyet kazandırılmış, konsensüs sağlama çabası geliştirilmiştir. Çok çeşitli çevrelerden paydaşların sürece dahil olması sürecin bozulması yönündeki girişimleride en aza indirgemıştır. Anlaşmanın kabulü üzerine yapılan referandum sürecinde bunun olumlu sonuçları gözlemlenmiş, anlaşmayı rayından çıkarmak isteyen marjinal grupların çabaları sonuçsuz kalmıştır. Bir diğer önemli noktada anlaşmanın taşıdığı kapsayıcılıktır. Hayırlı Cuma Anlaşması sadece Kuzey İrlanda'nın kendi içindeki sorunlara ilişkin olmamış, aynı zamanda Kuzey İrlanda ile İrlanda Cumhuriyeti ve Kuzey İrlanda ile Britanya arasındaki konularıda içermiştir. Örneğin bu kapsamda ortak çıkar konularını görüşmek üzere Kuzey ve Güney Bakanlar Konseyi gibi kurumlaşmalar oluşturulmuştur.²⁶ Bu tür tartışmalarda kolaylaştırıcı olmak üzere Britanya-İrlanda Konseyi (The British-Irish Council)²⁷ adında bir kurumda oluşturulmuştur.

26 Hayırlı Cuma Anlaşmasının imzalanmasıyla birlikte oluşturulan Kuzey – Güney Bakanlar Konseyi (The North/South Ministerial Council) İrlanda'nın bütününde çeşitli hükümet yetkilerini uygulamak ve bazı faaliyetleri koordine etmek üzere kurulmuştur.

27 Hayırlı Cuma Anlaşmasının imzalanmasıyla oluşturulan Britanya-İrlanda Konseyi (The British-Irish Council) “Her iki adada yaşayan insanlar arasında uyumlu ve karşılıklı çıkarları koruyan bütünsel bir ilişkinin geliştirilip teşvik edilmesi” amacıyla kurulmuştur.

İrlanda Dışişleri ve Ticaret Bakanlığında gerçekleştirilen Yuvarlak Masa Toplantısı

Hayırlı Cuma Anlaşmasının referandum sonucunda kabul edildiğinden bahsetmiştim. Referandumun Kuzey İrlanda'da düzenlenmesi süreci doğrudan gerçekleştirilmiştir. Ancak Güney'de yani İrlanda Cumhuriyetinde bu referandumu sağlamak için anayasa değişikliğine gidilerek İrlanda'nın Kuzey İrlanda üzerindeki egemenlik iddiası ortadan kaldırılmıştır. İrlanda tarihinde önemli bir dönemeç olan bu referandum sonrasında anlaşma % 85 oranında bir oyla kabul edilmiştir. Anlaşmanın kabul edilmesi bir anlamda kendi kaderini tayin girişimi gibiydi ve sürece dahil olan bütün taraflara bir meşruiyet kazandırmıştır. Anlaşmanın kabulü bir yandan büyük bir siyasi başarı iken, aynı zamanda pek çok yönden barışın inşası sürecinde başlangıcıydı. Elbette süreç çinde duraklamalar yaşanmıştır. Hala sürece tümünden karşı olan ve

bitmesini isteyen bazı marjinal gruplar mevcuttur. Hem İrlanda hükümeti hem de Britanya hükümeti Kuzey İrlanda'da yaşayan toplumlar arasında barışın inşası yönünde çabalar sarfetmişlerdir. Sivil toplum örgütleri arasında özellikle Glencree bu anlamda çok aktif çalışmalar yürütmüştür. Geçmişte yaşanan olaylarla nasıl yüzleşileceği konusu yanıtlanmayı bekleyen oldukça sorunlu bir konudur. Sanırım Haass Komisyonunun bu konuda yaptığı çalışmalardan haberiniz vardır.

Bizim için en önemli şeylerden biride ABD ve AB'den aldığımız uluslararası destektir. Bunun yanısıra çok fazla öne çıkmayan Kanada, Yeni Zelanda, Güney Afrika ve Finlandiya gibi ülkelerde bizim için çok önemlidir. Birbiri ardına göreve gelen Amerikan devlet başkanları barış sürecini desteklemeye devam ettiler. Mesela silahlı gruplar silah bırakmaya karar verdiklerinde bu sürecin denetlenmesini Finlandiya ve Kanada üstlenirken, Kanada ordusunun üst düzey komutanlarından biri doğrudan süreci denetlenmesinde görev almıştır. Türkiye'de ülkenin Güneydoğu'sundaki çatışmanın uluslararası bir boyut kazanması konusunda bir isteksizlik yaşandığını biliyorum. Ancak bizim kendi barış sürecinden öğrendiğimiz bir diğer şey liderlik yapmak için önde gelen aktörlere ihtiyaç olmadığıdır. Bazen belli konularda bilgi ve danışmanlık almak için daha küçük önemde görülen aktörlere gitmek daha faydalı olabilir. Mesela silahların yok edilmesi meselesinde bu denenebilir. Güney Afrika'nın çatışmanın bıraktığı mirasla yüzleşmek için hakikat ve uzlaşma sisteminin uygulanması konusunda çok özel bir tecrübesi vardır. Bir diğer konuya sivil

toplumun sürece katılmasıdır. Sivil toplum sadece Glenree ve DPI gibi kurumlardan oluşmaz. Bu gruba bizim tecrübemizde kiliseler ve spor kurumlarında dahil olmuştur mesela. İrlanda'da kurulu bulunan Geylik Atletizm Derneği (Gaelic Athletics Association - GAA) toplumun bir kesimiyle (Cumhuriyetçi-Milliyetçi) ilişkili bir spor kurumu olarak görülmesine rağmen, barış sürecinin daha katılımcı olmasını sağlamak için çok ciddi ve sorumlu çalışmalar yürütmüştür. Kraliçe 2. Elizabeth yakın dönemde Dublin'i ziyaret ettiğinde bu kurumuda ziyaret ederek önemli bir mesaj vermiştir. Bu çok önemli bir gelişmedir çünkü 1921 yılında İngiliz Ordusu askerleri bir atletizm stadyumunda İrlanda'lı Cumhuriyetçileri katletmiştir. Sürece dahil olan diğer sivil toplum örgütleri arasında okulları, iş çevrelerini ve kültürel grupları da sayabiliriz. İrlanda hükümeti bu tür gruplar sayesinde uzlaşma yönündeki çalışmalarını teşviki çabalarını da sürdürmektedir.

Önemli bir diğer element ise Güvenlik Sektörü Reformudur. Güvenlik sektörünün çatışmalardaki en etkili sektör olduğu ve çoğu çatışmada taraflardan birisi olduğunu akla getirdiğimizde bu alanda yapılacak olan reformlar çok önemlidir. Kuzey İrlanda'nın eski polis kuvvetleri taraflardan birinin (Birlikçiler) yanısı olarak görülürdü. Hayırlı Cuma Anlaşması ile birlikte bu kuvvetlerde reforma gidilmiş, adı Kuzey İrlanda Polis Kuvvetleri olarak değiştirilerek kapasitesi genişletilmiştir. Yeni yapılanma tarafsızlık, hesap verme zorunluluğu ve temsili içerme prensiplerine dayanmaktadır. Bu yeni polis kuvvetleri kurulurken bağımsız bir komisyon kurulmuş ve bu komisyonun çalışmalarını gözlemlemek üzere Amerikalı bir

uzman göreve getirilmiştir. Bu uzman hem süreci takiple, hem de öneriler yapmakla yetkilendirilmiştir. Polis kuvvetleri artık tek bir taraf yanlısı olarak görülmediği için işleri dahada zordur diyebilirim. Bizim kendi sürecimizden çıkardığımız bazı dersler bunlardır. Bu çıkarımlar Türkiye için uygulanabilir ya da uygulanamayız onu bilemiyorum. Şimdi diğer çalışma arkadaşlarım sizinle barış sürecinin belirgin bazı durumları üzerine sunum yapacaklar daha sonrada sizden gelecek soruları yanıtlayacağız. Şimdi hükümetin süreçte ki rolü üzerine konuşması için sözü iş arkadaşım Brian Cahalane'ye vermek istiyorum.

Brian Cahalane: Hepinize günaydın ve hoşgeldiniz. Barış sürecinde hükümetin rolü konusu üzerine düşündüğümüzde, İrlanda'da birbiri ardına göreve gelen bütün hükümetlerin 1969 yılından itibaren Kuzey İrlanda konusuna büyük bir öncelik verdiklerini söyleyebiliriz. Bu durum bugünde varlığını sürdürmektedir. Barış sürecinde bazı hayalkırıklıkları yaşasakta, bugünkü hükümet hala konunun ne kadar önemli olduğunun farkında olarak hareket etmektedir. Bu ciddiyetin en önemli göstergelerinden birisi de yakın dönemde Birleşik Krallığa gerçekleştirilen ilk resmi devlet ziyaretidir. Bu ziyaret aynı zamanda bünyesinde önemli uzlaşma ve hatırlama adımları içeren bir ziyarettir. 1912-1922 yılları arasında yaşanan çatışmaların 100. yılına vardığımız ve kurbanlarını andığımız bu dönemde, hükümetlerin bu tür olayları farklı toplumların önem verdiği şekilde hatırlamaya özen göstermesi ve bunu güvenceye alması büyük önem arz etmektedir. 1970'li yıllarda, fikirlerimiz birbirinden temelden çok daha aykırı olduğu

zaman dahi, İrlanda hükümeti Britanya hükümeti ile yakın bir çalışma içine girmiştir. O dönem Kuzey İrlanda'daki milliyetçi ve cumhuriyetçi kesimleri temsil eden partilerle de yakın bir çalışma içinde olduk. Hükümetlerimiz Birlikçi kesimler ile de ilişki kurmaya çalıştı ancak bunun açıktan sağlanması çok zor olduğu için bu tür girişimler genelde kapalı kapılar ardında olmuştur. O dönemki hükümetin önceliği güç paylaşımına dayalı bir anlaşmanın sağlanmasını garanti almaktı. Ancak Birlikçilerin ezici bir kesimi azınlıkta kalan diğer topluma sivil, siyasal, sosyo-ekonomik haklar anlamında eşit koşullar sağlanması noktasında gerekli çaba ve isteği sergilemiyorlardı. Bu açıdan güç paylaşımına dayalı bir anlaşma çok daha önemliydi. Çünkü bu tür bir anlaşma sayesinde idari görevler tarafların gücüne göre dağıtılır, bütün toplumların temsili sağlanmaya çalışılırdı. Önemli bir diğer konu ise Kuzey ile Güney arasında işbirliğinin sağlanmasıydı. Hayırlı Cuma Anlaşmasıyla oluşturulan Kuzey ve Güney Bakanlar Konseyi sayesinde İrlanda hükümeti ile Kuzey İrlanda idaresi arasında ekonomik ve sosyal işbirliğine imkan sağlanmaktadır. Sınırın iki yakası arasında ekonomik işbirliğini geliştirmek ve istihdamı arttırmak için bu çok önemli bir adımdır.

Mevcut durumda İrlanda hükümetinin farkında olduğu sorunlu konular arasında geçmişle hesaplaşma, yürüyüşler ve bayraklar gibi konuları sayabiliriz. Hükümet bu konuların çözümü konusunda siyasi partilerle yakın bir çalışma yürütmektedir. Diğer sorunlu alanlarsa toplumların bölünmesi ve her iki toplum arasında var olan mezhepçiliktir. Bu konuların üstesinden gelmek üzere önemli

bir çaba sergilenip ilerleme sağlansa da, yine de bu sorunlar belli oranda varlığını sürdürmektedir. Bir diğer kaygı duyulan konuya özellikle Birlikçi gençlerin eğitim alanında başarısız bir tabloya sahip olması, yüksek öğrenime devam oranlarının düşük olmasıdır. Bu konular yanıt olunmayı bekleyen konulardır. Bunun yanısıra bir kısım insan siyasal sistemin gerçek sorunlarla mücadele etmediğini düşünmektedir. Görünürde siyasiler bu konuların üzerinden gelmek için birbirleriyle çalışıyor gibi gözükse de aslında gerçekte hala eski alışkanlıklarına esir düşmekte ve Kuzey İrlanda'nın bütününden ziyade sadece kendi toplumlarıyla birlikte çalışmaktadırlar. Etkisi fazlasıyla hissedilen konulardan bir diğeride mali krizin yarattığı olumsuz etkiler ve istihdamı artırma konusunda yaşanan sıkıntılardır.

Ciddi ekonomik sorunlarınız olduğu zaman toplumu ileriye taşıma imkanınızda çok zordur. İşsizliğin yoğun olduğu bir ortam, süreci baltalamak isteyen ve bu sebeple de polise saldırı düzenlemek isteyen muhalif gruplara işsiz gençler arasından kendilerine militan sağlamak için daha fazla olanak sunmaktadır. Bir diğer sorunda 'geçmiş saplantısı' olarak tanımlanabilecek sorundur. Bazen geçmişte yaşanan, çok uzun bir süre önce gerçekleşmiş olan olaylar ve vahşet uygulamaları sanki daha dün gerçekleşmiş gibi bir hava yaratılmakta, böylece konu canlı tutulmaya çalışılmaktadır. Elbette bu tür olayları hatırlamak önemlidir ancak travmayı yeniden canlandırmak iyi bir fikir midir bundan emin değilim. Bunun yanısıra Hayırlı Cuma Anlaşmasında yeralan ve hala hayata geçirilmeyi bekleyen konularda vardır. Bunlar arasında kimlik

açısından büyük önem taşıyan İrlanda diline ilişkin düzenlemelerde vardır. Kuzey İrlanda'nın idari yapılanmasında bir boşluk olarak duran sivil toplum forumu meselesinde bir başka sorundur. Bölgede sivil toplumun kendi sesini doğrudan duyurabileceği bir platform yoktur. Bunun yanısıra kendine özgü sebeplerden kaynaklanan ve toplumu birbirinden ayıran bu çatışma dikkate alındığında Kuzey İrlanda için bir Haklar Sözleşmesinin hazırlanması gerekir. Herhangi bir terörist faaliyetin istikrarsızlığa sebep olması, uzun dönemde barış ve uzlaşma imkanını ortadan kaldırması ihtimali hala varlığını koruyan bir tehdittir. Polis kuvvetleri bu muhalif kesimlerin sürece tehdit oluşturmasına ve sağlanmış ilerlemelerin ortadan kalkmasına engel olmak için birbiriyle son derece yakından çalışmaktadırlar.

Brendan Ward sunumu için Brian Cahalane'ye teşekkür ederek sözü bir sonraki konuşmacı Sean O'Regan'a vermiştir.

Sean O'Regan: Sözlerime 4 yıl boyunca Ankara'da yaşama imkanı bulduğum için kendimi çok şanslı hissettiğimi ifade ederek başlamak istiyorum. O dönem Türkiye'de gerçekten bir değişim yaşanmaktaydı. Ülkenizde bulduğum süre içinde ayrıca başka yerleri gezme fırsatımda oldu elbette. Bu sabah burada sizlerle birarada olduğum için son derece mutlu olduğumu ifade etmek isterim. Ben İrlanda için Uluslararası Fonun başında bulunmaktayım. 1985 yılında imzalanan Anglo-İrlanda anlaşması gereği 1986 yılında kurulmuş bir fonuz. Fonumuz İrlanda'da mevcut olan toplumlararası ayırım ve mezhep bölünmelerine yanıt olma

çabasının sonucu olarak kurulmuştur. Fonumuz kuruluşundan buyana barış ve uzlaşma konusunda yaptığı yerinde müdahaleler sebebiyle önemli bir üne sahip olmuştur. Bağımsızlığa dairde önemli bir namımız vardır. Hükümetlerin bu fonun bağımsız kalmasında önemli rol oynadıklarını, işlerimize karışmadığını söylersek haksızlık yapmamış oluruz.

Kuzey İrlanda dünya daki en parçalanmış toplumlardan birini ihtiva eder. Bölge coğrafyasının % 90'ında tek bir topluluk yaşam sürer. Okulların % 95'i toplumlara göre bölünmüştür. Son 10 yıllık dönem içinde toplumlari birbirinden ayıran ve adına 'barış duvarı' denilen duvarların sayısı artmıştır. Kuzey İrlanda'daki bu bölünmüşlük halini tam olarak anlayamazsanız ben bunu anlayışla karşılarım. Mevcut ayrılma bir dini ayrılmadan çok daha fazla şey içerir. Toplumlar arasında olduğu kadar toplumların kendi içinde de bölünmeler vardır. Yaptığımız çalışmalarla hem sınırın iki yanındaki toplumlari hem de Kuzey İrlanda da yaşayan toplumlari biraraya getirmeyi amaçlıyoruz. Bizim 1980'li ve 90'lı yıllarda yaptığımız çalışmalar 1998 yılında imzalanan Hayırlı Cuma Anlaşmasına katkı sunmuştur. Ama az önce çalışma arkadaşım Brian tarafından izah edildiği üzere sorunlar hala devam etmektedir. Bizim şu andaki mevcut stratejimiz barış süreciyle ilişkide olmayan ve kendisini dışanmış hisseden kesimlerle irtibatlanmak üzerine kurulmuştur. Özellikle gençler bu kesimde önemli bir yer tutmaktadır. Şu anda bizim ana ilgi alanımız bu konudur.

Fonumuz ABD, AB, Kanada, Avusturalya ve Yeni Zelanda hükümetleri tarafından desteklenmektedir. Bu ülkelerin hepsinin İrlanda ile uzun yıllara dayalı çok doğal bir ilişkileri vardır. Biz ilk dönem çalışmalarımızda altyapı ve ortak bir zeminin yaratılması konusu üzerine yoğunlaştık ancak şimdi özellikle insan kaynağına yoğunlaşarak gençlere gelecekte karşılaşılabilecekleri sorunları aşmalarına yardımcı olabilecek yetenekler kazandırmaya çalışıyoruz. Bu çalışmanın bir bölümü toplumda yeni siyasal liderler oluşturulmasına dayanmaktadır. Bu yaptığımız çalışmaların uzun vadede etkili olacağını ve bölünmenin ilerde de devam edeceğini önceden kabul etmek gerekir. Biz Kuzey İrlanda'nın kendi yaralarını iyileştirmesine imkan sağlayacak koşulları yaratmayı umut ediyoruz. En nihayetinde bizleri biraraya getirmek Kuzey İrlanda'daki siyasal liderliğe kalmış bir şeydir. İrlanda Uluslararası Fonu olarak kendi alanımızda yaşadığımız tecrübeleri diğer insanlarla paylaşmaya büyük önem veriyoruz. Sizlerle gelecekte de irtibata olmak isteriz.

Brendan Ward: Aramıza Orlaith isimli bir çalışma arkadaşımız daha katıldı. Kendisi sizinle Mezhepçilikle Mücadele ve Uzlaşma Fonuna dair görüşlerini paylaşacaktır. Bu çalışma sayesinde çok sayıda kuruma erişmek amaçlanmaktadır. Kendisi size yaptıkları çalışma için temel bilgiler verecektir.

Orlaith Fitzmaurice: Bizim departmanımızda bir tanesi uzlaşma, bir tanesinde mezhepçilikle mücadele için ayrılmış iki tane fon vardır. Bu fonlar aracılığıyla özellikle sınır bölgelerinde yaşayan sivil toplum örgütleriyle irtibatlanmayı amaçlıyoruz. Hayırlı Cuma

Anlaşmasının imzalanmasıyla birlikte İrlanda hükümetide bizim kaynaklarımızı arttırdı ve dolayısıyla önümüze çalışmalarımızı genişletme imkanı çıktı. Bizim yürüttüğümüz uzlaşma çalışmaları çok ciddi ve güçlü bir toplumsal ve siyasal destek almaktadır. Kuzey İrlanda'nın her yanında irili ufaklı çok sayıda kurumla ortaklaşa çalışmalar yürütmekteyiz. Fonumuzu kullanma noktasındaki esneklik bizim en önemli avantajlarımızdan biridir. Uzlaşmanın nasıl sağlanması gerektiği konusunda fikirlere açığız. Bu sebeple aralarında spor grupları, gençler ve kadınların olduğu kesimlerle irtibata geçtik. Şu anda anmaların nasıl yapılacağı üzerine çalışma yürütüyoruz ve bu alandaki çalışmalarımız günbegün artmaktadır. Şu anda hem 1.

Dünya Savaşının hem de İrlanda'daki çatışmanın 100. yıllarını bize hatırlatan 10 yıllık bir dönemin içindeyiz. Bu iki olayın ve onlarla ilgili etkinliklerin toplumlar arasında ihtilafa yol açabileceğinin farkındayız. Çünkü her bir toplumun bu konularda kendine dair yorum ve hikayeleri vardır. Eğer bu konuya anlayarak ve tolerans göstererek yaklaşmazsak bir mesafe alamayız. Yaptığımız işte bir özgünlüğümüz olduğunu söyleyebilirim. 'İrlanda'nın bütünü' yaklaşımına sahip tek grup olduğumuzu söyleyebilirim. Normalde İrlanda hükümetini hoş görmeyecek pek çok grupla iletişimimiz var, onların dünyalarına girme şansımız var. Bütün kapıları açmamıza olanak sağlayan imkanlarımız olduğu için ve kurduğumuz ilişkilerden elde ettiğimiz bilgiler sebebiyle kendimizi şanslı hissediyoruz. Bunun bizim siyaset hakkındaki düşüncelerimize ve bunun yanısıra hükümetin siyaset belirlemesinde elbette faydası

olmaktadır. Sean'ın de ifade ettiği üzere, çalışmalarımızı sizlere daha geniş anlatmak ve yaptıklarımız hakkında daha fazla konuşmaya hazır olduğumuzda ifade etmek isterim.

Kerim Yıldız konuşmacılara teşekkür ederek soru ve cevap bölümünü açmıştır.

DPI Direktörü Kerim Yıldız Leinster House'ta düzenlenen toplantı sırasında katılımcı Kadri Salaz ile birlikte

Katılımcı: Barış sürecinde üçüncü tarafların rolünden bahsedebilir misiniz? ABD ve Finlandiya gibi aktörlerin rolünden bahsettiniz. Bu konuyu biraz daha açabilir misiniz?

Brendan Ward: Bizim için üçüncü tarafların oynadığı rol çok önemliydi ve bu rol çok değişik şekillerde gerçekleşmiş, sürece çok

büyük bir katkısı olmuştur. Bizler son 30 yıldır görev yapan bütün Amerikan başkanlarıyla doğrudan ilişkiyedik. Onlarında bütün partilerle direk ilişkileri vardı. Sinn Féin siyasal sürecin dışında olduğu zaman bile dönemin ABD devlet başkanı Clinton'ın o partinin liderleriyle görüşmek istemesi çok önemliydi. ABD'nin verdiği mali yardımda çok faydalı olmuştur. Bunun yanısıra AB tarafından da mali yardım yapılmış, bu konuya olumlu yaklaşan dost ülkelerde bu yönde yaklaşımlar sergilemişlerdir. Bu dost ülkelerden bir kısmı uzman personel desteği sunmuş, tarafsız gözlemciler göndermiş, araştırma komisyonlarına üye sağlamışlardır. Güney Afrika ise onların uzlaşma üzerine tecrübelerini bizimle paylaşarak gerekli dersleri çıkarmamıza olanak sağlamıştır. Konuşmamda Türkiye'nin çatışmanın uluslararası bir boyut kazanmasına isteksiz yaklaşabileceğinden bahsetmiştim. Sürece dışardan aktörlerin katılmasına yönelik bir itiraz varsa konuya uzman bazı kesimler dışardan destek sunabilirler. Belki bu tür bir yardım sınırlı olur ve sadece belli konularda uzmanlık bilgisi paylaşılabilir. Bu tür durumlarda üçüncü tarafın sürece müdahalesinin faydalı olduğunun düşünülebileceği bir durum sözkonusu olabilir.

Katılımcı: Ben özellikle Güvenlik Rejimi üzerine yapılan reformlar konusunu merak ediyorum. Reformlar nasıl gerçekleştirildi? Reformlar sürecinde herhangi bir zorlukla karşılaşıldı mı? Geriye yönelik bazı adımlar atıldığından bahsettiniz. Bunun sebebi neydi? Dokunulmazlık sorununun üstesinden nasıl geldiniz? Türkiye'deki en önemli sorunlardan bir tanesi budur mesela.

Brendan Ward: Pekçok çatışmada güvenlik güçleri çatışmanın taraflarından birisidir. Bizim örneğimizde ise Kuzey İrlanda'da görev yapan polis kuvvetleri tek bir toplumla ilişkili bir güç olarak görülüyordu. Burada görev yapan polisler İrlanda ya da Birleşik Krallık'tan farklı olarak paramiliter bir karakterde sahipti. Bu alanda yapılan reformlar konusunda toplumda ciddi ve geniş bir konsültasyon çalışması yapılmış, mevcut düzenlemeler dikkate alınmış, sivil toplumun yaptığı katkı ve değerlendirmeler hesaba katılmış ve bütün bu süreçlerin sonunda Kuzey İrlanda konusunda tecrübeli olan Roman Katolik Lord Patten,²⁸ başkanlığında kurulan bir komisyon yaptığı çalışmalardan sonra bir öneri raporu hazırlamıştır.

Bu reformları gerçekleştirirken karşılaştığımız zorluklar konusuna gelirsek, eğer bu tür bir süreci başlatırsanız elbette bir şekilde taraflardan birisi belli oranda kaybetmiş olacaktır. Eğer polis kuvvetleri 60 sene boyunca sizin çıkarlarınız çerçevesinde çalışmış ise bu alanda yapılacak herhangi bir değişiklik elbette sizin için kolay ya da rahatlatıcı olmaz. Lord Patten'in başkanlık ettiği komisyonun önerilerinden bir tanesi polis kuvvetlerinin toplumu temsil eden bir yapıda olması gerektiği yönündeydi. O zaman polis kuvvetlerinin % 95'i Protestan/Birlikçi kesimden oluşuyordu.

28 Britanyalı üst düzey devlet görevlisi olan Christopher Patten Roman Katolik mezhebine mensuptur. Hayırlı Cuma Anlaşmasında belirtildiği için kurulan Kuzey İrlanda Polis Kuvvetleri Bağımsız Komisyonuna (Independent Commission on Policing for Northern Ireland) 1998 ve 1999 yıllarında başkanlık yapmıştır.

Patten raporu Protestanların sahip olduğu bu temsil oranının Kuzey İrlanda'nın demografik yapısına uyumlu olabilmesi için % 60 oranına düşürülmesi gerektiğini önermiştir. Rapordaki öneriye göre polis kuvvetlerindeki işe almalar sırasında Katolik kesimler açısından denge sağlanana kadar tercihlerin genelde katoliklerden yana kullanıldığı bir şekilde gerçekleşmelidir. Bu öneri elbette sıkıntı yaratmıştır. Çünkü o zamana kadar polis olmak protestan gençler arasında önemli bir kariyer basamağı olarak görülürdü. Bu öneriyle birlikte bu imkan kısıtlanmaktaydı. Ancak genel olarak bakıldığında polis kuvvetlerinde yapılan reform başarılı olmuştur. Kuvvetlerin artık daha bağımsız yapısının olması memnuniyet vericidir. Daha önce bu kuvvetlerin gücünü kendinden yana görenler belki bu durumdan memnun değildir. Ben polis kuvvetlerinin her geçen gün daha da normalleşmeye başladığını düşünüyorum.

Dokunulmazlık ve cezasızlık meselesine gelince, insanların güvenlik güçleri tarafından öldürüldüğü olaylar yaşanmıştır. Yaşanan terör olayları sonrasında yakalanan insanların tutuklanıp hapse konulmasında sözkonusu olmuştur. Yapılan anlaşmaya göre her iki toplumdaki bu tür suçlara karışmış olan insanların affedilmesi öngörülmekteydi. Bunun anlamı çeşitli suçlara karışan çok sayıda insanın cezaevlerinden salınmasıyla sonuçlandı ki bunlar arasında cezasının çok az bir kısmını çektikten sonra serbest kalanlarda vardı. Bu durum aileler için son derece üzüntü vericiydi. Bu tam anlamıyla bir af değildi ama bir nevi salıvermeydi. Aynı zamanda terminolojinin ne kadar önemli bir şey olduğunu gösteren durumlardan biridir. Erken salıverme programı anlaşmanın en

önemli parçalarından biriydi ve her iki tarafçada kabul edilmişti. Bunun yanı sıra kurbanların ailelerinde bu yönde bir talebi vardı. Bu uygulamanın genel anlamda başarılı olduğunu söyleyebiliriz. Terörizm artık çok ciddi bir konu değildir ve her gün yaşanan bir olay olmaktan çıkmıştır. Her iki toplum ve yaralanan güvenlik güçlerinin aileleri bu acılardan paylarını almışlardır. Bazen bir anlaşmaya varmanın temelinde adaletin her zaman yerine gelemebileceği gerçeğinin yattığını ve zaman zaman acı veren kararların alınmasının gerekebileceğini kabul etmek gerekir.

Katılımcı: Ekonomik kriz barış sürecini nasıl etkiledi? İnsanların birbirine daha fazla yakınlaşmasını mı sağlamıştır yoksa hükümete daha fazla cephe almalarına mı sebep olmuştur?

Yanıt: Olumlu bir etkisi olmamıştır elbette. Toplumlara ortak acılar çerçevesinde bir araya getirebildiğini söyleyemem. Kamu harcamalarının azalması sebebiyle farklı toplumlara üye insanlar arasında bir çekişme ortamı ortaya çıkmıştır.

Brendan Ward: Konuşmama başlarken kabinede Avrupa ile İlişkilerden sorumlu bakanımız Paschal Donohoe'nin²⁹ aramıza katılabileceğinden bahsetmiştim. Kendisi şu anda aramızda, izin verirseniz şimdi sözü kısa bir konuşma için kendisine vermek istiyorum.

29 Paschal Donohoe Fine Gael isimli partide siyaset yapmaktadır. Mevcut İrlanda Hükümeti kabinesinde Avrupa İlişkilerinden Sorumlu Bakan olarak görev almaktadır.

Bakan Paschal Donohoe: Günaydın. Öncelikle hepimize ülkemize hoşgeldiniz demek istiyorum. Bugün burada sizlerle birarada olmanın ve sizlere hitap edebilme fırsatı bulmanın mutluluğunu yaşıyorum. Sizin ülkenize yönelik kişisel bir ilgim var. Ayrıca yakın dönemde resmi bir görev sebebiyle ülkenizi ziyaret etmeyi umut ediyorum. Öncesinde sizin gibi bir toplulukla biraraya gelmek benim için son derece önemli bir fırsat. Barış süreci üzerine siyasal yaklaşımdan kısaca bahsettikten sonra 4 farklı alanda istikrarın nasıl sağlandığından bahsetmek istiyorum. Sözlerime başlamadan önce Dışişleri ve Ticaret Bakanımız sayın Eamon Gilmore'unda bugün burada sizlerle birarada olmayı arzu ettiğini, ancak bu hafta İrlanda'dan Birleşik Krallığa devlet başkanlığı düzeyinde ilk resmi gezi gerçekleştirdiği ve kendisinde o geziye katılan İrlanda delegasyonunda yer aldığı için aramızda olmadığını belirtmek istiyorum.

Benim barış sürecine ilişkin gözlemlerim 4 farklı alandan geliyor. Belki hemen sözlerimin başında bu alanların sizin örneğiniz için birebir geçerli olmayacağını söylemem gerekir. Hangisinin iyi ya da hangisinin uygun olduğuna elbette siz kendiniz bu tecrübeleri dinledikten sonra karar vereceksiniz.

Öncelikle bunun bir *projeden* ziyade bir *süreç* olduğundan bahsederek başlamak istiyorum. Bazen süreçler devam edebildikleri kadar devam ederler. Bazen durum bir başka zamandaki durumdan daha iyi olabilir. Ancak buradaki en temel durum sürecin devam eden bir süreç olduğunu kabul etmektir. Sürecin siyasal sonuçlarından

en önemlisi konuya taraf olan bütün hükümetlerin sürekli olarak sürece dahil olmasıydı elbette. Konu siyasal tartışmalarda devamlı olarak yer alsada siyasal bir çatışmanın ya da çekişmenin zemini olarak çok az kullanılmıştır. Hangi siyasal kökenlerden gelirse gelsinler bütün hükümetler sürece bağlılık göstermiş ve sürdürmüşlerdir. İrlanda Cumhuriyetinde süreç siyasal bir zıtlaşmadan ziyade tam bir diyalog imkanı yaratmıştır diyebilirim. En yüklü siyasal atmosfer elbette Kuzey İrlanda'nın kendisinde gözlemlenmiştir. Bütün bu sebeplerden dolayı sürecin işleyebilmesi için çok büyük çabalar sarfedilmiştir.

İkinci olaraksa bölgesel aktörlerin taşıdığı büyük öneme ve uluslararası aktörlerin süreçte istikrar ve sürekliliği sağlamak için oynadıkları role vurgu yapmak gerekir. Örneğin hem Birleşik Krallık hem de İrlanda Cumhuriyeti hükümetleri Hayırlı Cuma Anlaşmasının iki garantör ülkesidir. Avrupa Birliğinin süreçte oynadığı role baktığınız zamanda AB'nin barış süreci için gerekli koşulların sağlanması için lazım gelen ekonomik ortamı hazırlamak için elinden gelen bütün çabaları sergilediğini görebilirsiniz. Yine aynı şekilde yetki devri ve yerinden yönetim için gerekli siyasal zeminde yaratmıştır. Kısacası AB bu fikirlerin İrlanda ölçeğinde hayat bulması için elinden gelen çabayı göstermiştir. Diğer bir önemli aktör ise Amerika Birleşik Devletleridir. Çok sayıda eski Amerika Birleşik Devletleri Başkanı sürecin farklı aşamalarında bizim için çok değerli olan bazı müdahalelerde bulunmuşlardır.

Üçüncü olarak sektörel anlamda ilişkilenebilecek olan ihtiyaçtan bahsetmek istiyorum. Bunun anlamı barış sürecine destek ve katılımın sadece dışişleri ile ilgili bir şey olmadığıdır. Örneğin Kuzey İrlanda'daki ilişkilenebilecek konuları arasında altyapı, turizm, ulaşım ve enerji'yi sayabiliriz. Bu konular ilişkilenebilecek alanlarına farklı boyutlar katarken, Kuzey'de yaşayan toplumun pratik anlamda faydalanabileceği olanakları da ortaya çıkarır. Böylece toplum barış süreciyle çok farklı alan ve aşamalarda ilişkilenebilir olur. Örneğin bizim kabinedeki Tarım Bakanı Simon Coveney Kuzey'de bulunan en büyük Protestan/ Birlikçi siyasi parti olan Demokratik Birlikçiler Partisi (Democratic Unionist Party - DUP) ile ilişki halindedir. Bundan bir kaç yıl önce böyle bir şeyi düşünmek dahi mümkün olmazdı. Ancak şimdi bu durum daha normal karşılanmakta ve barış sürecine bir dayanak oluşturmaktadır.

Dördüncü olarak ilişkilenebilecek gerçeğin gerçekleştiği dönemdeki ekonomik koşullara değinmek istiyorum. Ben AB, ABD, Birleşik Krallık ve İrlanda hükümetlerinin hem zaman hem de mali kaynak harçayarak barış süreci için uygun bir ekonomik ortam yaratmış olmalarının çok önemli bir şey olduğunu düşünüyorum. Dublin'de gezdiğinizde insanları tatillerini Kuzey İrlanda'da geçirmeye davet eden, teşvik eden reklamları rahatlıkla görebilirsiniz. İnsanların iki bölge arasında seyahat etmesini teşvik eden bu durum, aynı zamanda insanların birbirini tanımalarına imkan sağladığı için çok önemli ve faydalı olduğuna inanıyorum. Bu aynı zamanda Kuzey İrlanda'da seslerini duyurmak isteyen, ekonomik faktörlerinde süreçte dikkate alınmasını isteyen yeni paydaşların ortaya çıkmasını

sağlamaktadır. Ancak ben bunların yanısıra ekonomik açıdan dezavantajlı konumda olmanında önemli olduğunu ve bu soruna yanıt bulunması gerektiğine inanıyorum.

Hem bir siyasetçi hem de bir İrlandalı olarak açıkça ifade etmem gerekirse barış sürecinin özellikle Kuzey'e çok fazla getirisi olduğuna tanık olduğumu ifade etmek isterim. Ben aynı zamanda bir dönem Birleşik Krallık'ta yaşayarak çatışmanın etkilerinin en düşük seviyede hissedildiği bu ülkede barış sürecinin nasıl algılandığına birebir tanık olmuş biriyim. Gezinizin bundan sonraki kısmının faydalı geçmesini, Dublin'de keyifli bir zaman geçirmenizi dileyerek sözlerimi tamamlamak istiyorum.

Kerim Yıldız sunumu için Bakan Paschal Donohoe'ye teşekkür ederek soru ve cevap bölümünü açmıştır.

Katılımcı: İrlanda dilinin korunmasıyla ilgili bir kanundan bahsettiniz. Bu tür bir önerinin arkasındaki sebebin ne olduğunu söyleyebilir misiniz? Sorun dilin yeteri kadar kullanılmaması mıdır?

Bakan Paschal Donohoe: Çok iyi bir soru sordunuz. Hayırlı Cuma Anlaşması kültürel açıdan 'Değerlere Saygıda Eşitlik' kavramını içerir. İrlanda dilinin Kuzey'de nasıl algılandığı şu anda bir tartışma konusudur. Ben kendi kişisel tecrübeme dayalı olarak bir dilin öğrenilmesine nasıl izin verdiğiniz ve günlük yaşamda hangi şekilde kullanılmasına rıza gösterdiğinizin dilin yasalara koruma altına alınmasından çok daha önemli ve etkili olduğuna inanıyorum.

Ayrıca daha fazla kullanılmasını sağladığını düşünüyorum. Yeni öğrenim metodları sayesinde İrlanda dilinin kullanımını fazlasıyla artmıştır.

Katılımcılar İrlanda Dışişleri ve Ticaret Bakanlığında düzenlenen toplantı sırasında toplu halde: Feray Salman; Kadri Salaz; Eleanor Johnson (DPI); Ahmet Faruk Ünsal; Esra Elmas (DPI Başdanışmanı); Kerim Yıldız (DPI Direktörü); Necdet İpekyüz; Zeynep Ardıç; Sedat Yurtdaş; Brendan Ward; Cem Gençoğlu; İrlanda Cumhuriyeti Hükümeti Kabine Üyesi Bakan Paschal Donohoe ; Fazıl Hüsnü Erdem; Val Kiernan (Glencree); Vahap Çoşkun; Fadime Özkan; Yılmaz Ensaroğlu (DPI Uzmanlar Konseyi Üyesi); Talha Köse; Gülçin Auşar;

Katılımcı: Birleşik Krallığa gerçekleştirilen bu ilk devlet başkanlığı düzeyindeki ziyaretin Kuzey İrlanda ile İrlanda Cumhuriyetindeki algılanmaları nasıldır? Bu kesimlerin ziyarete tepkileri birbirinden farklı mıdır?

Bakan Paschal Donohoe: Kendi seçim bölgemdeki insanlarla bu konuyu uzun uzadıya konuştum. Büyük bir kesim geziyi ilgiyle takip ediyor. Henüz bu ziyarete ilişkin olumsuz bir görüş ifade eden kimseyle karşılaşmadım diyebilirim. Bunun yanısıra Birleşik Krallık'ta çok büyük bir İrlandalı nüfusun yaşadığını, bizim devlet başkanımızla İngiltere Kraliçesinin verdiği mesajların içeriklerinin dikkate alınması gerektiğini düşünüyorum.

Katılımcı: Türkiye'de çatışmaya dışardan müdahale edilmesine ciddi bir muhalefet var. İrlanda ABD'nin duruma uygun olacak bir şekilde sürece dahil olmasını nasıl sağlamıştır?

Bakan Paschal Donohoe: Her iki durumun birbirinden çok farklı olduğunun farkındayım. Bu tür bir müdahalenin bizim durumumuzda olumlu olarak işlemlerini sağlayan bir dizi dinamik vardı. Öncelikle İrlanda'dan Amerika Birleşik Devletlerine gerçekleşen göç sebebiyle iki ülke arasında çıkarlar açısından önemli benzerlikler vardır. Bu tür bir müdahalenin birazda bu ortak çıkarlar sebebiyle gerçekleştiği düşünülmektedir. ABD barışın gerçekten gerçekleşip işlemesi için müdahil olmuştur yönünde bir algı vardır. İkinci olarak ABD'nin sürece müdahil olmasının sürece dahil olan bütün aktörlere olumlu bir etkisi olmuştur. ABD'nin dahiliyeti ile birlikte şiddet oranı çok kısa sürede azalmıştır. İnsanlar bir anlamda hızla gerçekleşen bir etkiye tanık oldular. Ancak dış müdahale sadece ABD'nin yarattığı bir çalışma olarak görülmemelidir. Mesela AB bizim sürecimizde çok önemli roller oynamış bir diğer kesimdir.

Üçüncü Bölüm

Fitzwilliam Hotel’de Yapılan ‘Kuzey İrlanda Barış Sürecinde Sivil Toplumun Rolü’ Konulu Yuvarlak Masa Toplantısı

Konuşmacılar:

Tim O’Connor, Eski Diplomat³⁰

Shirley Graham, Hanna’s House Başkanı³¹

Moderatör: Kerim Yıldız

Tim O’Connor: Öncelikle hepinize İrlanda’ya hoşgeldiniz demek istiyorum. Bugün burada sizlere hitap etmek üzere beni davet eden Demokratik Gelişim Enstitüsü (DPI) ve Barış ve Uzlaşma için Glenree Merkezine çok teşekkür ediyorum. Sizin ziyaretiniz bizim açıdan çok tarihi bir zamanda, İrlanda devlet başkanının Birleşik Krallığa gerçekleştirdiği ilk resmi devlet ziyareti ile aynı dönemde gerçekleşmekte. Daha önceki konuşmacılar bahsetmişmidir bilmiyorum ama bugün aynı zamanda Hayırlı Cuma Anlaşmasının 16.

30 Tim O’Connor mesleki kariyerinin 30 yılını İrlanda Diplomatik Servisinde çalışarak geçirmiş bir diplomattır. Bu görevi sırasında uzun yıllar boyunca İrlanda barış süreciyle ilgili alanlarda çalışmıştır. Mesleki kariyeri süresince İrlanda Devlet Başkanlığı Genel Sekreterliği ve İrlanda’nın New York Başkonsolosluğu gibi görevlerde bulunmuştur.

31 Shirley Graham İrlanda’daki bütün kadınları çatışmanın onlar üzerinde nasıl bir etki bıraktığı ve yaşamlarını nasıl etkilediği gerçeği üzerinden bir araya getirmek amacıyla kurulmuş olan Hanna’s House (Hanna’nın Evi) isimli kurumun kurucusudur. Kurumun websitesine <http://www.hannashouse.ie> üzerinden erişebilirsiniz.

Yıldönümü. Ben müzakereler sırasında İrlanda hükümetinin kapalı kapılar ardında görüşmeler yürüten heyetinin bir üyesiydim. Aradan geçen yıllar anlaşmanın hayatta kalmasını, güven kazanmasını ve içerdiği prensiplerin dahada güçlenmesini sağlamaktadır. Benim mesleki kariyerimin önemli bir bölümü İrlanda'nın diplomasi servisinde görev yapmakla geçti. Kuzey İrlanda barış sürecine dair çalışmalarım da 1986 yılında başladı. Daha sonra bu iş benim için tam bir saplantıya dönüştü. Çatışma çözümü bağımlılık yapan bir şey haline gelebilir. Bizde size elimizden geldiği kadarıyla yardım etmek isteriz çünkü bizim sürecimizin başarısında uluslararası arenada sürece verilen desteğin çok önemli bir payı olmuştur. Bu sebeple kendi tecrübemizi paylaşmak gibi bir sorumluluğumuz olduğuna inanıyoruz. Sizlere biraz Anlaşmanın kendisinden ve müzakerelerin geçmişinden bahsetmek istiyorum. 1997 yılının Eylül ayında müzakereler başladığında biz çok titiz bir dönemden geçmekteydik. Şartlar ve koşulların çok önemli olduğu, ilerleme sağlamak için fırsat ve imkanların olduğu bir dönemde müzakerelere başlıyorduk.

30 yıldır devam eden şiddet artık insanlarda bir 'çatışma yorgunluğu' geliştirmiştir. Bu noktada aklıma İsrail'in eski Dışişleri Bakanı Abba Eben,³²in söylediği 'İnsanoğlu ve uluslar ancak bütün diğer seçenekleri tükettikten sonra olması gerektiği gibi davranıyorlar' sözü geliyor. Bizim örneğimizde artık IRA ile Britanya Ordusu arasındaki mücadele bir açmaza girmişti.

32 Abba Eben 1966 ile 1974 yılları arasında İsrail Dışişleri Bakanı olarak görev yapmıştır.

Her iki tarafta birbirine zarar verecek eylemler yapabiliyordu ama ikisinden birinin bir diğerini tam olarak yenmesi artık mümkün değildi. Tam bu süreçte Britanya Eski Başbakanı Tony Blair ve İrlanda Başbakanı Bertie Ahern³³ gibi taze kan siyasetçiler ortaya çıkmaya başladılar. Bu siyasetçiler umut ve olan dolu insanlardı ve artık bir şeylerin kağıt üzerinde netleşmesini istiyorlardı. Üstelik geçmişten taşıyıp getirdikleri herhangi bir siyasi yükleride yoktu. Sinn Féin’inde siyasi bir çözüme ihtiyacı vardı. Dışardan bir kolaylaştırıcı olan ABD’li Senatör George Mitchell’de süreçte yer alıyordu. En karmaşık olan ise en son elementti. Çatışmaya bir barış sağlayabilmek için öncelikle çatışan tarafların kendi çıkarlarının ortaya çıkacak değişim sayesinde korunduğuna ikna olmaları gerekir. Eğer insanlar mevcut statükonun devamından memnunsalrsa o zaman bu durumdaki insanların anlaşmanın onlara uzun vadede fayda getireceğine inandırılması gerekir.

33 Bertie Ahern 1997-2008 yılları arasında İrlanda Başbakanı olarak görev yapmıştır.

*Necdet İpekyüz, Cem Gençoğlu, Kerim Yıldız ve Gülçin Avsar
yuvarlak masa toplantısı sırasında*

Bugün 16. Yıldönümüne giren Hayırlı Cuma Anlaşması aşağıdaki 8 unsuru içermektedir:

1. Anayasal Çerçeve
2. Siyasal Kurumlar
3. Sivil Haklar Çerçevesi
4. Silahsızlanma Sorunu
5. Adalet ve Polis Kurumlarının İdaresi
6. Siyasi Tutuklular Sorunu
7. Anlaşmanın Gözden Geçirilmesi için Gerekli Kapasitenin Oluşturulması
8. Herhangi bir Anlaşmanın Referandum yoluyla kabul edilmesi ihtiyacı

Adalet sistemi ve polis kuvvetleri oldukça hassas konulardır. Bu konularda doğru yapmadığımız çok önemli bazı şeyler vardı. Bazen bir şey üzerine önce sadece prensipte anlaşmak, daha sonrada onun detayları üzerine çalışmak daha faydalı ve sonuç verici olabilir. Örneğin biz polis kuvvetleri konusunda bir komisyonun kurulması gerektiğine karar verdik. Üzerinde anlaştığımız ilk konu bu komisyonun hangi şartlar çerçevesinde çalışacağıydı. Bu komisyon kurulup çalışmaya başladıktan 9 ay sonra yeni polis kuvvetlerinin nasıl olması gerektiği konusunda öneriler içeren bir rapor hazırladı ki son derece tartışmalı konular içeren bu önerileri uygulamak çok zordu. Ancak nihayetinde bugünkü Kuzey İrlanda Polis Kuvvetleri için gerekli zemini sağlayanda bu raporun içerdiği öneriler oldu. Sivil toplumun müzakerelerdeki rolüde çok tartışmalı bir konu olmuştur. Bu konuya siyasal olarak angaje olabilmeniz için çok cesur olmanız gerekiyordu. Çok az sayıda insan üst düzeyden itibaren bu sürece katılabılmıştır. Bir diğer sorunda siyasal partilerle sivil toplum kurumları arasındaki gerginliklerdir. Siyasal partiler seçimle göreve geldikleri için sivil toplumu aslında kendilerinin temsil ettiklerini söylerler mesela. Müzakerelerdeki ana temsilciler siyasi partiler olmuştur. Kuzey İrlanda'da Kadın Koalisyonu (the Women's Coalition)³⁴ adında bir siyasi parti vardı ki bu aynı zamanda çok etkili bir STK idi. Anlaşmanın iki yerinde sivil topluma gönderme yapılır, referans verilir. Bu referanslardan Kuzey İrlanda ile ilgili

34 Kuzey İrlanda Kadın Koalisyonu (The Northern Ireland Women's Coalition) Kuzey İrlanda'nın farklı kesim ve mezheplerinden biraraya gelen kadınlar tarafından kurulmuş bir siyasi partiydi ve seçimlerde elde ettiği başarıyla 1998 yılında Hayırlı Cuma Anlaşmasının imzalanması sürecine uzanan müzakerelerde yer almıştır. Parti 1996-2006 yılları arasında faaliyet yürütmüştür.

olanlar uygulanmış ancak Kuzey-Güney ilişkileri ile ilgili olanlar ise henüz uygulanmamıştır. Siyasal alanda yeni düzenlemeler yapılırken, yeni bir sivil forumun oluşturulması konusunda bir anlaşma sağlanamamıştır. Hayırlı Cuma Anlaşmasının getirdiği en önemli şeylerden birisi daha fazla insanın siyasetle ilişkilene yollarını sağlamış olmasıdır ki bu durum siyasetin normalleşmesine de yardım etmiştir. 800 yıldan fazla bir geçmişi olan çatışmanın sonrasında imzalanan Hayırlı Cuma Anlaşmasının getirdiği en büyük zafer bütün tarafların aralarındaki sorunları barışçıl ve demokratik yollardan çözebilecekleri üzerine anlaşmış olmalarıdır.

Bu 800 yıllık süre içinde şiddet geçerli bir siyasal yöntem olarak kabul edilmiştir. Bugün artık bu anlayış geçerli değildir. Elbette aramızdaki farklılıklar varlığını sürdürüyor ancak biz bunlarla başa çıkmanın daha olgun bir yolunu bulduk. Bu hafta Londra'da yapılan görüşmeler bunu teyit etmiştir³⁵. İrlanda 92 yıldır bağımsız bir ülke olmasına rağmen, bu türden bir devlet ziyareti ilk kez gerçekleşmektedir. İki ülke arasındaki ilişkilerin normalleştiğini gösteren en önemli işaretlerden birisi işte bu ziyarettir. Sizlere İrlanda gezinizin bundan sonraki bölümü için en iyi dileklerimi iletiyorum. Bu sayede sizlerle sadece bizim kendi tecrübelerimizi paylaşmak istedik.

35 İrlanda Cumhuriyetinin mevcut devlet başkanı Michael D. Higgins 2014 yılının Nisan ayında devlet başkanı sıfatıyla Birleşik Krallığa ilk resmi devlet ziyaretini gerçekleştirmiştir.

Kerim Yıldız Tim O'Connor'a teşekkür ederek soru ve cevap bölümünü açmıştır.

Katılımcı: Tarafların şiddetsizliğe dayalı prensipleri kabul etmesi müzakerelerin parçası olmak açısından ne kadar önemlidir?

Tim O'Connor: Anlaşmadan önce taraflar anlaşmaya destek deklarasyonları yayınlamışlardır. Bunun anlamı tarafların tümüyle barışçıl çabaları sürdürmek istediklerini beyan etmiş olmalarıdır. Bu ifadeler Hayırlı Cuma Anlaşmasının başlangıç kısmının oluşturulmasında kullanılmıştır.

Katılımcı: Kendi tecrübenize dayanarak bir tarafın herhangi bir şekilde uluslararası desteği reddetmesi durumunda ortaya nasıl sonuçların çıkacağını tahmin edebileceğinizi söyleyebilir misiniz?

Tim O'Connor: Tümünden müzakereler için ortaya konulmuş ön şartlar yoktu. Bir barış anlaşmasının sağlanabilmesi için bütün taraflardan temsilcilerin sorunun barışçıl şekilde halledilmesine kendisini önceden hazırlaması gerekiyordu. Elbette siyasal bir anlaşma sağlamanın getirdiği faydalar vardı. Eğer taraflar bu faydayı görmezlerse o zaman bu kesimleri yapmak istemedikleri bir şeye ikna edemezsiniz. Kuzey İrlanda'daki pek çok siyasi parti buldukları durumdan mutsuzlardı. Birlikçi partilerin Westminster Parlamentosu'ndaki etkisi çok azdı. Sürece dahil olan insanların çıkarlarını gözden geçirmeniz gerekir.

Kerim Yıldız Tim O'Connor'a teşekkür etmiş ve sunumunu yapması için Sayın Shirley Graham'ı davet etmiştir.

Shirley Graham: Öncelikle bugün beni buraya davet ettiğiniz için çok teşekkür ederim. Dublin'e hoşgeldiniz. Mümkün olduğu kadar konuya odaklanarak konuşmamı sürdürmeye çalışacağım. Size son 5 yıldır başında bulunduğum kurum ve yaptığı çalışmalardan bahsetmek istiyorum. Bu kurum sınırın her iki tarafında faaliyet yürüterek barışın inşasını hedefleyen ve feminist yaklaşıma sahip tek örgüttür. Bu kurumun adı Hanna'nın Evidir (Hanna's House) ve ismini kadınların oy kullanma hakkını savunan aktivist Hanna Sheehy-Skeffington³⁶'dan almıştır. Hanna Sheehy Skeffington'un yaptığı çalışmalardan etkilenerek kurulan kurum adanın her yanından kadınları biraraya getirerek çatışmanın bıraktığı miras ve bu dönemin onların yaşamlarını nasıl etkilediği üzerine çalışır. Bu çalışmalar bize çatışmanın kadınları ve erkekleri birbirinden farklı olarak nasıl etkilediğini ve bu kesimlerin barışın inşası alanında çalışan farklı kurumlara nasıl eriştiklerini görme imkanı sağlar. Son 4 yıldır çalışmalarımız sosyal politika ve kalkınma üzerine çalışan ve radikal düşünürler, aktörler ve hareketleri destekleyen, Britanya'da kurulu bulunan bir yardım kuruluşu olan Joseph Rowntree Vakfı tarafından desteklenmektedir. Bu yardım kuruluşu yakın dönemde Kuzey İrlanda'daki çatışmanın özellikle toplumsal cinsiyet açısından incelemesine ilgi duymaya başlamış bir kuruluştur çünkü bu alanda yapılan çalışma sayısı oldukça azdır.

36 Hanna Sheehy-Skeffington 20. yüzyılın ilk dönemlerinde İrlandalı kadınların oy hakkı için mücadele yürütmüş olan İrlandalı Milliyetçi ve Cumhuriyetçi bir kadındır.

İrlanda'nın çok farklı bölgelerini ziyaret ettik ve sivil toplumun çok farklı kesimlerinden kadınları biraraya getirmek için yüksek katılım düzeyinde konferanslar düzenledik. Katılımcıların tartışmak istediği bütün konuları da bu konferans gündemleri aracılığıyla biraraya getirmiş olduk. Tartışılmak istenen temalardan bir tanesi 'Farklılıkların kabul edilmesi ve kucaklanması' konusuydu. Derry şehrinde düzenlediğimiz bir konferansta ise güç odaklarına erişmek için eğitimin en önemli adım olduğu konusunda bir anlaşma sağlandı. Kadınlar genelde ailenin bakımından sorumlu olan, ekonomik kaynağı oluşturan kesimler haline gelirler. Bu sebeple eğitime erişim olanağından yoksun olmanın ortaya çıkardığı sonuçlar ağır olabilirdi. Mesela etkinliklerimize katılanların büyük bir çoğunluğu eğitim olanaklarına yetişkinlik çağında kavulmuşlardır çünkü ancak hayatlarının o döneminde bu fırsatı bulabilmişlerdir. Bu konferansın katılımcıları farklı kültürleri, değişik perspektifleri ve insan haklarını anlamının barışı teşvik ve farklılıklar üzerinde uzlaşma sağlama konusunda kilit bir nokta olduğuna özellikle vurgu yapmaktaydılar. Büyük ölçekli ikinci konferansımızı ise Galway şehrinde gerçekleştirdik. Bu konferansta kadına yönelik şiddet ile kadının güvenlik hakkı konusu üzerineydi. Uluslararası Af Örgütü'nün 2006 yılındaki raporunda İrlanda'daki kadınların 5'te 1'nin aile içi şiddete maruz kaldığından bahsedildiği gerçeği dikkate alındığında bu konu çok daha önemli bir konu haline gelmektedir.

Shirley Graham (Hanna's House kurumunun kurucusu) ve Tim O'Connor (İrlandalı Eski Diplomat) yuvarlak masa toplantısı sırasında

Etkinlikler aracılığıyla ülkenin farklı yerlerine gittiğimiz zaman kadınlarla onların resmi ve gayri resmi yollardan nasıl barış sürecine dahil olduklarını konuşma imkanımız oldu elbette. Ancak konuştuklarımızın önemli bir bölümü Hayırlı Cuma Anlaşmasına eşit bir oranda dahil edilmediklerini ifade etmişlerdir. Bu yaklaşım kadına yönelik ayrımcı bir yaklaşımdır. İrlanda Parlamentosu'ndaki milletvekillerinin % 85'inin erkeklerden oluştuğunu düşündüğümüzde kadınların çok az oranda temsil edildiği gerçeği ayrıca görülür. Aynı şekilde Kuzey İrlanda Meclisinin % 78'i ve Britanya Parlamentosunun % 80'i erkeklerden oluşmaktadır. Benden önceki konuşmacılardan Tim, Üç diziden oluşan anlaşmadan bahsetti ki bunun kendisi sorunu açıkça göstermektedir. Mary Robinson³⁷ 'kadınların sesi olmadan konuşan

37 Mary Robinson 1990-1997 yılları arasında İrlanda Cumhuriyeti devlet başkanlığı yapmış olan İrlanda'nın ilk kadın devlet başkanıdır.

bir sivil toplum daha az kadıncıdır ve daha az insancıldır' şeklinde çok önemli bir cümle kurmuştur. Bu dikkate alınması gereken bir şeydir. Görünen o ki bu türden geleneksel bir ayrımcılık fazlasıyla kabul görmüştür.

Hanna'nın Evi isimli kurumumuz üzerinden yaptığımız bu çalışmalar sayesinde her türden kadın perspektifini biraraya getirme imkanı bulduk. Güney'de (İrlanda Cumhuriyeti) yaşayan kadınlar Kuzey'de (Kuzey İrlanda) yaşayan kadınların gerçekte ne yaşadığının farkında değildi. Bunun bir sonucu olarak bizde siyasal organlara, konuya toplumsal cinsiyet açısından yaklaşan kesimlerin Hayırlı Cuma Anlaşmasına dahil olan kesimlerle görüşmesi için bazı öneriler yaptık. Biz Hayırlı Cuma Anlaşmasının BM'nin 1325³⁸ sayılı kararı çerçevesinde inşa edilmesini istiyorduk. Hayırlı Cuma Anlaşmasında yeralan sivil topluma dair olan pek çok element hayata geçirilmemiştir. Eğer ortada bir sivil forum olsaydı bu kadınların birer siyasetçi haline gelmeden seslerini duyurmaları mümkün olacaktı.

Yaptığımız bu lobi çalışmalarından sonra Dublin'de düzenleyeceğimiz ve sınırın iki yakasından insanların katılacağı son konferansa ise İrlanda Cumhuriyeti devlet başkanını davet ettik. Kendisi Kuzey İrlanda Parlamentosu, İrlanda hükümeti ve Britanya parlamentosu ile görüşerek, bu kesimlerin hepsine uluslararası anlaşma çerçevesinde birbirleriyle konuşmaları gerektiğini ifade

38 BM'nin 1325 sayılı kararı özellikle savaş sonrası dönemdeki inşa sürecinde kadınların ve kızların ihtiyaçlarını dikkate alan toplumsal cinsiyete dayalı bir perspektifin yakalanması için çağrı yapan bir karardır.

etmiştir. Dışardan gelecek zorlamalardan ziyade bu türden içerden gelen girişimlere daha fazla ihtiyacımız olduğunu söylemem lazım. Şu anda bu alanda adanın hem Güneyi hem de Kuzeyinde çok sayıda faaliyet yürütülmektedir. Biz birden fazla hedefe ulaşmak niyetindeyiz . Bize göre ya Kuzey İrlanda'nın kendine has ve özgü bir faaliyet planına ihtiyaç vardır ya da Britanya ve İrlanda hükümetleri arasında koordine edilecek bir faaliyet planına ihtiyaç vardır.

Kuzey İrlanda parlamentosu bünyesinde BM'nin 1325 sayılı kararı üzerine çalışmak üzere bütün partilerden temsilciler içeren bir grup oluşturulmuştur ve bu grup düzenli olarak sivil toplumla görüşmektedir. Ancak parti başkanlarından birinde ifade ettiği üzere bu grubun çalışmalarına diğer gruplardan daha az önem verilmektedir ki bu durumun kendisi mücadelemizin halen devam ettiğini göstermektedir.

Son olarak bütün siyasi partilerin sahip olduğu kadın kotasına ilişkin bir şeyler ifade etmek isterim. Bu konudaki yasal düzenlemelere göre siyasi partilerin 30 kadın 30 erkek temsilci dengesini sağlamalarını gerektirir. Eğer bu kota yakalanamazsa partilerin devlet tarafından cezalandırılması öngörülmektedir. Dünyanın çok farklı yerlerinde yapılan sayısız araştırma bunun sağlanabilmesi için kota sisteminin uygulanması gerektiğini göstermektedir. Son yıllarda kadın parlamenter oranı azalmaktadır. Bu ayrımcı duruma karşı mücadelenin devam etmesi gerekmektedir.

Kerim Yıldız Shirley Graham'a teşekkür etmiş, soru ve cevap bölümünü açmıştır.

Katılımcı: Bir insan hakları savunucusu olarak benim en önemli gözlemim Türkiye'deki kadın örgütlerinin son derece kötü örgütlendiği yönündedir. Biz çatışmadan etkilenen kadınlar için bir ortak erişim noktası yaratmak istiyoruz. Bunun için bir kaç toplantı düzenledik ancak çok verimli toplantılar olmadı. Çabamız başarısızlığa uğradı diyebilirim. Bir yandan çatışma bölgesinde çok sayıda ihal meydana geliyorken öte yandan bu insan hakları ihlallerinin soruşturulmasında ciddi sorunlar ve eksiklikler yaşanmaktadır. Bu tür bir durumda kadın hakları gruplarının çalışmalarını nasıl dengelersiniz?

Tim O'Connor: Bu çok yaygın bir durumdur. Yerleşik siyasi partiler ile sivil toplum arasında bir gerginlik vardır. Ancak benim görüşüme göre bizim sürece dahil olmaya devam etmemiz lazım. Çatışma perspektifi açısından bakıldığında ilerleme sağlamanın tek yolunun siyasal süreç olduğunu göstermek lazımdır. Ben 1986 yılında bu alandaki çalışmalara başladığım zaman bu çatışmaya bir çözüm sağlanacağı kimsenin aklının ucundan geçmezdi. Bu sorunun o kadar basit bir yanıtı yoktur ancak zamanla yavaş yavaş gerekli zemini yaratmaya başlarsınız, böylece daha fazla insan sürece dahil olmaya başlar. Belki çok basit bir soruya uzun bir yanıt verdim ama yapmanız gereken şey çalışmaya devam etmeniz ve vazgeçmemenizdir.

Shirley Graham: Hanna'nın Evi isimli kurumumuz tarafından hazırlanan son rapor Kuzey İrlanda parlamentosuna bir sorumluluk yüklemektedir. Uluslararası insan hakları prensipleri aracılığıyla hükümete sahip olduğu sorumlulukları hatırlatmak için gerekli ve uygun yolları bulmanız gerekir. Yaptığımız konferanslar ve diğer etkinlikler aracılığıyla bu eşitsizlikleri daha fazla açığa çıkarmaktayız. Yakın bir dönemde İçişleri bakanlığı tarafından desteklenen bir kadın forumu kurduk. Bu forum aracılığıyla toplumsal tabanda çalışma yürüten kadın örgütlerine ulaşmayı amaçlıyoruz. Şubat ayında kurulmuş olan bir forum olduğu için henüz çalışmalar nasıl ilerler diye görme şansımız olmadı. Ancak özetlemek gerekirse yedi örgütü içeren bu forum aracılığıyla bu kurumlar aylık periyotlarla biraraya gelerek perspektif açısından birbirlerini besleyeceklerdir. Şu anda paydaşların faydalanabileceği bir araç takımı üretmek için çalışma yürütüyoruz. 2014 yılının Mayıs ayında kadınların biraraya gelip siyaset sorunlarını tartışabilecekleri bir dizi forum düzenleyeceğiz. Pek çok kadın Hayırlı Cuma Anlaşmasının uygulamaya konulmasını arzu etmektedir.

Tim O'Connor: 1974 yılında imzalanan ancak kısa sürede çöken Sunningdale Anlaşmasını saymazsak Hayırlı Cuma Anlaşması öncesi herhangi bir başka anlaşmanın sağlanmamış olduğunu söyleyebiliriz. Her iki tarafın kendi aralarında bir anlaşma sağladıklarına dair geçmiş bir tarih olmadığı için sürecin çökeceğini akla getirmek çok zor değildi. Öyle ki gazetecilere kötümser olma konusunda rahat olmaları dahi salık verilmekteydi.

Katılımcı: Müzakereler sırasında belli bir iletişim siyaseti uygulanıyor muydu? Türkiye'deki en önemli sorunlardan biri medya'nın yaptığı manüplasyondur. Bu sebepten dolayı pek çok insan gerçekte ne yaşanıp yaşanmadığı konusunda yeteri kadar bilgiye sahip değildir.

Tim O'Connor: Hayır belli bir iletişim stratejisi yoktu. Herkes medya'yı kendi lehine kullanmak için elinden geleni yapıyordu.

Shirley Graham: Belli bir noktaya kadar olduğunu söyleyebilirim! Mesela kadın Koalisyonu isimli parti zaman zaman farklı kesimler arasında mesaj taşıyan bir kesim haline gelebiliyordu. Farklı perspektifleri temsil ederken aynı zamanda tarafsız bir duruş sergilemeyi becermeleri sebebiyle bunun üstesinden de geliyorlardı. Bu resmi olmayan ama çok önemli bir roldü. O zaman medyanın onlara karşı çok sert davrandığını ifade etmem lazım. Zaman zaman siyasetçilerinde onlara karşı dayılandığı, kabalaştığı görülmekteydi.

Katılımcı: Hayırlı Cuma Anlaşmasının kadınlar sürece dahil olmasaydı dahi başarılı olabileceğini düşünüyorsunuz?

Tim O'Connor: Süreçle ilgili zeminin gelişmesi için bastıran kesimler kadın gruplarıydı. Anlaşmayı ortaya çıkarmak üzere pek çok aktör biraraya gelmiştir. Öyleki anlaşmanın imzalanmasından çok kısa bir süre önce Ulster Birlikçi Partisi temsilcileri arasında büyük bir sorun ortaya çıktı ve bu sorun yaklaşık 4 saat boyunca devam etti. Ama en sonunda anlaşma sağlandı. İngiltere Başbakanı Tony Blair

ile Birlikçilerin lideri David Trimble³⁹'in el yazısıyla hazırladıkları mektuplar sayesinde Birlikçilere Britanya'nın anlaşmanın prensiplerine sahip çıkacağına dair güvence verilmiştir. Çok gergin bir durum yaşanmaktaydı. Nihayetinde herşeyin dikkate alınması sonrasında ortaya çıkan anlaşmada ise kadınlar önemli rol oynamış, bir dizi çok önemli faktörün parçası olmuşlardır.

39 David Trimble 1995-2005 yılları arasında Ulster Birlikçiler Partisi (Ulster Unionist Party - UUP) isimli Kuzey İrlanda'daki en önemli Birlikçi Partinin Genel başkanlığını yapmıştır.

Dublin’de ki Shelbourne Hote’de Katılımcılar Onuruna Verilen Yemekli Resepsiyon

Katılımcılar Onuruna Verilen Yemekli Resepsiyona Türkiye’nin İrlanda Büyükelçisi Sayın **Necip Egüz**, Danimarka’nın İrlanda Cumhuriyeti Büyükelçisi Sayın **Niels Pultz**, Avusturalya’nın İrlanda Cumhuriyeti Büyükelçisi Sayın **Dr Ruth Adler**, İrlanda Dışişleri Ve Ticaret Bakanlığı Çatışma Çözümü Birimi Başkanı Sayın **Brendan Ward**, Barış ve Uzlaşma için Glencree Merkezi Yönetim Kurulu Üyesi Sayın **Richard Whelen**’in de bulunduğu saygın konuklar katılmıştır.

Avusturalya’nın İrlanda Cumhuriyeti Büyükelçisi Dr Ruth Adler, Danimarka’nın İrlanda Cumhuriyeti Büyükelçisi Niels Pultz ve İrlanda Dışişleri ve Ticaret Bakanlığı Çatışma Çözümü Birimi Başkanı Brendan Ward resepsiyon sırasında

*DPI Direktörü Kerim Yıldız ve Danimarka'nın İrlanda Cumhuriyeti
Büyükelçisi Niels Pultz*

Kerim Yıldız: Hepinize Demokratik Gelişim Enstitüsü ile Barış ve Uzlaşma için Glenree Merkezi adına hoşgeldiniz demek istiyorum. Bugün aramızda bulunan Türkiye'nin İrlanda Cumhuriyeti Büyükelçisi Sayın Necip Egüz, Danimarka'nın İrlanda Cumhuriyeti Büyükelçisi Sayın Niels Pultz, Avusturalya'nın İrlanda Büyükelçisi Sayın Dr Ruth Adler, İrlanda Dışişleri ve Ticaret Bakanlığı Çatışma Çözümü Birimi Başkanı Sayın Brendan Ward ile Glenree Yönetim Kurulu Üyesi Sayın Richard Whelen'a özellikle teşekkür etmek istiyorum. Kurumumuzun İrlanda'ya düzenlediği karşılaştırmalı çalışma ziyaretlerine sunduğunuz destek bizim için çok önemlidir. Sizlerin tecrübelerinizi bizimle paylaşmanız bizim için ayrı bir onurdur.

İrlanda Barış Sürecine dair tartışmalar bizim bu süreç boyunca yapılmış olan bazı hataları farkedip gerekli dersleri çıkarmamıza imkan sağlarken umut ederim gelecekte atacağımız adımlar içinde bize daha sağlıklı bir yol ve yöntem göstermiş olur. DPI ve Glenree bu tür karşılaştırmalı çalışma ziyaretlerine katılacak isimleri seçerken mümkün olan en geniş temsili ve katılımı içermelerine büyük bir önem göstermektedir.

DPI'nın yaptığı çalışmalar genellikle Türkiye ve İrlanda tecrübesi üzerine olmakla birlikte aynı zamanda çalışmalarımız aracılığıyla Birleşik Krallık, Güney Afrika ve dünyanın diğer bölgelerindeki tecrübelerede bakılmaktadır. Faaliyetlerimiz sırasında ziyaret ettiğimiz ülkelerdeki Büyükelçilerle birlikte çalışmaktan dolayı da son derece mutlu olduğumuzu ifade etmek isterim. Bu akşam özellikle Türkiye'nin İrlanda Cumhuriyeti Büyükelçisi Sayın Necip Egüz'e delegasyonumuzun bu ziyareti sırasında bize gösterdiği sıcak ilgi için çok teşekkür etmek istiyorum. Yarın ve sonrasında yapacağımız toplantıların oldukça yararlı olmasını umut ediyorum.

Büyükelçi Necip Egüz: Herkese iyi akşamlar. Bu akşamki etkinliğe evsahipliği yapan Glenree ve DPI'ya çok teşekkür etmek istiyorum. Heyetin her bir üyesini tanımaktan dolayı büyük bir memnuniyet duyduğumu ifade etmek isterim. Glenree Kuzey İrlanda Barış sürecinde çok önemli roller oynamış bir kurumdur ve bu haliyle çatışma çözümü konusunda tecrübeleri paylaşma konusunda çok özel bir yere sahiptir. Dublin'de düzenlenen bu etkinlikten katılan herkesin faydalanacağından eminim.

Eminim hepiniz bizim ülkemizin içinden geçtiği kritik durumu biliyorsunuz. Türkiye çok güzel bir ülkedir. Sorunlarımızın üstesinden gelirse bizi daha parlak bir gelecek bekliyor olacak. Bir kez daha DPI ve Glencree kurumlarına teşekkür ediyorum. Umarım heyet üyeleri kısa süre içinde İrlanda'yı yeniden ziyaret ederler.

Brendan Ward: İyi akşamlar. Siz değerli konuklarımızı İrlanda Başbakanı ve Dışişleri Bakanlığı adına selamlıyorum. Bu tablo, Türkiye'nin kendi sorunlarını çözmesi için arkasında büyük bir uluslararası desteğin olduğunu göstermektedir. Hepinize son derece faydalı bir ziyaret diliyor, ziyaretinizin bundan sonrasının iyi geçmesini diliyorum.

Dördüncü Bölüm

Dublin'deki Boston College'de Yapılan 'Şiddet Sebebiyle Bölünmüş Toplumda Gazetecilik ve Medya' Konulu Yuvarlak Masa Toplantısı

Katılımcılar:

Eoin Ó Murchú, Siyaset Muhabirleri Derneği Eski Başkanı ve Eski Gazeteci⁴⁰

Richard Moore, Dışişleri Bakanlığı Eski Sözcüsü⁴¹

Kevin Cooper, Eski Basın Fotoğrafçısı⁴²

40 Tanınmış gazeteci Eoin Ó Murchú 40 yıllık meslek yaşamı boyunca çeşitli İrlanda ve İngiliz yayın organlarında çalışmıştır. Gazetecilik kariyerine The United Irishman (Birleşik İrlandalı) isimli gazetede başlamış, daha sonra The Irish Socialist (İrlandalı Sosyalist) ve the Irish Press (İrlanda Medyası) isimli yayınlarda çalışmıştır. 1994 yılında İrlanda dilinde yayın yapan Raidió na Gaeltachta'da muhabir olarak çalışmaya başlamış daha sonrada aynı radyoda siyaset programı editörü olarak görev yapmıştır. 2011 yılında emekliye ayrılmıştır. İrlanda Parlamentosu Basın Galerisi Başkanlığında yapmıştır. Hem aktivist hem de gazeteci olarak bütün yetişkinlik yaşamı boyunca Kuzey İrlanda'daki çatışma süreciyle ilişkide olmuştur.

41 Richard Moore İrlanda'da hem bölgesel hem de ulusal medya organlarında çalışmıştır. The Irish Press (İrlanda Medyası) isimli gazetede haber editörlüğü yapmış, 1990'lı yılların ortasından itibaren hükümet kurumlarında görev almak üzere görevinden ayrılmıştır. Richard Moore 1994-1997 yılları arasında görev yapan Gökkuşağı Hükümetinde (Fine Gael, İşçi Partisi ve Demokratik Sol koalisyon hükümeti) basın ve siyaset danışmanı olarak görev yapmıştır. Bu görevine 2011 yılına kadar görev yapan diğer hükümetler zamanında da devam etmiştir. Hükümette ki görevleri sırasında Basın Danışmanlığı, Dışişleri Bakanlığı Sözcülüğü, Adalet, Eşitlik ve Hukuk Reformu Bakanlığı sözcülüğü gibi görevler almış, bu görevleri sırasında Kuzey İrlanda ile ilgili sorunlarla yakından ilgilenmiştir. Özellikle 2006 yılında imzalanan ve Kuzey İrlanda'da yetki devrine ilişkin olan St Andrews anlaşması sürecinde çalışma yürütmüştür.

42 Kevin Cooper 25 yıllık meslek tecrübesine sahip bir basın fotoğrafçısıdır. Kuzey İrlanda'daki çatışma sırasında Kevin Cooper Hem Birlikçi, hem de Milliyetçi ve Cumhuriyetçi partiler tarafından düzenlenen etkinlikleri takip etmiş, yerel parti konferanslarında basın fotoğrafçısı olarak görev yapmıştır.

Moderatör: Kerim Yıldız

Kerim Yıldız: Herkese günaydın. Bu gezimizin son günündeki bu ilk etkinliğe hepiniz hoşgeldiniz. Bugünkü etkinliğimizin ilk konuşmacısı Eoin Ó Murchú çatışmanın çözümü konusunda medyanın iyi ya da kötü yönden oynayabileceği önemli roller üzerine bizimle görüşlerini paylaşacak. Bu konu Türkiye'yi yakından ilgilendiren bir konudur. Böyle bakıldığında medyanın bu tür sorunlarda nasıl olumlu bir rol oynayabileceğini öğrenmek açısından bu alana ilişkin tecrübeleri duymak çok önemlidir.

Kerim Yıldız sunumunu yapmak üzere Sayın Eoin Ó Murchú'yu takdim etmiştir.

Eoin Ó Murchú: Hepiniz İrlanda'ya hoşgeldiniz. DPI tarafından daha önce İrlanda'ya davet edilen bir başka delegasyonun gezisi sırasında katılımcılarla İrlanda Barış Sürecinde medyanın rolü üzerine görüşlerimi paylaşmıştım. Bugün ise sizinle bizim bu belirgin tecrübemiz hakkında konuşacağım. Medyanın savunucusu olan kesimler medyanın açık ve özgür bir tartışma yapmak için uygun bir alan olduğunu ve insanların sorunları anlamalarına yardımcı olabileceğini öne sürerler. Ancak benim tecrübeme göre medya tam tersi bir rol oynayıp, konuları daha anlaşılabilir hale getirebilir, önyargılara imkan veren bir şekilde sorunları sıradanlaştırabilir. Kuzey İrlanda barış sürecinde medyanın sürece yönelik olarak doğal bir müttefik gibi davrandığını düşünmemek gerekir.

Taraflar arasındaki ilk görüşme ve konuşmalar özellikle Güneyde bulunan ve verilen tavizleri kabul edilmez bulan medya kesimlerinin saldırısına uğradı. Süreç sırasında tartışılan bazı zorlu konular vardı. Mesela cezai yaptırımlar ve kimlik sembolleri gibi konular bunlardan bir kaçıydı. Bu noktadaki çözüm üstesinden hemen gelinemeyen bu sorunların bir süre için bir yana bırakılması ve barış, ekonomik kalkınma, kamusal alandaki korkuların azaltılması gibi konulara yoğunlaşılıyordu. Bu bağlamda akılda tutulması gereken bir diğer konuda Britanya hükümetinin çözümün sağlanmasına ihtiyaç olduğuna ikna olmasıydı. Birlikçi Parti varlığını Britanya ile olan bağa borçluydu. Ancak onlarda Britanya hükümetinin onların üzerine geliştirdiği baskıya boyun eğmek zorunda kaldılar.

Katılımcılar Dublin'deki Boston Kolejinde düzenlenen yuvarlak masa toplantısı sırasında

İrlanda medyası bu konuyu ciddi bir şekilde analiz etmemiştir. Bunun örneklerinden bir tanesi St. Andrews'ta sağlanan anlaşmadır. Bu noktada Demokratik Birlikçiler Partisi için en önemli soru

Britanta hükümetinin aracı olduğu anlaşmayı kabul etmek mi yoksa Kuzeyde Britanya ile İrlanda'nın ortaklaşa idare ettiği bir yönetimi mi kabul etmek şeklinde ki soruydu. İkincisi Birlikçiler için elbette daha kötüydü. Ortada daha kötü bir alternatifin olması Birlikçilerin taviz vermesine sebep oldu. Medya'da bu konuda ciddi analiz eksiklikleri gözlemleniyordu. Bunun toplumu sürecin dışında bırakmak gibi bir meyli de vardı. Başta ticari medya olmak üzere medya süreçte katılımcıdan çok dışardan birisi gibi davranıyordu. Bu noktada medyanın süreçte olumlu bir rol oynamasını sağlamak için nasıl bir baskının kurulması gerektiği sorusu kafalarda daha da belirginleşmeye başladı. Örneğin şu anda İrlanda barış süreci henüz halledilmemiş iki konudan yani kaçaklara uygulanacak cezai yaptırımlar⁴³ ve kimlik sembolleri gibi konularda ciddi bir sıkıntı yaşamaktadır. Bu sorunlar ciddi bir kafa karışıklığı ve hiddet yaratmış, arabulucu iki hükümetin son 2-3 yıllık dönem içinde çatışmanın kaynağı olan konuları ihmal ettiği hissini doğurmuştur.

Son yıllarda yaşanan ekonomik krizin bütün ilgiyi o alana kaydırıldığı ve ortada bir boşluk doğduğu söylenebilir. Ortaya çıkan bu boşluğu medya ortaya çıkabilecek tehlikeler ve çözüm seçenekleri üzerinden açıklayarak doldurabilirdi ancak bu yeterince anlaşılmamış bir konudur. Medya bunu yapmak yerine tam tersine bu konuları abartmış ve daha büyük bir çekişme konusu haline getirmiştir. Örneğin geçmişte işlenmiş suçlar konusunda ne yapmak gerekir? Britanya hükümeti askerlerini işledikleri

43 Kaçaklardan bahsedilirken çatışma döneminde silahlı örgüt faaliyetleri içinde bulunup suçla karıştığından şüphelenilen ancak bu suçlardan dolayı hapis cezasından kurtulanlar kastedilmektedir.

suçlardan dolayı sorgulamayacaktır. Ancak buna karşılık Birlikçiler Cumhuriyetçilerin cezalara çarptırılması için ciddi bir baskı kurmaktadırlar. Eğer savaş ve çatışma sona ermiş ise o zaman geçmişle araya bir çizginin çekilip o döneme ilişkin bir hakikat ve uzlaşma sürecinin başlatılması gerekir. Bu tür denemeler ve askeri olmayan yollardan savaşı kazanmak gibi girişimler bu süreci çok tehlikeli bir noktaya sürüklemiştir. Ya savaş vardır ya da barış. Barışçıl savaş diye bir şey yoktur.

Bu noktada karşımıza medyanın belirgin bir rolü nasıl oynayabileceği sorusu çıkar. Teknoloji ve sosyal medya gibi gerçekler sayesinde artık medyanın bilgi ve bilginin değişimi üzerinde bir tekeli kalmamıştır. Bu siyasetçiler ve gazetecilerin tartışmalarına da nüfuz etmektedir. Sorun her iki hükümetin sürece nasıl angaje olduğudur. Bu konuda tarafların medya ilede bir angajmana girmeleri gerekmektedir. Biz geçmişte yaşanan durumdan epey uzaklaştık ve önemli mesafeler katettik ancak tekrar sırt üstü tepetaklak yuvarlanma ihtimalimiz hala çok canlıdır. İrlanda örneğinden çıkarılabilecek diğer dersler ise ticari medyanın sansasyondan para kazanma isteğinin devam ettiği, bu medyaya sahip olanların hala eski önyargılara sahip oldukları ve medyanında buna göre hareket ettiği gerçekleridir. Medyanın rolü değerlendirilirken bu birbiriyle çelişen durumların mutlaka anlaşılması gerekir. Medyanın bir bölümü toplumun baskın elementlerinin bir yansımasıdır adeta. İşte bu sebepten dolayı tartışmanın sivil toplumun bütün katmanlarına yaygınlaştırılması ve çatışmanın ciddi bir değerlendirmesinin yapılabilmesi için gerekli bütün baskıların kurulması, boşlukların

doldurulması gerekir. Bu tartışma barış süreci için vazgeçilmezdir. Sadece medyanın rolüyle tatmin olmamanız gerekir. Kesintisiz bir barış görmek isteyenlerin medyanın daha sorumlu davranması için onun üzerine gerekli her türlü baskıyı kurması gerekir.

Kerim Yıldız Eoin Ó Murchú'ya teşekkür ederek medyanın çatışmadaki rolü üzerine hükümetin yaklaşımını ifade eden bir sunum yapması için sözü Sayın Richard Moore'a vermiştir.

Richard Moore: Çok teşekkürler. Tekrar DPI tarafından davet edilen bir heyetle biraraya geldiğim için son derece mutlu olduğumu ifade etmek isterim. Dublin'e hoşgeldiniz. Anladığım kadarıyla aranızda gazetecilik mesleğini hala sürdürenlerde var. Bende hükümette ki görevlerime başlamadan önce sizin bir melektasınız dım. Bugün sizinle burada paylaşacaklarım benim basın ateşesi olarak yaşadığım bireysel tecrübelere dayanmaktadır. Bugünlerde İrlanda Devlet Başkanının Birleşik Krallığa devlet başkanı düzeyinde ilk resmi ziyaretini gerçekleştirmesi bu içinde bulunduğumuz dönemi daha da ilgi çekici hale getirmektedir. Bugün İrlanda'da yaşayan 40 yaşın altındaki pek çok insan bu tür bir ziyaretin daha önce gerçekleşmemiş olduğunu öğrendiğinde son derece şaşırılmaktadır. Bundan iki yıl önce Britanya Kraliçesi İrlanda'yı ziyaret etmiş ve bu ziyaret son 100 yıllık dönem içinde İngiltere monarşisinin İrlandaya gerçekleştirdiği ilk ziyaret olmuştur.

İçinde bulunduğumuz günlerde gerçekleşen devlet başkanı düzeyindeki ziyaret, Birleşik Krallık'ta çok büyük bir İrlandalı

göçmen ve diaspora topluluğunun bulunduğu göz önüne alındığında çok daha önemli bir hale gelmektedir. 2 yıl sonrada 1916 yılında başlayan ayaklanmanın 100. Yıl dönümünü anmasını kutlayacağız. Pekçok yorumcu iki ülke arasındaki ilişkilerin hiçbir zaman şu andaki kadar sıcak ve dostça olmadığını kabul etmektedir. 1990'lı yıllara kadar Birleşik Krallık'ta yaşayan İrlandalılar IRA'nın yaptığı eylemlerden dolayı kötü bir şekilde damgalanmaktaydılar. Bugün barış süreci sayesinde İrlandalı kimliği tam bir onur kimliğine, gurur duyulan bir kimliğe dönüşmüştür. Öyle ki Birleşik Krallık'ta yaşayan İrlandalılar kendi ulusal sembollerini ve renklerini gururla taşıyabilmektedirler. Bizim St. Patricks Günü gibi önemli bir dini bayramımızı Londra'da ilk kez rahat bir şekilde kutlama imkanı bulmamız sadece 10 yıllık bir geçmişe dayanır. Bu noktada kendimize bu aşamaya nasıl geldik? diye sormamız gerekir. Sürecin önemli bir bölümü düşe kalka yürüdü. Pekçok insan bu sorunun neden 3000'den fazla insanın yaşamına mal olmadan çözülemediğini sorgulamaya başladı.

Eğer direnmek için silah kullanmayı tercih eden insanlar varsa bu sonuçlar kaçınılmaz olarak ortaya çıkar. Bu insanların kendi anladığı bir dil vardır. Buna karşılık olarak insanları biraraya getirmek isteyen hükümetlerinde kendi koreografileri vardır ve onların çoğulcu, toplumdaki farklılıkları kabul eden bir dil geliştirmeleri gerekir. Dinamikleri çok yavaş hareket eden bir süreçti ve ne yazık ki çatışmanın ölümler içeren mirası üzerine kurulmuştu. Süreçte risk almakta vardı. İlk risk alanlar ise 1980'li yıllardan itibaren tarafların taviz vermesi gerektiğini kavrayan

her iki taraftan siyasetçilerdi. Bu tür durumlarda hükümetlerin kendi yol ve yöntemlerini geliştirmeleri, kapalı kapılar ardında görüşmeler yapmaları ve her iki tarafa ulaşmalarına imkan verecek bir dil kullanmaya özen göstermeleri gerekir. Bizim sürecimiz uzun bir süreçti. Öyleki kökleri 1985 yılında imzalanan ve Güney'de yaşayan İrlandalıların Kuzeyde bulunmasına imkan sağlayan Anglo-İrlanda Anlaşması'ydı diyebilirim. Hayırlı Cuma Anlaşması hala çatışmanın dilini korumakta, tarafların kendi pozisyonlarını korumak için silahlara sahip olduklarına vurgu yapmaktadır.

Her iki tarafın hükümetlerinin kullandığı ifade dilinin oynadığı rolü görmezden gelemem. Kullanılan dil özellikle Kuzey'deki medya tarafından dikkatlice analiz edilirken, diğer yandan da müzakere süreci içindeki tarafları beslerdi. Dilin çok dikkatli kullanılması gerekiyordu. Güven süreci boyunca 'herşey üzerinde anlaşma sağlanmadıkça hiçbir şey üzerinde anlaşma sağlanmamıştır' hissiyatı hakimdi. İnsanların minik adımlarla süreci ilerletmek istemelerinde dikkatli kullanılan dilinde etkisi olmuştur. Yanlış kullanılacak kelimeler insanları geriye çekebilir ve liderler üzerine süreci terketmeleri için baskı kurulmasına sebep olabilirdi.

Hem Dışişleri Bakanlığında hem de Adalet Bakanlığında çalışırken süreci ileriye taşınması gereken dilin dikkatli bir şekilde kurgulanması gerektiğinin fazlasıyla farkındaydım. Ben yaklaşık 15 yıl hükümette çeşitli görevlerde bulundum ancak bir sözü yorumlamam istendiğinde kan ter içinde kalırdım. Küçük bir hata bile çok büyük hasarlara yol açabilirdi. Her iki taraftan iyi niyetli

insanların küçük adımlar atması gerekiyordu. Bu insanların bazen karşı tarafça dikkatsiz kullanılmış bazı sözcükleri gözardı etmesi gerekiyordu. Bu tür insanların nereye gittiğimiz ve sonuçta elde edilecek olumlu çıkarların neler olduğunu görecektik bir vizyona sahip olması gerekiyordu. Belki İrlanda'dan Birleşik Krallığa düzenlenen ilk resmi devlet gezisi çok uzun bir süre sonra gerçekleşmiştir ancak şunu akıldan çıkarmamak gerekir ki süreçler zaman alır. Gelenekler ve alışkanlıkların üstesinden gelmek bazen çok zordur. Hep dar fikirli görüşler ifade etmeye alışmış insanlar için değişmek çok zor olabilmektedir. Benim kendi tecrübelerim medyanın rolü konusunda daha az eleştirel olmama sebep olmaktadır diye düşünüyorum. Sürecin erken aşamalarında sorun olduğu tartışmasız bir gerçektir. Ancak hükümetin işi iyi niyetli olan kesimlerin elini tutmak ve onlara bu süreç boyunca yardım etmekten geçer.

Kerim Yıldız yaptığı sunum için Richard Moore'a teşekkür ederek sunumunu yapması için bir sonraki konuşmacı Kevin Cooper'u davet etmiştir.

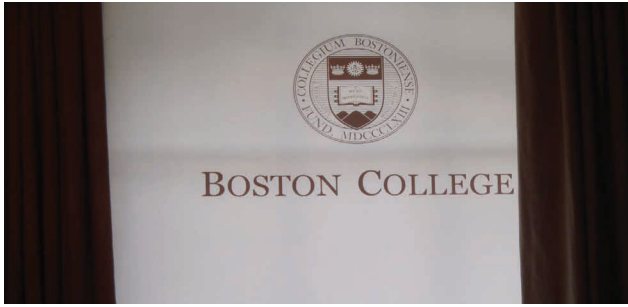
Kevin Cooper: Teşekkürler ve hoşgeldiniz diyerek sözlerime başlamak istiyorum. Ben bugün burada sizlerle bir sendikacı, bir insan hakları savunucusu ve sivil toplumun farklı katmanlarıyla ilişkilendirilmiş birisi olarak tecrübelerimi paylaşacağım. Kuzey İrlanda'nın çok aç ama aynı şekilde çok yapıldı bir medya topluluğu vardır. Öyleki Kuzey İrlanda'nın Belfast şehrinden, Dublin'den İngiltereden ve hatta İskoçya'dan türemiş bir medyası vardır. Bu tablo basının çok çeşitli haber odaklarına ve gazetecilere sahip

olmasına olanak sağlamaktadır. Ben şu anda yaş olarak 50'li yaşların sonuna yaklaşılmaktayım. Bunun anlamı benim ömrümün çatışma dönemiyle geçen bir ömür olduğu gerçeğidir. Ben ve ailem kendimizi İrlandalı Milliyetçi ve Cumhuriyetçiler olarak ifade ederiz. Ben aynı zamanda kendimi solcu olarak tarif ediyorum. SDLP⁴⁴ isimli partinin üyesiyim. Ailem Doğu Belfast'ta Protestan Birlikçilerin yoğun olduğu bir bölgede yaşamıştır. Ben belediyenin yaptığı sosyal konutlarda, hayatlarının daha sonraki döneminde Birlikçi paramiliter militanlar olacak olan çocuklarla birlikte büyüdüm. Ama aynı zamanda daha sonra Cumhuriyetçi silahlı gruplara katılan çocuklar ile aynı okula gittim. Bu öğrencilerin çoğu Geçici IRA (the Provisional IRA)⁴⁵ isimli örgüte katılıp silahlı militan oldular. Gazetecilik dünyasına ise tamamıyla kazayla düştüm diyebilirim. Önce işe İrlanda dilinde yayınlar basan küçük bir yayıneviyle başladım. Ben kendim İrlandacayı bilmiyorum ama dilin ve kültürün insanların kendilerini ifade etmesinin en önemli parçası olduğunu gayet iyi biliyorum. Daha sonra ülkedeki ilk basın fotoğrafçısı haline geldim.

44 Sosyal Demokratik İşçi Partisi (Social Democratic and Labour Party - SDLP) Kuzey İrlanda'da kurulu bulunan bir sosyal demokrat partidir.

45 Geçici IRA ya da İngilizce ismiyle The Provisional Irish Republican Army (IRA), çatışmalar döneminde en büyük ve en aktif Cumhuriyetçi silahlı örgüttü. Bu örgütün üyeleri kendilerini 1922-1969 yılları arasında faaliyet yürüten IRA isimli örgütün devamı olarak görürlerdi. IRA 1969 yılında Geçici IRA ve Gerçek IRA olarak ikiye bölünmüştür.

Monty Python⁴⁶ isimli bir komedi programında aktörler ‘Romalıların bize şimdiye kadar faydası ne olmuştur ki?’ diye bir soruları vardır. İrlanda diline önem veren çevrede ise ‘fon anlamında İrlanda hükümetinin şimdiye kadar bize ne faydası olmuştur ki?’ diye bir soru sorulur. Ben bunu test etmeye karar verdim ve bunun sonucu olarak İrlanda hükümetinden İrlanda dilini sınırın iki yakasında teşvik etmek için fon talep ettim ve başarılı oldum.

Boston Collegè'de düzenlenen Yuvarlak Masa Toplantısı

Daha Sonra Belfast'ta Ulusal Gazeteciler Sendikası (National Union of Journalists - NUJ) temsilcisi oldum ve pekçok konuyla ilgilendim. Ulusal Gazeteciler Sendikası dünya da bu alandaki en büyük sendikadır. Londra ve Dublin'de bürolarımız var ancak Kuzey İrlanda'da tam zamanlı bir çalışmamız yok. Ben ve diğer gazeteci arkadaşlar bu boşluğu doldurmuş oluyorduk. Herhagi bir çatışma ortamında gazeteciler büyük bir baskı ve etki altına girerler. Bu tür baskı ve etkilerin bir kısmı propagandadır. Ama fiziksel baskıda uygulanmaktaydı. Hayırlı Cuma Anlaşması imzalandıktan sonra

46 Monty Python 1960'lı yılların sonundan 1980'li yıllara kadar BBC televizyonunda yayınlanan bir komedi programıydı.

gazeteci arkadaşlarımızdan Martin O'Hagan,⁴⁷ o zaman yaptığı çalışmalardan dolayı silahla vurularak öldürüldü mesela. Kendisi çatışmalar sırasında öldürülen ilk gazeteci olmasada muhtemelen yaptığı işten dolayı öldürülen ilk gazeteciydi. Örneğin Londra'da genç bir gazeteci bombalı bir saldırıda öldürüldü ama bu kazayla yaşanmış bir olaydı. Aynı şekilde postanede çalışan ama yarı zamanlı olarak muhabirlik yapan bir kişide iki ateş arasında kalarak hayatını kaybetti. Fiziksel tehditler açısından gazetecilerin neler hissettiğini anlayabilirsiniz diye düşünüyorum. Haber büroları bombalanmıştır mesela. Belfast Telegraph,⁴⁸ gazetesinin bürosu yayınladıkları bir haberden dolayı bombalanmıştır. Anlamamız gereken bir diğer şey ise insanların çatışma döneminde gazetecilik faaliyetini yapanların genelde yabancı gazeteciler olduğunu düşünmesidir. Ama gerçekte gazetecilik faaliyetinin % 95'i yerli gazeteciler tarafından yapılmaktaydı.

Haber organlarının sahipleride gazeteciler üzerine baskı kurabilirler. NUJ siyasi yelpazenin her alanında örgütlenmiş ve bütün gazetecilerin haklarını koruma hedefiyle hareket etmiştir. Çeşitlilik arzeden bir medyanın çok önemli olduğunun farkındaydık. Bir sorunu eğer sorunun farklı taraflarının yaklaşımlarını bilmezseniz ya da öğrenmezseniz çözemezsiniz. Hem devletin müdahalesi hem de gazetecilik açısından insanların hissettiklerini derinden anlamanız lazım.

47 Kuzey İrlandalı bir gazeteci olan Martin O'Hagan çatışma dönemiyle ilgili yaptığı haberlerden dolayı 2001 yılında vurularak öldürülmüştür.

48 The Belfast Telegraph Kuzey İrlanda'da yayınlanan günlük bir gazetedir.

Yayın yasağını içeren 31 numaralı düzenleme⁴⁹ önce İrlanda hükümeti tarafından getirilmiş, daha sonra Britanya'da kendi yayın yasağı düzenlemesini hayata geçirmiştir.⁵⁰ Bu yasaklar gazeteciler arasında korku ve savunma hissi yarattığı için onlar üzerinde olumsuz bir etki yaratmıştır.

Britanya ve İrlanda hükümetlerinin rolü konusunda dikkate alınması gereken başka faktörlerde vardı. İrlanda devleti bu çatışmada tarafsız bir kesim değildi. İrlanda hükümetinde Birleşik Krallık hükümeti gibi kendi siyasi hesap ve hedefleri vardı. Gazetecilerin telefonları devlet tarafından sıklıkla dinlenir, böylece devlet bu gazetecilere el altından yazdıklarınızdan hoşnut değiliz mesajı verirdi. Gazetecilerin kendi haber kaynaklarını korumalarında çok kolay değildi. Bugün bu toplantının yapıldığı Boston Koleji 'Boston Kasetleri' denilen projeye dahil olan bir kurumdur. Bu proje eskiden silahlı çatışmalarda yer almış olan savaşçıların o döneme ilişkin ifadelerinin onlar hayattayken kaydedilmesi ve ancak onların ölümünden sonra yayınlanmasına dayalı bir projeydi.

49 1960 tarihli İrlanda Yayıncılık Yasasının 31 numaralı bölümü hükümete yayınları sansürleme yetkisi vermekteydi. Bu yasa çatışmalar döneminde Geçici IRA ve diğer silahlı grup üyelerinin televizyon ve radyo'da yayına çıkmalarını engellemek amacıyla çıkarılmıştır.

50 Britanya hükümeti 1998 yılında aldığı bir kararla 1981 yılında kabul edilerek uygulamaya sokulan Yayıncılık Kanununun 29(3), bölümü ve BBC Lisans ve Anlaşma düzenlemesinin 13(4) numaralı bölümü kapsamında Kuzey İrlanda'da faaliyet yürüten 11 Silahlı örgütten ve onların destekçilerinden doğrudan bir bildiri ya da ifade yayınlanmasını yasaklamıştır.

Ancak hükümetin bu kasetleri öncesinden kanıt olarak kullanma girişimi gazetecileri çok zor durumda bırakmıştır. Siyasal süreç sadece siyasetçilerin hakim olduğu bir süreç değildi çünkü sivil toplumda önemli bir rol oynamıştır. Sendikalar ve sivil toplum özellikle arabuluculuk ve kolaylaştırıcılık anlamında son derece aktif bir rol oynamıştır.

Kerim Yıldız sunumu için Kevin Cooper'a teşekkür etmiş ve soru cevap bölümünü açmıştır.

Katılımcı: Çatışma döneminde yerel medya ile ulusal medya arasındaki ilişki nasıldı?

Eoin Ó Murchú: Yerel medyanın çoğuda ulusal medyaya sahip olan kişilerin kontrolündeydi. Mesela Sir Tony O'Reilly⁵¹ yerel medya organlarının önemli bir bölümüne sahip bir medya patronuydu. Diğerleride yine belli bir bölgedeki köklü ailelerin elindeydi. Pekçok yönden yerel medyanın ulusal medyanın bir yansıması olduğunu söyleyebilirim.

Richard Moore: Güneydeki yerel gazeteler toplumun bir parçası olmaya gayret gösterirken, ulusal basında bu görülmemekteydi. Yerel basın doğası gereği toplumun görüşlerini yansıtır. Belki de bir yerel basın organı çatışmanın çözümü noktasında daha somut önerilerde bile bulunabilir. Tahmin ediyorum Kuzey'de bazı

51 İrlandalı bir işadamı olan Sir Tony O'Reilly 1973-2009 yılları arasında İrlanda'da kurulu bulunan Independent News & Media isimli medya grubunun sajipliğini yapmıştır.

yerel medya organları ulusal medya organlarına oranla daha fazla markalaşmış durumdaydılar. Ulusal gazeteler ise daha dinamik ya da gündeme odaklı yayınlardı.

Kevin Cooper: Kuzey İrlanda'da ulusal medya dediğiniz zaman ortaya bir kafa karışıklığı çıkar çünkü orada yerel medya organlarının yanısıra İrlanda, İskoçya ve İngiltere gazeteleride tüketilmektedir. Okuyucu sayısı oranına bakıldığında ise yerel medyanın daha fazla okunduğunu görürsünüz. Ancak barış süreciyle birlikte Londra'da basılan bulvar gazetelerinin okunma oranı daha fazla artmıştır. Televizyon ve radyo yayıncılığı alanında ise Dublin ile benzerlik vardır. İçinden geldikleri sosyal gruba göre insanlar RTÉ⁵² veya BBC⁵³ yayınlarını takip ederler. Ama sinyallerin düşük olması sebebiyle herkesin kolaylıkla RTÉ yayınlarına erişebildiğini söyleyemeyiz. Hatta Hayırlı Cuma Anlaşmasında RTÉ'nin yayın sinyallerinin Kuzeyde güçlendirilmeside yer almaktadır.

Eoin Ó Murchú: İrlanda dilinde yayın yapan medya organları yönetici sınıflar İrlanda dilini konuşmadığı için daha az kontrol altında tutulurdu demek yanlış olmaz. İrlanda dilinde yayın yapan organlarda tartışmayı başlatmak kolay olduğu gibi pekçok şeyde rahatlıkla tartışılırdı. Basılı yayın organlarının dağılım oranı az olmakla birlikte var olanların farklı görüşlerin geniş bir şekilde ifadesine olanak sağladığını söylemek yanlış olmaz.

52 Raidió Teilifís Éireann (RTÉ) isimli kuruluş İrlanda Cumhuriyetinin resmi kamusal yayın kuruluşudur.

53 British Broadcasting Corporation (BBC) isimli kuruluş Birleşik Krallığın resmi kamusal yayın kuruluşudur.

Ancak bu gazetelerde daha yoğunluklu olarak Milliyetçi ya da Cumhuriyetçi görüşler ifade edilirdi.

Katılımcı: Bu barış süreciyle ilgili olarak medya açısından nelerin daha farklı yapılmış olmasını arzu ederdiniz?

Eoin Ó Murchú: Krizler üzerine yapılan tartışmalar olması gerektiği kadar iyi değildi. Özellikle Britanya hükümeti işlerin eski yöntemlerle yürümeyeceği sonucuna varmıştı. Ancak medya bu yaklaşımı yeteri kadar açıklayamadı ya da açıklamak için elinden geleni yapmadı. Bu yüzden nüfusun büyük bir kesimi sürece katılımcı olmaktan ziyade izleyici olarak kaldı. Gerçek bir barışı sağlayabilmeniz için bu süreçten mağdur olan insanları ve değişim isteyen insanları sürece katabilmeniz gerekir.

Richard Moore: Tahmin ediyorum Güney'deki bazı gazeteler sürece yaklaşımlarından dolayı şimdi pişmanlık duyuyorlardır. the Sunday Independent⁵⁴ isimli gazete 1980'li yıllarda şiddete karşı duran ve etnik bölünmeyi telin eden bir yaklaşıma sahipti. Barış için büyük riskler alan John Hume,⁵⁵ 1980'li yıllarda o kadar çok eleştirilmiştir ki neredeyse barış süreci çökecek diye düşünülüyordu. 'Teröristlerle konuşulmaz' diye bir diyalog dolaşıyordu ortalıkta. Ama günün sonunda barış yaacağınız kişiler düşmanınız olarak gördüğünüz kişilerdir.

54 The Sunday Independent isimli gazete İrlanda Cumhuriyetinde Pazar günleri yayınlanan prestijli bir gazetedir.

55 John Hume 1979-2001 yılları arasında Sosyal Demokrat ve İşçi Partisinin (SDLP) Genel başkanlığını yapmıştır.

Kevin Cooper: Belfast tarafından bakıldığında çatışmadan etkilenmiş bir toplumun barışın yapılabileceği bir zemine taşınmasının idrak edilmesi noktasında bir sorun vardı. Çatışma üzerine yapılan yayınların aynı zamanda değişim içinde gerekli zemini yaratması gerektiği gerçeği Güney'deki basın tarafından anlaşılammıştı. Bu daha düşük bir dereceyle Kuzey içinde geçerli bir durumdu. Hume ile Adams arasında yapılan konuşmalar⁵⁶ sonrasında bu konuşmalar gizli yollardan yapıldığı için Hume'a çok büyük eleştiriler yapıldı. Samimi olarak bir şey ifade etmek gerekirse çatışma uzadıkça ulusal medyanın ilgiside azalıyordu. Çatışmanın uzamasıyla birlikte ulusal medya organları Kuzey İrlanda'da bulunan muhabirlerini merkeze çekmeye başladılar. Çatışmanın son dönemi ile ilgili yayınların çoğu uluslararası basın organları çatışmaya ilgisini yitirdiği için daha çok yerel basın organlarından gelmeye başladı. Çaresizliğe düştüğünüz anlarda bile gizli kanllardan görüşme imkanları vardır. Bunun yanısıra sürekli olarak değişim için bastıran sivil toplum kurumlarının üyeleri de bu konuda size yardımcı olabilir. Değişim için gerekli alanı yaratabilmeniz için bu alandaki oyuncuların rolünü küçümsememeniz gerekir.

Katılımcı: Çatışmalara kurban verdiğiniz basın çalışanları oldu mu? Eğer olduysa yargının bu duruma yanıtı ne oldu?

56 John Hume ile Gerry Adams arasında başlayan gizli görüşmeler daha sonra Kuzey İrlanda Barış Sürecinde Britanya ve İrlanda hükümetleri arasında olacak şekilde devam etmiştir.

Eoin Ó Murchú: Martin O'Hagan⁵⁷ 2001 yılında vurularak öldürüldü. Bir hafta sonra bana bu suçtan sorumlu olanların isimleri verildi ki bunlar çeşitli Birlikçilerden oluşuyordu. O zamanki Emniyet Genel Müdürü bize bu olaydan sorumlu olanların yakalanacağını söyledi ancak bugüne kadar hala yakalanmış bir kişi bile yoktur. Gazetecilik mesleği içinde olanlar devletin gazetecilere karşı suç işleyenleri cezalandırma konusunda zayıf kaldığını düşünmektedirler. Martin O'Hagan olayında eylemin arkasındaki sebep henüz açıklığa kavuşmamıştır. Olayın siyasi bir nedeni olmayabileceği üzerine bazı şüphelerde vardır. Örneğin bu olay hakkında basına verilen brifing sırasında ölümden 3 kişilik bir çetenin sorumlu olduğu ifade edilmiş ancak tetiği çektiği söylenen kişinin Britanya hükümetine bağlı olarak çalıştığı iddia edilmektedir.

Ancak biz Kuzey İrlanda'da komplo teorileri üretmeyi çok severiz. Basit görünen bazı açıklamaları gözardı etmemeliyiz. Olayın yaşandığı mid-Ulster bölgesinde Britanya devleti daha önce benzer öldürme olaylarına karışmıştı. Polis Obdusmanlık Bürosu (The Police Ombudsman's Office)⁵⁸ bu alanda bir dizi sorun olduğunu detaylı olarak belirtmiş ve geçmişte yaşanan öldürme olaylarında bazı tuzakların kurulmuş olduğunu belirtmiştir.

57 Martin O'Hagan IRA tarafından 2001 yılında öldürülmüş bir gazetecidir. Kendisi çatışma dönemi içinde yaptığı çalışmalarından dolayı öldürülen tek gazetecidir.

58 Polis Obdusmanlığı Bürosu polis hakkında yapılan şikayetleri incelemek üzere kurulmuş bir mekanizmadır.

Richard Moore: Son 25-30 yıllık sürede dünyanın diğer yerlerindeki çatışmalara kıyasla Kuzey İrlanda'da ölen gazeteci sayısı oldukça düşük olmuştur diyebilirim.

Katılımcı: Bir yandan gizli şekilde yürütülen müzakereler varken öte yandan insanların bu süreçten ve müzakerelerden haberdar olma hakları vardır. Basının bu duruma ilişkin görüşü neydi? Bizde Türkiye'de buna benzer bir durumla karşı karşıyayız. Ortaya çıkan gelişmelere taraftar olmayan basın organları bu gelişmeleri kendi açılarından yorumlayabilirler. Medya bu tür konularda çok tehlikeli bir döngüde yaratabilir. Bu tür durumlarda sizin ne yaptığınıza dair görüşlerinizi bizimle paylaşabilir misiniz? Mesela gizli kanallardan yürütülen müzakereler ne zaman açığa çıkarılmalıydı veya ne zaman çıkarılmamalıydı?

Eoin Ó Murchú: İnsanların detaylardan ziyade tartışmaların kapsamını bilme hakları vardır. Eğer taraflarla gizli kanllardan irtibatlı olan kişilerin isimleri olması gereken zamandan önce açığa çıkarsa o zaman bu kişilerin yaşamı tehlikeye girebilir. Britanya hükümeti, gizli kanllardan yürütülen görüşmelere dahil olduğu zaman dahi Birleşik Krallık Parlamentosunda bu yönde yapılan her türlü iddiayı kesin bir dille reddediyordu. O noktada en önemli şey ya da en öncelikli konu sürecin sağlam bir zemine oturmasıydı.

Katılımcı: Hükümetin gizli kanallardan yürütülen görüşmeler konusunda birfing verdiği bir durum söz konusu muydu?

Eoin Ó Murchú: Siyaset ve gazetecilik dünyasından pek çok insan gizli kanallardan yürütülen görüşmeler olduğunu biliyorlardı ancak ellerinde herhangi bir kanıt yoktu. Hükümetin dürüst olmaması ile ilgili kafalarda bazı sorular vardı elbette ancak IRA'nın barış sürecinde yer alabilmesi için Britanya hükümetinin süreçte yer aldığına dair bazı garantileri görmesi gerekiyordu.

Richard Moore: Her zaman gizli görüşme kanalları olacaktır. Eğer bir Hükümet olarak çok hassas bir noktadaysanız ve karşı tarafa sinyaller verip görüşme ayarlamaya çalışıyorsanız, bunu kamuoyunun gözü önünde ve açıktan yapamazsınız. Bu konuda yapılacak herhangi bir yayın tarafların kendi köşelerine çekilmesine sebep olabilir. Bu sebeple hükümetin dürüst ve açsözlü bir yoldan ama belli bir derece gizlilik içinde hareket etmesi gerekir. Ayrıca kullanılan dilde çok önemlidir. 1991 yılında Britanya'nın Kuzey İrlanda'dan sorumlu devlet bakanlığı Birleşik Krallığın Kuzey'de herhangi bir ekonomik çıkar gözetmediği ifadesini kullanmıştır. Bu ifade Cumhuriyetçilere Britanya'nın bölgede ömür boyu kalmayacağı yönünde bir mesaj verirken aynı zamanda sürecin ilerlemesine de katkı sunmuştur.

Kevin Cooper: Bir gazeteci olarak haberler yapılırken etik davranılması gerektiğini sürekli söylerim. Bu tür konuların uygun bir içerikte kamuoyuna iletilmesi lazımdır. Hükümetler ve siyasi partiler kendi kareografilerine uygun bir şekilde kamuoyuna gerekli bildirimlerde bulunabilir, kendilerini destekleyen insanların ortaya bir değişimin çıktığına inanmalarını sağlayabilirler. Sürecin

anlaşılmasını sağlamak açısından bu tür kamusal bildirimler ve ifadeler çok önemlidir. Ben bir zamanlar aynı odada bulunmaları ihtimal dahilinde olmayan insanların yaptığı konuşmalar üzerine çalışma yürüttüm. Gizli görüşmeler sırasında çekilen bazı fotoğraflar haber ajansları tarafından uygun bir zaman ortaya çıkana kadar kamusal alanda kullanılmamış, bir yerde saklanmıştı mesela. Benim bu resimleri satarak büyük bir para kazanmam mümkün olabilirdi ama bunu yapsaydım o zaman bir daha bana bu tür durumları izleme imkanı ve şansı verilmezdi.

Katılımcı: Hayırlı Cuma Anlaşması sürecinde ‘Herşey üzerinde anlaşma olmamışsa hiçbir şey üzerinde anlaşma olmamıştır’ hissinin yaygın olduğundan bahsettiniz. Anlaşma için atılan ilk adımlar nelerdi? Her iki tarafın anlaşmada yer almasını sağlamak için neler elzemdi?

Richard Moore: Hayırlı Cuma Anlaşmasında önceki diğer anlaşmalar benzeri bir süreçten geçti. 2006 yılında İskoçyanın St Andrews⁵⁹ şehrinde yapılan görüşmelerin 3 ya da 4 günlük bölümüne katıldım. Görüşmeler sırasında farklı partiler arasında farklı odalarda görüşmeler yapıldığı için bir sabitleme sağlayabilmek için herşey üzerinde anlaşılmadıkça hiçbir şey üzerinde anlaşılmamıştır prensibini uygulamak gerekli olmuştur.

59 S Andrews Anlaşması (The St Andrews Agreement) 2006 yılında Britanya hükümeti, İrlanda hükümeti ve Kuzey İrlanda’daki en büyük siyasi partiler arasında imzalanmıştır. Bu anlaşma ile Kuzey İrlanda Meclisi yeniden açılmıştır.

Anlaşma sürecinde bir belge hazırlanır, bu belge taraflara üzerinde düzeltme yapmaları için gönderilir sonrada onlar tarafından gerekli düzeltmeler yapılarak iade edilirdi. Son anlaşmayı sağlama aşamasına geldiğimizde artık her iki tarafıda fiziksel olarak aynı odada biraraya getirmek zorunlu olmuştu. Eğer tarafları bir masanın etrafında toplayıp beraber çay içmelerini sağlarsanız onları gizliliklerinden de çıkartmış olursunuz. O sebeple minik minik adımlar atmanız, adeta bebek gibi emeklemeniz gerekir. Eğer bir sürecin çindeyseniz ve bir belge üzerinde anlaşma sağlamaya çalışıyor, ancak bir bölümü üzerinde anlaşma sağlayamıyorsanız o durumda süreç belirgin bir darbe alabilir. Tarafların pozisyonunu gösteren belgeler öyle bir şekilde taraflara iletilip onlardan geri dönüşüm de aynı yöntemle öyle bir şekilde alınmıştır ki bunun sürecin ilerlemesine darbe vurmaması sağlanmaya çalışılmıştır. Sağlanan ilk anlaşma yani Hayırlı Cuma Anlaşmasıyla birlikte süreç ilerlemeye başlamıştır.

Eoin Ó Murchú: Sahip olunan çok katı ve sarsılmaz görüşler sebebiyle üzerinden gelinmesi çok zor olan sorunlar vardı. Bu sebeple iyi bir atmosfer yaratabilmeniz için üzerinde daha kolay anlaşma ihtimali olan alanlara yoğunlaşmanız gerekebilir. Daha sonra bu zorlu sorunlara yeniden dönebilirsiniz. Bu sayede büyük sorunlar, sizin küçük sorunların üstesinden gelmenize engel olmamış olur. Örneğin Kuzey, Güney ve Britanya arasında üç kanaldan yürütülen konuşmalar konusunda bir ayrışma vardı. Her iki ülke arasındaki ilişkileri düzeltmek kolay bir işti ama bu iki ülke ancak herşey üzerinde anlaşma sağlandıktan sonra biraraya gelebiliyordu. Bu kesimler 'hata yapma, itikleme ve harekete geçirme' prensipleri

çerçevesinde hareket ediyorlardı. Sürecin bu şekilde işlemesi suçta bulaşanların cezalandırılması ve kimlik sembolleri gibi önemli ve büyük konuların çözülmemesine sebep oldu. Bu tür büyük sorunları başlangıç döneminde bir süre içinde olsa bir yana koymak önemlidir.

Kevin Cooper: Ben ilk başta İşçi Partisinde siyaset yapıyordum ancak daha sonra bu parti soldaki koalisyonunu kaybetti. Kısa bir süre içinde görüşmelere dahildim. Görüşmeler başlamadan önce tarafların bazı prensipleri kabul etmesi gerektiğini hatırlamak önemlidir diye düşünüyorum. Hatta Sinn Féin kısa bir süre için bu prensipleri ihlal ettiği düşünüldüğü için görüşmelerin dışında kaldı ancak daha sonra bu prensipleri yeniden karşıladığı düşünüldüğü için tekrar konuşmalara dahil edildi. Süreç gereği görüşmelerde yer alan tarafların görüşmelerin yapıldığı yerde büroları vardı.

Taraflar arasında çok sayıda konuda tartışma yapılıyordu. Ayrıca neler üzerinde anlaşma sağlandığını tespit etmek için genel kurul toplantıları düzenlenmesi gerekiyordu ki bunların tümü süreci yavaşlatabiliyordu. Anlaşmanın bazı prensipleri üzerine önceden bir anlaşma yapılmamıştı. Bazı sorunlar ise sonradan çözülmek üzere bekletiliyordu, diğer bir tabirle kısık ateşte tutuluyordu. Bu kısık ateşte bırakılan konular arasında geçmişin mirasıyla nasıl yüzleşileceği sorununda vardı ki bu konu şu anda son derece yakıcı bir sorundur.

Katılımcı: Gazetecilik çoğu zaman doğası gereği sansasyonel bir iştir. Barış sürecinde gerekli olan şey tarafları bu agresif yayıncılığın yarattığı baskıdan uzak tutmaktır. Peki bu nasıl sağlanabilir? Taraflar kendi medyalarının yaptığı sansasyonel yayınların tonunu düşürmek için onlar üzerine herhangi baskı kurmuşlar mıdır?

Eoin Ó Murchú: Görüşmeler sırasında taraflar İngiltere’de çok güzel bir kalede bir araya getirilmiş, gazeteciler ise buradan uzak bir yerde tutulmuşlardır. Bunun yapılmasının sebebi siyasetçilerin günlük haberlerden etkilenmelerinin ve sansasyonel hikayeler dinlemelerinin önüne geçilmesiydi. Yapılan pek çok toplantı herhangi bir sonuç elde edilmeden sonuçlanmış olsada en nihayetinde Hayırlı Cuma Anlaşması imzalandı. Burada uygulanan şey sürece katılanların günlük haberlerden uzak tutulmasıydı. Elbette bazı siyasetçiler gazetecilere bilgi veriyordu ancak bu şekilde yapılan haberlerde politikacılardan ‘isimsiz kaynak’ olarak bahsedilmekteydi.

Richard Moore: St. Andrews görüşmelerinde ben kapının dışında bırakılmış isimlerden biriydim. Medya canavarlarının mutlaka beslenmesi gerekir. Bugün 7 gün 24 saat haberle yaşadığımız, sosyal medya gibi bir gerçeğe sahip olduğumuz bir çağda dahi bu geçerlidir. Eğer medya St. Andrews’da yapılan görüşmeler sırasında anı anına haber yapsaydı belkide orada bir anlaşma sağlamanın imkanı olmazdı. Medya bazı konuları açıktan ve samimi bir şekilde haber eder, kamuoyu bu olgunlaşmamış ham haberleri tüketir ve böylece konferans delegeleri üzerine bir baskıda kurulmuş olur. Bizim

Adalet bakanlığındaki görevimiz günde iki kez dışarıda basının karşısına çıkmak ve işte bu medya canavarlarını doyurmaktı. Çoğu zaman zararsız ve kimseyi incitmeyen şeyler söyledik. Pek bir manası olmasada bunu yapardık, yapmamız gerekirdi. Ben St. Andrews'dayken günün sonunda anlaşmanın hiçbir zaman sağlanamayacağını düşünüyordum. Anlaşmanın ne olduğunu, ne üzerine olduğunu önceden söylemek dahi imkansızdı diyebilirim.

Eoin Ó Murchú: Bize açıktan yayın yapmamamız şeklinde bir şey söylenmemişti ancak bize verilen resmi bilgilerde çok yeterli değildi. Buna rağmen biz kendi kaynaklarımıza güvenebiliydik. Ancak o kaynaklardan aldığımız bilgilerde sizinde tahmin edebileceğiniz gibi tek yanlıydı. Görüştüğümüz kaynakların bize verdiği bilgilere dayanarak kendi aramızda acaba içerde neler oluyor diye sıkı sık tartıştığımız olurdu. İşlerin zora girmesi durumunda ise bunların hepsi inkar edilebilirdi. Ancak bu durumun kendisi gazetecilerin karmaşık sorunları daha iyi anlayıp açıklamalarına yardımcı olmuştur diyebilirim.

Richard Moore: Eğer uzun bir süredir gazetecilerle çalışan birisiyseniz o zaman onlarla bir anlaşma yapma imkanınız olabilir. Örneğin eğer bir gazeteci size yardımcı olmayacak bir konuda haber yapacaksa o durumda kendisiyle bu yayını ertelemesi, ileride kendisine daha iyi bir haber için imkan ve kaynak sunulacağını söyleyerek bir anlaşma yoluna gidebilirsiniz.

Katılımcı: İrlanda adasının Kuzey ve Güney olarak bölünmesinden sonra Katolik ve Protestanların sınırın iki yakası arasında göç etmesi gibi bir durum yaşanmış mıdır? Eğer olduysa bu azınlık gruplar herhangi bir baskıyla karşılaşmışlardır mı?

Kevin Cooper: Çatışma dönemi boyunca Kuzey İrlanda ve İngiltere’de büyük nüfus hareketleri gözlemlenmiştir ancak çoğu zaman yaşananlar konusunda çarpıtmalarda yapılmıştır. Başlangıçta her iki toplumdaki insanların yaşadığı evlere saldırılar yapılmıştır. Birlikçi silahlı gruplarla polislerin birlikte Cumhuriyetçilere saldıracağına dair ciddi bir korku vardı. Milliyetçi ve Cumhuriyetçi kesimlerin güvenliğinin nasıl sağlanacağı konusunda her iki hükümet arasında çok sayıda konuşma ve görüşme yapıyordu çünkü ortada çok büyük bir yerinden edilme vardı. İlk başta Belfast’ta ‘barış hatları’ kuruldu. Daha sonra ise gayr-ı resmi olarak toplumlar kendi barikatlarını kurmaya başladılar. Daha sonra ise Britanya hükümeti bölgeye askerlerini getirdi. Katolikler gelen askerleri mevcut polis kuvvetlerine göre daha iyi olarak düşündükleri için hoş karşılanmış oldular. Bunun üzerine çok hazırlıksız bir halde inşa edilmiş olan bu duvarların indirilmesi ve yerine dikenli teller çekilmesi konusunda anlaşmaya varıldı.

Durum sakinleştiğinde bu bariyerlerin ortadan kaldırılması gerekiyordu. Ancak bu fiziksel bariyerler aradan geçen zaman içinde daha da güçlendirildi. Hatta Hayırlı Cuma Anlaşmasından sonra caddelere daha fazla bariyer inşa edildi. Fiziksel bariyerlerin ve karşılıklı güvensizliğin hala varlığını sürdürmesi çok kötü bir

şeydir. Güven inşası çok önemli bir şeydir ve bunun sağlanmasında sivil toplum çok kilit bir rol oynayabilir. Hala normalleşmeden çok uzakta olduğumuzu söyleyebiliriz. Belfast'ın batısında yaşayan benim tanıdığım pek çok Katolik ya İngiltere'ye ya da Dublin'e göç etmiştir. Çok sayıda Milliyetçi ve Cumhuriyetçi yaşadıkları yerlerden edilmiştir. Birlikçi toplumun karşı karşıya bulunduğu sorunlardan biride toplumun kendi üyelerini eğitim için İngiltere'ye göndermeyi tercih etmesidir. Eğitim için giden bu insanlar geri dönmek yerine gittikleri yerde kalmayı tercih ediyorlar ki bu da 'beyin göçüne' sebep olmakta. İnsanları geri dönmeye ikna etmek için çok çalışma yapılmıştır. Ancak ülkede yaşanan ekonomik krizle birlikte bunu sağlamak daha zor olmuştur. Ancak bu çalışmalar insanları Kuzey İrlanda'da bir gelecek olduğuna ikna etmek için çok önemli olmuştur diye düşünüyorum.

Katılımcı: Gazetecilerin çatışma çözümü sürecinde doğal bir rol oynaması çok zor bir şey olabilir. Hayırlı Cuma Anlaşması bu sürece nasıl bir etkide bulunmuştur?

Kevin Cooper: Bir kez 'Barış Gazeteciliği' başlıklı bir konferansa gittim ama katılan insanların pek çoğu bu kavramın ne anlama geldiğini bilmiyordu. Benim iddam barış gazeteciliğinin 'etik gazetecilik' olduğu yönündedir. Çatışma içindeki toplumlarda toplumun geneline bir ayna tutmak ve çatışan taraflara şiddetin ne tür zararlar ortaya çıkardığını göstermek çok önemlidir diye düşünüyorum. Bir gazeteci olarak sorunların açık ve şeffaf bir yoldan ifade edilmesi gerektiğini savunmanız gerekir. Eğer

toplumsal tabana inerseniz ortada çözülmemiş çok sayıda sorun olduğunu görürsünüz. Hem istihdam, hem yatırım, hem de eğitim alanında çok sayıda sorun vardır. Yakında dönemde Belfast'ta baş gösteren ayaklanmaların⁶⁰ sebebi genç insanların barış sürecine dair hiçbir umudunun olmamasından kaynaklanmaktadır. İnsanlar etik gazetecilikten bahsettiklerinde bence bunun anlamının lütufkar davranıp işlerin gerçekten iyi gitmediği ortaya çıktığında 'işler iyi gitmiyor' diyebilmek olması gerekir. Hakikatlar üzerinde tahribat yaratmamak gerekir.

Katılımcı: İnsanların hikayelerini yayınlamak gibi gazetecilik faaliyetlerinin toplumun çatışmaya ilişkin fikirlerinin değişmesinde bir etkisi olmuş mudur?

Eoin Ó Murchú: Süreç özellikle Güney'deki basın açısından bir kaç aşamadan geçmiştir. Önce sürece karşı durmuşlar, sonra tarafsız kalmışlar daha sonra yine karşı duruş sergilemişlerdir. İnsanların hikayeleri de nihayetinde tek taraflıdır. Örneğin İrlanda televizyonu Britanya Ordusunun uygulamalarından mağdur olan insanların acılarını fazlasıyla gündemleştirmektedir. Siyasal güçler ve sivil toplumun özellikle gazeteciliğin bu tür pratikleriyle mücadele etmesi ve bu konuların daha dengeli bir şekilde işlenmesini talep etmesi gerekir. Bütün kesimler acı ve ıstırap dolu bir geçmişle başbaşa bırakılmışlardır. Bu geçmişle yüzleşme en zor ve en çok tehdit edici durumdur diyebilirim. Barışın inşası yönünden

60 2012 yılının Aralık ayında Birlikçi gruplar Britanya bayrağının Belfast Belediye binasında dalgalanacağı günlerin sayısının azaltılması kararı üzerine Belfast'ta polisle çatışmaya girmişlerdir.

baktığımızda hükümetin bu sorunlarla başa çıkabilmek için daha fazla çaba göstermesi ve bastırması gerekir.

Richard Moore: Sizin bahsettiğiniz türden bir medya tabloyu çok değiştirir. Konudan biraz uzaklaşarak ifade etmek gerekirse, Hayırlı Cuma Anlaşması 1990'lı yıllarda yürürlüğe konulduğu zaman Kuzey İrlanda Bürosu⁶¹ insanların hikayelerini anlattığı bu tür projelere milyonlarca sterlin para harcamıştır. Radyo ve televizyonlara çeşitli reklamlar vermişler, hatta farklı kesimlerden kızlar ve erkeklerin birlikte oynadığı reklam filmleri bile hazırlamışlardı. Bu o zamanlar iki toplum arasında bir köprü oluşturmak anlamında son derece büyük bir girişimdi. Hatta Van Morrison adında bir şarkıcı içinde *'Would not it be great if we were like this all the time'* (Her zaman böyle olsak daha iyi olmaz mıydı) sözleri geçen bir şarkı bestelemiş ve bu mesajı vermeye çalışmıştır.

Kevin Cooper: Gazetecilerin hazırlanma sürecine dahil olduğu bir kaç tane yayın vardı. Mesela BBC tarafından hazırlanan bir programda mağdurlar ile röportajlar yapıp yayınlanıyordu. Adı 'Lost Lives' (Kayıp Yaşamlar) olan bir program vardı ve şu anda bu program çatışmalar sırasında yaşamını yitiren insanlara ilişkin temel başvuru kaynaklarından biridir. Bu programın yapımcıları olaylara ilişkin detayları teyit etmek için son derece ciddi ve titiz bir çalışma yürütüyorlardı çünkü genelde bu olayların yaşandığı zaman olaya ilişkin yeteri kadar sağlıklı bilgi elde edilememiş oluyordu. Bu programla şu mesaj verilmek isteniyordu: 'Bunlar

61 The Northern Ireland Office (Kuzey İrlanda Ofisi) Britanya hükümetinin Kuzey İrlanda ile ilişkilerden sorumlu birimiydi.

hayatını kaybeden insanlar ve bu hikayelerde onların hikayeleri’. Ben kısa ismi ‘WAVE’⁶² olan bir kurumda çalışıyorum. Bu kurum Post Travmatik Stres Bozukluğu (PTSD) yaşayan bireylere yardım etmek amacıyla kurulmuştur. Mağdur gruplarıyla çeşitli projeler yürütüyoruz ve onların yaşadıklarından bir hikaye oluşturmaya çalışıyoruz. Pek çok insan yaşadıklarından dolayı hem kızgın hemde kin dolu. Bazıları ise daha fedakar ve cömert davranıyorlar. Hatta eski silahlı militanlarla aynı platformu paylaşanlar bile oldu. Gazetecilerin rolü konusuna gelirse, barış süreci boyunca bu konuyla ilgili bazı projeler gerçekleştirilmiştir. Ancak şunuda akılda tutmak gerekir ki bazı gruplar uzlaşma sürecinin parçası olmak istememektedirler. ‘Hafıza Yoluyla Acılar’ adında bir proje geçmişin mirasıyla yüzleşmek üzere hazırlanmıştı. Bu proje çerçevesinde hazırlanan rapor İrlanda ve Britanya Hakikat ve Uzlaşma Komisyonu Başkan Yardımcısının insiyatifiyle hazırlanmıştı.

Bu komisyonun farklı kökenlerden gelen çalışanları geçmişin mirası ile nasıl yüzleşileceği konusunda çok sayıda araştırma yapmıştır. Mesela ben bu komisyonun ‘Ölüm Tefekkür Komitesi’ üyesiydim. Sıkıntı ise hakikat ve uzlaşma sürecinin siyasal sürecin dışında kalması ve o sebeple üzerinde anlaşma sağlanamamış olmasında yatıyordu. Haass sürecinin bir kısmında geçmiş ile ilgili bu tür sorunlara bakmayı içerir. Bizim bir toplum olarak yaralarımızla, acılarımızla nasıl başa çıkabileceğimiz, hataların tekrarlanmasını nasıl önleyebileceğimiz üzerine düşünmemiz gerekir.

62 WAVE Trauma Merkezi halk tabanında faaliyet yürüten bir hayır kurumudur ve Kuzey İrlanda’daki çatışma yılları döneminde yaralanan ve travma yaşayan insanların bakım ve desteği üzerine çalışır.

Beşinci Bölüm

Boston Kolejinde Düzenlenen 'Barış Sürecinin Bir Parçası Olarak Kimlik ve Haklar Sorunu' Konulu Yuvarlak Masa Toplantısı

Tarih: 11 Nisan 2014 Cuma

Konuşmacı:

Walter Jayawardene, İrlanda Sivil Haklar Konseyi İletişim Müdürü⁶³

Moderatör: Kerim Yıldız

Kerim Yıldız: Şimdi sözü bir sonraki konuşmacımız ve değerli arkadaşımız Walter'a vermek istiyorum. Kendisi yarı Sri Lankalı yarı İrlandalı bir insan hakları savunucusudur ve İrlanda'daki insan hakları sorunları konusunda son derece geniş tecrübelere sahiptir. Kendisi bugün bizimle İrlanda'daki sivil haklar hareketi ve İrlanda Sivil Haklar Konseyi'nin bu alandaki rolüne ilişkin görüşlerini paylaşacak.

Walter Jayawardene: Benden bu toplantıda özellikle kimlik sorunu ve sivil haklar üzerine görüşlerimi ifade etmem talep edildi. Hayırlı Cuma Anlaşmasının köşetaşlarından bir tanesi kimliğin kabulü meselesidir. Ondan önce size biraz İrlanda Sivil Haklar Konseyi'nden bahsetmek isterim.

63 Walter Jayawardene, Dublin'de kurulu bulunan İrlanda Sivil Haklar Konseyinde çalışan bir insan hakları savunucusudur.

Kurumumuz 1970'li yıllarda İrlanda Eski Devlet Başkanı Mary Robinson'un⁶⁴ başını çektiği kariyerlerinde önemli başarılar olan bir grup hukukçu tarafından kurulmuştur. Kuruluş sebebimiz çatışmaların ortaya çıkardığı siyasal atmosfer, özellikle de sivil hakların sınırlandırılmasına dayalı gelişmelere bir yanıt olmaktı. Adil yargılanma hakkı, polislerin hesap verme sorumluluğu, hukuki sorumluluk, azınlıkların ve LGBT bireylerin haklarının korunması gibi konularda ülke içindeki haklar yönünden çalışma yürütmekteyiz.

Hayırlı Cuma Anlaşması'yla ilgili iki konu hakkında, yani katılımcılık sorunu ve kimliğe saygı hakkında görüşlerimizi ifade edeceğim. Hayırlı Cuma Anlaşması'nın İrlanda Cumhuriyeti'ndeki etkisi Kuzey'e göre kısmen farklıdır. Ancak Anlaşma getirdiği çeşitli siyasi değerler sayesinde İrlanda hükümetine bir gidişat belirleme imkanı da sunmaktadır. Anlaşma İrlanda'da yaşayan azınlık toplumların katılımının nasıl ve hangi yollardan teşvik edileceği, nasıl bir siyasal dil kullanılacağı üzerine kılavuz bilgiler de içermektedir. Bu anlaşmanın konuşmanın ötesine geçip ne kadar uygulanabildiği ise bir diğer konudur.

64 Mary Robinson 1990-97 yılları arası dönemde İrlanda devlet başkanı olarak görev yapmıştır.

Son yıllarda İrlanda’da insan hakları konusunda özellikle de LGBT bireylerin hakları, evlilikte eşit haklar gibi konularda ciddi bir söylem değişikliği yaşandığını, önemi ilerlemeler sağlandığını söyleyebilirim. Belki en az etkili değişim bizim Traveller⁶⁵ dediğimiz İrlandalı Roman toplulukları alanında yaşanmıştır. İrlandalı Roman toplumu önyargı ve ırkçılık kurbanı olan bir kesimdir ve maruz kaldıkları uygulamalar bir kimliğin kabul edilmesi yaklaşımıyla uyumlu değildir. Son bir kaç gündür basında Romanlara yönelik olarak nefret söylemi taşıdığını söyleyebileceğimiz yazılar yayınlandı. Bu örneğin kendisi, Cumhuriyetçilik ile katılımcılığın uyumlu olduğu yönündeki söylemin her zaman için uygulamada yerine gelmediğini göstermektedir. Bizim çalışma alanlarımız işte genelde bu tür konulardır.

Konu Hayırlı Cuma Anlaşması ve kimlik meselesi olunca burada prensipleirn ne kadar önemli olduğu ortaya çıkmaktadır. Benim çalıştığım kurum Hayırlı Cuma Anlaşması sürecine doğrudan dahil olmadı ama dolaylı yollardan anlaşmanın ortaya çıkardığı standartları korumaya çaba gösteriyoruz. Mesela polislerin hesap verme sorumluluğu alanındaki çalışmalarımız buna dayanmaktadır. Ancak alınması gereken daha çok mesafe var. İrlanda Cumhuriyeti’nde son yıllarda polisin hesap verme sorumluluğunun oldukça gevşek olduğunu gösteren bir dizi siyasi skandal gündeme geldi. Kuzey’de bu alanda uygulanan bazı teamüller Güney’de de uygulanabilir diye düşünüyorum.

65 İngilizce’de “Irish Travellers” olarak geçen topluluk İrlanda’da yaşayan göçebe bir azınlık topluluğun adıdır.

Kerim Yıldız sunumu için Sayın Walter Jayawardene'ye teşekkür ederek soru ve cevap bölümünü açmıştır.

Katılımcı: Hayırlı Cuma Anlaşması'nın toplumsal zeminde yaygınlaştırılması için herhangi bir çalışma yaptınız mı?

Walter Jayawardene: Hayırlı Cuma Anlaşması'nda bizim yoğunlaşabileceğimiz iki tane temel alan var: Bunlardan ilki aralarında Ulusal İnsan Hakları Komisyonu'nun da olduğu ulusal insan hakları kurumları. Hayırlı Cuma Anlaşması'na göre Kuzey'de ve Güney'de kurulan komisyonlar arasında bir eşitlik olması gerekiyor. Ancak son bir kaç yıldır bunun bu şekilde yaşanmadığını gözlemliyoruz. Güney'de yani İrlanda Cumhuriyeti'nde kurulan komisyon ülkede yaşanan ekonomik krizden dolayı fon sıkıntısı yaşadığı için sağlıklı ve düzenli faaliyet yürütememekte. Hayırlı Cuma Anlaşması bu tür bir düzensizliğin neden kabul edilemez olduğunu ortaya koyuyor. Bir diğer konu ise polis standartları. Son 15 yıllık süre içinde yapılan değişiklikler sayesinde belki de dünyanın en az hesap verme sorumluluğu olan polis kuvvetlerinden en fazla hesap verme sorumluluğu olan ve son derece iyi bir şekilde düzenlenmiş olan polis kuvvetlerine kavuşmuş olduk.

Bundan sorunlar yaşamadığımız sonucunu çıkaramayız elbette ancak bu örneğin kendisi dahi Hayırlı Cuma Anlaşması'nın özellikle polis kuvvetlerinin hesap verme sorumluluğu alanında ciddi ve kalıcı değişiklikler getirdiğini gösteren ilginç bir örnektir. Biz Güney olarak bu alanda Kuzey'de gerçekleştirilen ilerlemelerin onlarca yıl gerisindeyiz diyebilirim. Hükümet bu alandaki mesafeyi kaptamak için 2005'de bir Polis Ombudmanı atamıştır ancak bu yöntem etkisiz kalmıştır. Yakın bir dönemde polisin yaptığı telefon dinlemeleri kamuoyuna sızdı. Yolsuzluktan, on yıllarca müvekkiller ile avukatlar arasındaki görüşmelerin gizlice dinlendiğine dair ortaya çok sayıda kanıt çıkmıştır. Bu bahsettiğim tabloya dayalı olarak Hayırlı Cuma Anlaşması'na bakabilir ve polislerin hesap verme sorumluluğu konusunda bir çerçeve çalışma hazırlayabiliriz.

Walter Jayawardene yuvarlak masa toplantısı sırasında katılımcılara hitap ederken

Katılımcı: Polisler yeniden eğitimden geçirildi mi?

Walter Jayawardene: Evet. Ayrıca bu alanda Güney ile Kuzey arasındaki işbirliği de geliştirildi. 2005'den bu yana İrlanda Polis Kuvvetleri bünyesinde bir İnsan Hakları Danışma Komitesi görev yapmaktadır. Henüz ortada tam bir siyaset belgesi olmamasına rağmen bu alanda çok sayıda ilerlemenin sağlandığını söyleyebilirim. Yaşanan sorunların çoğunluğu eğitimden ziyade polislik standartlarıyla ilgilidir ki özellikle uygun hesap verme sorumluluğu içermeyen mekanizmalardan kaynaklıdır.

Katılımcı: Çatışmadan kaynaklı insan hakları ihalleri ile çatışmadan kaynaklı olmayan insan hakları ihlallerini birbirinden ayırdığınızda Hayırlı Cuma Anlaşması imzalandıktan sonra insan hakları durumu daha iyiye gitmiştir diyebilir misiniz?

Walter Jayawardene: Hayırlı Cuma Anlaşması'nın imzalanmasından bu yana geçen sürede İrlanda kimliğinin kabulü açısından daha yapıcı bir yaklaşımın sergilendiğini söyleyebilirim. Bunu sağlayan 1998'de imzalanan anlaşma oldu. Katılımcılık ve İrlanda'daki alternatif kültürlerin kabulü gibi konulardaki değişim ise daha yavaş ilerleyecektir. Bu konulardaki değişim pek çok sebepten dolayı oldukça zorlu. İrlanda Cumhuriyeti'nde yaşayan insanların çoğu Kuzey'deki Birlikçi kesimler dışında 'öteki' diye adlandırılacak insanların olduğu bir ortamda büyümemiştir. Yabancılar ise 'öteki' olarak görülmediği için Hayırlı Cuma Anlaşması'nın bu alandaki etkisi çok az olmuştur. Ancak İrlanda

Cumhuriyeti günden güne bu alanda daha açık, kendini geliştiren bir konuma gelmektedir.

Katılımcı: İrlanda Avrupa Konseyi üyesi bir ülke olduğu için aynı zamanda Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin yargı alanı içinde. İrlanda'daki insan hakları standartlarını geliştirmek açısından bu organların vermiş olduğu kararların ne tür etkileri var?

Walter Jayawardene: Çok belirgin bir etkisi var! Devletin ya da hükümetin soruna çare bulamadığı alanlarda davalar Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne taşınır.

Katılımcı: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne özellikle hangi konularda dava taşınmıştır?

Walter Jayawardene: 2010 yılında üreme hakkına dair davalar Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne taşınmıştır. Bu davaların sonrasında İrlanda hükümeti sınırlı da olsa kürtaj hakkı sağlamıştır⁶⁶. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin kararını takiben İrlanda'daki mahkemeler de bu karar yönünde hareket etmişlerdir.

Katılımcı: Türkiye Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin verdiği kararları gerçekte uygulamıyor. Bu konuda İrlanda Cumhuriyeti'nin durumu nedir?

66 Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne taşınan dava sonucunda mahkeme İrlanda Cumhuriyetini kadınların yasal olarak kürtaj hakkına sahip olup olmadığına dair kendilerine etkili bir yol sunmadığı gerekçesiyle ihlalden sorumlu bulmuştur.

Walter Jayawardene: İrlanda'nın bu konuda elini oldukça hızlı tuttuğunu söyleyebilirim. Açıkçası kendisini Türkiye ve Rusya ile birlikte aynı spot ışığının altında görmek istemiyor. Ancak yakın dönemde mahkemeye taşınan davaların çatışma süreciyle ilgili olmadığını da ifade etmek isterim.

Kerim Yıldız: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin vermiş olduğu kararlardan bahsetmenin çok önemli olduğunu düşünüyorum çünkü çatışmanın çözümü süreciyle ilgilenen devletlerin bu kararlardan faydalanmaları söz konusu olabilir. Bazen devletler kendilerini büyük bir değişimin içinde bulmaktan çekinebilirler. Ancak eğer Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nden bir karar gelirse bu durumda devlet bu bahaneyle 'Teröristlerle görüşme konusunda bir sorumluluk altına girdik' diyebilir. Bu tür kararlar bazen devlet için son derece kolaylaştırıcı olabilir.

Altıncı Bölüm

Boston Kolejinde Düzenlenen 'Barışın İnşasında Sivil Toplumun Rolü' Konulu Yuvarlak Masa Toplantısı

Katılımcılar:

Peder Tim Bartlett, Maynooth Üniversitesi Öğretim Görevlisi, Katolik Piskoposlar Danışmanı⁶⁷

Michael Culbert, Coiste na n-Iarchimí⁶⁸ isimli kurumun Direktörü

Moderatör: Kerim Yıldız

67 Peder Tim Bartlett İrlanda'daki Katolik kilisesinin başı olan Kardinal Seán Brady'nin eski danışmanıdır. Belfast kökenli olan Peder Tim Bartlett çatışma yıllarında büyümüştür. 'İnanç ve Siyaset' üzerine kurulmuş olan mezheplerarası bir grubun üyesi olan Peder Tim Bartlett aynı zamanda Katolik Kilisesinin reform çalışmaları yürüten grubunun da sözcüsüdür. Kuzey İrlanda Devlet Bakanlığı tarafından Kuzey İrlanda için bir haklar sözleşmesi hazırlamak üzere kurulmuş olan Haklar Sözleşmesi Forumu'nun üyesi olarak görev yapmıştır. Katolik Kilisesi bünyesinde oluşturulan Adalet ve Barış Konseyinin sekreterliğini yapmakta, Sosyal Sorunlar üzerine Kilisler Toplantısı Komitesi üyeliği görevini yürütmektedir. Belfast'ta kurulu bulunan St. Mary Üniversitesi Kolejinde İlahiyat dersleri vermektedir.

68 Michael Culbert cumhuriyetçi eski siyasi mahkumların oluşturduğu Coiste na n-Iarchimí isimli kurumun direktörüdür. 1978 yılında 16 yıl hapis cezası alana ve bu cezasını çekmek üzere Long Kesh isimli ünlü bir cezaevine gönderilene kadar sosyal yardım görevlisi olarak çalışan bir kişiydi. Cezaevinden tahliye edildikten sonra önce Yüksek Lisans eğitimi almış daha sonrada önce tam zamanlı bir danışman, daha sonrada bölgesel kalkınma uzmanı olarak çalışma suretiyle Coiste'deki görevine başlamıştır. 2008 yılının Aralık ayında ise aynı kurumun direktörlüğü görevine getirilmiştir.

Kerim Yıldız: Sizlere Peder Tim Bartlett'i ve Sayın Michael Culbert'i takdim etmenin gururunu yaşıyorum. Bu bölümün konuşmacısı olan her iki değerli konuşumuz geçmişte DPI tarafından düzenlenen diğer Karşılaştırmalı Çalışma Gezileri programları sırasında ziyaretlerimize katılan heyetlerle bir araya gelip görüşlerini paylaşmış kişilerdir. Şimdiki ziyaretimize katılan delegasyon üyelerimiz ise özellikle sivil toplumun çatışmanın çözümü sürecinde oynayabileceği roller üzerine eğilen bir gruptur. Aramızda çok farklı özellikte sivil toplum örgütlerinde görev alan isimler bulunmakta. Heyetimizdeki isimlerden bazıları Türkiye toplumuna barış alanındaki gelişmeleri anlatmak üzere çalışma yürüten Akil İnsanlar Heyeti'nde görev almıştır. Bu oturumdaki konuşmacılarımız Peder Tim Bartlett ve Sayın Michael Culbert bizlerle kendi tecrübelerini paylaşıp, çatışma sürecinde çıkardıkları dersleri anlatacaklar.

Michael Culbert: İrlanda'ya hoş geldiniz. Öncelikle sözlerime İrlanda'ya geldiğinizde İrlanda dili yerine İngilizce konuşmanın ne kadar garip bir şey olduğunu ifade ederek başlamak isterim. Dünyanın hiçbir yeri yoktur ki sınırlar, ulusal kimlik ve etnik köken konusunda öğrendiklerimiz hakkında yada bildiklerimiz üzerine tartışma yürütülmemiş olsun. Bu İrlanda için de geçerlidir. Bunu bir tarafa not ederek dilin kullanımı üzerine düşüncelerimi ifade etmek istiyorum. Pek çok insan Ada'da gerçekte neler yaşandığına dair çok yanlış bilgiler yaymıştır. Bu nokta benim gördüğüm sorun şudur; eğer elinizde yanlış bilgiler varsa o zaman kötü sorunları tepit edersiniz ve onları çözmek için ortaya koyduğunuz çözümler

sonuç vermez. Sunumumda sizlere mümkün olduğu kadar doğru bilgi vermeyi umut ediyorum ki bu sayede doğru sonuçlara da varırız.

1970'li yıllarda henüz genç bir insanken IRA'ya katıldım. Örgüte katıldığımda ailesi olan sıradan bir devlet memuruydum. Dışardan bakıldığında benim büyük bir risk aldığım hemen görülebilir. Her şeye rağmen bu riski aldım ve IRA'nın eylemlerine katıldım. Böylece son derece iyi, eğitilmiş, spora ilgi duyan ve spor yapan bir insan olarak sıradışı, son derece garip şeyler yapmış oluyordum. Şimdi dönüp geriye baktığımda nasıl yaptığımı ben de bilmiyorum. Ancak bir insanın içinde bulunduğu durum onun karakterini etkiler. 1978 yılında evden uzak olduğum bir günde İngiliz paraşütçü askerler tarafından yakalandım. O anda infaz edilmediğim için kendimi rahatlamış hissettim. Mahkeme sürecinden geçtikten sonra çeşitli IRA eylemlerine katılmış olmaktan dolayı hapis cezasına çarptırıldım ve 16 yıl hapis yattım. Hapiste kaldığım dönemin bana bir diğer maliyeti de çocuklarımdan çocukluk dönemini kaçırmak oldu.

Sizlerin daha önce herhangi bir IRA militanı tanıyıp tanımadığınızı bilmiyorum ama umut ederim bazı klişeleri ortadan kaldırabilirim. Evet insanları öldürdük. Çok sıradışı motivasyonlarla oldukça korkunç şeyler yaptık. Hapis cezasının sonuna doğru ben ve diğer bazı yoldaşlarım kendi aramızda mücadelenin bundan sonraki yönü üzerine tartışmalar yürütüyorduk. Hapiste olmanın getirdiği avantajlardan biri de okuma, inceleme ve bunların sonuçlarını

değerlendirme imkanı bulmaktır. Dışardaki yoldaşlarımız da bir noktaya kadar bizleri birer düşünce kuruluşu gibi de kullanmaktaydı. Bu tartışmalarımız sırasında insanların canını almanın ahlaki yönünü de tartışmaya başladık. Vardığımız sonuç silahlı mücadele dışında kendine bir alan yaratan demokratik siyaset alanının her geçen gün daha fazla ilerleme sağladığı şeklindeydi. Bizim koğu arkadaşlarımızdan önemli bir bölümü hapisten çıktıktan sonra siyaset yapmak üzere Sinn Féin'e katıldı. Demokratik siyaset alanına daha fazla güç verilmesi gerektiğini hissediyorduk. Sonuna kadar bir savaş yürütülmüştü ve artık sorunun bir siyasal çözüme kavuşmasını istiyorduk. O zaman akla dahi getirilemeyecek bir şeyi, yani savaşı sona erdirmeyi, yoldaşlarımıza önerme kararı aldık.

Biz aynı zamanda Britanya Hükümetinin IRA ile dışarda görüştüğünden şüphe ediyorduk. IRA nihayetinde 1984 yılında ateşkes ilan etti. Şartlı olarak ilan edilen bu ateşkes ilan edildikten 1 yıl sonra bozuldu. Bense ateşkes bozulmadan hemen önce hapisneden tahliye olmuşum ancak siyasi çalışmalara devam ediyordum. İçerde kalan yoldaşlarımın hala tam bir düşünce kuruluşu gibi çalışma yürüttüklerinden haberdardım. Hapisteki yoldaşlarım bu süreç içinde birer rehine gibi tutulmak istemiyorlardı. Hapiste olan insanlardı ve öyle anılmak istiyorlardı. Britanya Hükümeti ile Kuzey'de bulunan partiler arasında Sinn Féin'in dahil edilmediği görüşmeler sürdürülmekteydi. Bu sürece ilgi gösteren diğer devletler ise Amerika Birleşik Devletleri ve Güney Afrika idi. Güçlü olan pek çok devlet İrlanda'da devam eden çatışmaların artık bir çözüme kavuşturulmasını istiyordu. Bu

tür çözümü desteklemeyenler ise Britanya'nın İrlanda üzerindeki egemenliğini destekleyen kesimlerdi. Sürecin üzerinden yaklaşık 20 yıl geçti ancak hala eşit vatandaşlık fikrini gerçekleştirebilmiş değiller çünkü İrlandalı siyasetçilerin herhangi bir siyasi güçten yoksun olması durumuna fazlasıyla alışıklar.

Yoldaşlarım bir şekilde bu sürecin dışında tutulmuş olsalar da en sonunda Hayırlı Cuma Anlaşması imzalandı. Siyasetçilere neden bütünüyle güvenemeyeceğinizi gösteren en önemli örneklerden biri de budur. Anlaşma sonrasında siyasi mahkumlar serbest bırakılmaya başlandı ve ortaya çıkan çatışmasızlık durumu müzakereler için uygun bir oyun sahası açmış oldu. Sinn Féin'in seçimlerden başarıyla çıkmaya başlamasıyla birlikte biz de barışın korunması noktasında daha etkili olmaya başladık. Bu zeminin üzerine sağlam bir barış inşa etmek için çok sıkı bir şekilde çalışıyoruz. Barışın inşasına dair bazı çalışmalar oldukça başarılı olmuştur. Bizimle anlamlı bir çalışma yürütmek isteyen herkesle birlikte çalışmaya hazırız. Bunlar arasında bizim çatışma bölgelerine gerçekleştirdiğimiz siyaset turuna katılan Britanya ordusu üyeleri de dahildir.

Bizim uygulamaya çalıştığımız siyaset bir yandan geçmiş i unutmadan ilerleme sağlamakken aynı zamanda da bu geçmiş in bizim gelecek vizyonumuz üzerinde bozucu bir etkide bulunmasını engellemektir. Sizi öldürmesi en muhtemel kişiler eskiden bir savaş ve çatışma içinde olduğunuz insanlardır. Bizim yaptığımız iş in en önemli kısmı eski yoldaşlarımızın tekrar askeri çalışmalara dahil olmasına engel olmaktır. Onları savaşız her şey in daha

iyi olduğuna ikna etmeye çalışıyoruz. İnsanlarımızın geçmişte düşmanımız olarak gördüğümüz kişileri artık muhalif kesimler olarak görmelerini sağlamaya çabalıyoruz. Bu durum geçmişe oranla bütünüyle farklı bir kavrama denk gelir.

DPI Direktörü Kerim Yıldız ve katılımcılar yuvarlak masa toplantısı sırasında

Savaşan insanlar bizlerdik. Dünyanın her tarafından insanlar ile tanıştık çünkü biz aynı zamanda insanların bizim söylediğimize inanmalarını isteyen, neyin neden olduğunu anlamaya çalışan birer araştırmacı gibiyiz. İşin en zor kısmı kendi toplumumuz içinde yaptığımız çalışmalardır. En büyük sorunu yaratanlar ise barışın daha iyi bir seçenek olduğuna, artık daha fazla silahlı çalışmalara giremeyeceklerine dair ikna edilemeyen küçük topluluklardır.

Bana sormak istediğiniz sorular varsa onları seve seve yanıtlamaya hazırım. Biz dünyanın her yanından gelen çeşitli çatışmalara dahil olmuş olan çok farklı topluluklarla birlikte çalıştık. Bizim elimizdeki tek şey kendi durumumuz, içinden çıktığımız çatışmaya dair çözümlerdir ve bu çözümler siizn için uygun olmayabilir. Eğer bizim örneklerimizi ve elde ettiğimiz dersler size bir şekilde yardımcı olursa bu bizim açımızdan çok sevindirici olur.

Kerim Yıldız sunumu için Sayın Michael Culbert'e teşekkür etmiş ve sözü sunumunu yapması için Peder Tim Bartlett'e vermiştir.

Peder Tim Bartlett: Merhaba. Dublin'e hoşgeldiniz. Ben 1965 yılında Belfast'ın kuzeyinde dünyaya geldim. Çatışmalar yeniden başladığında henüz 4 yaşındaydım. Benim hayat hikayem de Michael'in hayat hikayesine benziyor ancak çatışmalar başladığında ben küçük bir çocuktum. Bizim hikayelerimiz toplumumuzda yaşanan bölünmeyi de bire bir temsil eden hikayeler. Hükümet dışı birer aktör olarak sizlerin her birinizin yumuşak güç imkanını kullanarak çatışmanın çözümü noktasında önemli roller oynayabileceğinize garanti veririm. Bizim kendi tecrübemiz bunu teyit eden bir tecrübedir. Sürecin gizliliği genelde siyasetçiler tarafından sürdürülür ancak toplumun diğer aktörleri de süreçte önemli bir rol oynarlar.

İzin verirseniz size kendi hikâyemi anlatmak, inanç gruplarının barış sürecinde nasıl etkili bir rol oynadığını anlatmak isterim. Belfast'ta benim yaşadığım bölgede yolun bir tarafı Katolik, diğer

tarafı ise Protestan ailelerden oluşurdu. Ortada son derece gergin bir durum vardı. Daha bir çocukken akşam yatağa girmeden önce dizlerimin üstüne çöker, o gece babamın bir suikaste ya da silahlı bir saldırıya uğramaması için dua ederdim. Çünkü bu tür silahlı saldırılar bizim mahallede ve civar yerlerde çokça yaşanan olaylardı. Evimizin camları sürekli taşlı saldırılara maruz kalıp kırılırdı. Saldırıya uğrama ihtimali olduğu için geleneksel İrlanda geylik oyunlarını oynama imkânım da yoktu. Her iki toplumunun da derinden hissettiği bir korku ortamı içinde yetiştim. Nasıl dua edileceğini öğrenme niyetiyle başlayan sürecin sonunda şimdiki işim olan pederlik mesleğine geçmiş oldum. Korku mütevazî bir insan olmanızı sağlayabilir. Çok erken yaşlardan itibaren hayatımı Hristiyanlık inancının taşıdığı barış ışığını yaymaya adamaya karar verdim. Arkadaşlarımdan bir kısmı silahlı örgütlere katıldılar. Ben onların verdiği bu kararı anlıyor; onları buna sevkeden durumları sempatiyle karşılıyorum. Bu insanların verdiği kararları ya da yaptıklarını tümüyle savunan bir noktada durmuyorum ama ben de kendi adıma başka bir seçim yaptım. Barışa giden yolun uzlaşma çabalarından geçtiğine inanıyorum. Hristiyanlık üzerine okuma yaparken bu inancın silahlanıp savaşmaktan ziyade çatışmanın çözümüne ilişkin taşıdığı yoğun muhteva beni de çok şaşırtmıştı.

Akabinde Katolik bir din adamı oldum. Bu süreçte diyalog ve uzlaşmaya inanan diğer inançlara ve mezheplere mensup din adamlarıyla bir araya geldim. O ara şunu da farkettim: Bizim toplumumuzda siyasetçilerin bir araya gelemediği durumlarda dahi din adamlarının bir araya gelebiliyor olduklarını hatırladım.

Bu durumun kendisi iyi bir ilişki kurmak için insanların kendi kimliklerinden vazgeçmesi gerekmediğini, çoğulculuk içinde yaşanabileceğini anlamak açısından benim için son derece önemli olmuştur. Eğer o dönem yapılan toplantıların evraklarına bakarsanız orada kullanılan söylemin daha sonra imzalanan Hayırlı Cuma Anlaşması'nda vücut bulduğunu farkedersiniz.

Aradan geçen zaman İrlanda'yı daha seküler bir toplum haline getirdi. Ancak kilisenin başta siyasetçiler olmak üzere pek çok kesimle hala ilişkileri var. Cezaevlerinde dahi küçük kiliseler var mesela. Bir yandan kiliselerde toplantılar düzenlenirken, aynı zamanda dini liderlerin pek çok durumda tarafsız kesim olarak çeşitli etkinliklere davet edildiğine de sıklıkla rastlanılıyor. Mesela diyelim ki bir yerde patlamamış bir bomba var. Bu durumda silahlı örgüt üyeleri genelde din adamlarını arayıp bu durumdan haberdar ediyorlar ve onların polisi arayıp haberdar etmesini isteyebiliyorlar. Bir şekliyle yumuşak da olsa bir güç denemesi yapılıyor. Aradan geçen zaman içinde aralarında insan hakları örgütleri, kadın grupları ve iş adamlarının olduğu çeşitli sivil toplum örgütleri de bu tarafsız kesim rolünü oynamaya başladılar.

Katılımcılar yuvarlak masa toplantısı sırasında konuşmacılar Michael Culbert ve Peder Tim Bartlett'i dinlerken

Toplum ile kilise arasındaki ilişkinin en zor yanı kilisenin şiddetin ötesinde duran bir yer olarak görülmesidir. Muhtemelen Michael haklı olarak kilisenin Britanya ordusu tarafından uygulanan şiddete yönelik olarak yeterince tepki göstermediğini ifade edecektir. Bence bu haklı bir eleştiri. Ama Katolik Kilisesi'nin Britanya hükümeti eleştirdiği zamanlar da bu eleştiriler dinlenir ve not edilirdi çünkü kilisenin tarafsız olduğu yönünde kanı vardı. Hayırlı Cuma Anlaşması'nda kullanılan dil, kilisenin hem uzlaşma hem de diğer toplulukların sahip olduğu alanların tanınması noktasında kullandığı dille benzerdir.

Sözlerimi tamamlarken çatışmanın çözümü noktasında yapılan en büyük hatalardan birinin sivil toplum ile inanç gruplarının bir tarafta bırakılması olduğunu söyleyebilirim. Hayırlı Cuma Anlaşması'nın içerdiği önerilerden bir tanesi bir sivil forum

kurulmasıdır. Ancak bu öneri bir kaç yıl sonra gündemden düşürülmüştür. Uluslararası düzeyde dahi inanç gruplarıyla irtibata geçmek gerekir. BM düzeyinde dahi dini açıdan dikkate alınması gereken konuları bir yana bırakamayız. Bizim yaşadığımız çatışma din ile ilgili bir çatışma değildi. Bu çatışma Britanya ve İrlanda ile ilgili sorunlardan kaynaklanıyordu. İnanç grupları siyasetçileri doğru yöne doğru itekleme konusunda bir rol oynayabilirler. Günün sonunda biz seçim kazanmayı hedefleyen ya da oy peşinde koşan kesimler değiliz.

Kerim Yıldız sunumları için Sayın Michael Culbert ve Peder Tim Bartlett'e teşekkür ederek soru-cevap bölümünü açmıştır.

Katılımcı: 'Affetme' girişimleri konusunda neler hissediyorsunuz?

Peder Tim Bartlett: Bahsetmeyi unuttuğum bir şey var: Ben 20 yaşındayken pederlik eğitimi alıyordum. 1987'nin bir yaz günü öğleden sonra eve vardığımda evimizin etrafının asker ve polisler tarafından çevrilmiş olduğunu gördüm. Bir polis bana yaklaşip eve doğru ilerlememi engelledi. Polis bana babamın evden alınıp kaçırıldığını söyledi. Daha sonra hastanede olduğu haberini aldık. Hastaneye onu görmeye gittiğimizde tanımakta zorlandık çünkü çok kötü bir şekilde darp edilmişti. Bu olaya tanık olan karşı toplumdan iki tane kadın ise babam saldırganlardan kaçıp kurtulduktan sonra ona yardım etmeye gitmişlerdi. Babam barıştan başka bir şeyden bahsetmeyen tam bir centilmendi. Onu o durumda görünce duyduğum nefret bende IRA'ya katılma isteği

uyandırdı. Eğer biri o an bana silah vermiş olsaydı sokağa çıkar bunu yapanları vururdum. Bu tür bir karar varmak çok kolay bir şey değildir ve hiç bir zamanda bu noktaya gelmenin o kadar kolay bir şey olduğunu düşünmememiz gerekir. Yaşadığımız incinmeler ve hatıralar bir gün döner gelir ve aklımıza çok önemli sorular düşürür. Bir diğer şey ise toplumumuzun bir kısmı tutulacak en iyi yolun şiddet yolu olmadığını söylerken, çok önemli bir bölümü için bu yaklaşım üzerinde çok zor konuşulacak bir konudur. Şu andaki en zorlu konular affetme, hafıza ve geçmişle yüzleşme gibi konulardır. Bu sorunların üstesinden gelebilmek için bir plana sahip olmak en iyisidir diye düşünüyorum.

Michael Culbert: Affetme konusunda benim kendime has bir tanımlamam var. Bu konuyu çok manevi bir konu olarak görüyorum. Ben de Katolik kökenli bir insanım ve insanlar affetmekten bahsettiklerinde aklıma daha çok cennetle ilgili bir durum geliyor. Bu fikir çok hoşuma gitmiyor. Eski Amerikan başkanı Eisenhower, Japonları affetti mi peki? Peki Churchill Hitler'i affetti mi sizce? Affettiklerine dair benim çok ciddi şüphelerim var. Biz bir savaştaydık.

İrlanda'daki en büyük sorun ağırlığın ve engellerin her geçen gün daha da artmasıydı. Eğer insanlara bir bütün olarak olması gerektiği şekilde davranmazsanız o zaman bir başka problemin ortaya çıkmasına sebep olursunuz. Silahlı çatışmada düşmanınızı yenmenin tek bir yolu vardır. Ancak aradan zaman geçtikçe toplumsal zeminde hem sosyal hem de ekonomik açıdan değişimler

gözlemlenir. Bugün o geçmişteki gerilla savaşını sürdürme şansımız yoktur. Koşullar neyi yapıp neyi yapamayacağınızı elbette belirler.

Türkiye’de sizin karşı karşıya bulunduğunuz soruna baktığım zaman çatışan tarafların barış yapmak isteyen kesimleri çok az dinlediğini görüyorum. Bir silahlı mücadeleye başladığınızda kendinizi haklı olduğunuza ikna edersiniz ve haklı olduğunuz için de silahlı mücadelenizi sürdürürsünüz. Her iki tarafın da duruma ahlaki yaklaşması gerekir.

Gerilla savaşı yürüten kesimlerin silahlı mücadelenin başarı şansı olup olmadığını ölçüp biçmesi, aynı şekilde devletin de bu tür suçları cezalandırmak için kullandığı yolların sonuç verip vermediğini değerlendirmesi gerekir. Düşmanınıza yönelirken bile adil olmanız gerekir. Bu olmadan yarın ateşkes dahi ilan etseniz herkesin içindeki acı ve öfke devam eder. Atılması gereken adımların gerçekten atılmasını sağlamak için bu süreçteki aşamaların tam bir kontrol ve idare altında tutulması gerektiğini ifade eden insanlar var. Bunun bir kısmını sağlayacak olan da birbirine düşman olan taraflar arasında sağlanacak uzlaşmadır.

Katılımcı: Toplumu affetme girişimlerine teşvik etme konusunda yaşanan bazı zorluklardan bahsettiniz. Bu durum Protestan toplum için de geçerli mi? Ayrıca şunu sormak isterim: Çatışmaların devam ettiği dönemde sorunlara yanıt olmak üzere Protestanlar ve Katolikler tarafından ortaklaşa oluşturulmuş platformlar var mıydı? Bugünkü toplantının fazlasıyla tek yanlı olduğunu, sadece

bir taraftan bir şeyler duymaya elverdiğini düşünüyorum. Ben nasıl davrandıkları, neler yaptıklarına dair Protestan toplumdaki insanları da dinlemek isterdim.

Peder Tim Bartlett: Milliyetçi ve Cumhuriyetçi İrlandalı toplumsal kesimlerin tek bir tane kilisesi vardır ve o kilisenin adı da Katolik kilisesidir. Protestanlar ise birden fazla kilisenin olduğu bir inanç sistemine sahiptir. Bu Milliyetçi ve Cumhuriyetçi kesimler açısından ilahiyat çalışmaları yönünden kolaylaştırıcı bir durumdur. Bu kesimlerin önde gelen liderleri şiddetin haklı gösterilemeyeceğine inanıyordu. İrlandalıların pek çoğu da IRA tarafından uygulanan şiddeti kabul etmiyordu. Sinn Féin'in seçimlerde bu kadar çok destek bulmasının sebebinin insanların 'ben sizin uyguladığınız şiddeti desteklemiyorum ama ortaya koyduğunuz idealleri destekliyorum' mesajı vermesi olduğunu düşünüyorum.

Toplantının tek yanlı görüşlerin ifade edildiği bir toplantı olduğu noktası gelirse bunun iyi bir gözlem olduğunu, bir sonraki etkinlikte bunun dikkate alınması gerektiğini düşündüğümü söyleyebilirim. Ancak Protestanlık inancının birden fazla yönü olması sebebiyle Protestan kilisesinin daha karmaşık bir yapı olduğunu ifade etmem gerekir. Protestanların büyük bir çoğunluğu şiddeti telin etme konusunda Katoliklerle birlikte hareket etme isteğindedir. Siyasetçilerin bir araya gelemediği zamanlarda yereldeki dini liderler rahatlıkla bir araya gelebilmektedir. Örneğin IRA silahlarını teslim etmeye başlayacağı zaman, her iki dini kesimi de dürüst kesimler olarak görmüş, her iki kiliseden din adamlarını

sürece şahitlik yapmaya davet etmiştir. Bu şahitler gerçekten silahsızlanmanın gerçekleştiğini teyit edebilecek insanlardı.

Sanırım Protestan toplumundan pek çok insan için geçmişte IRA adına faaliyet yürütmüş insanların bugün hükümet üyesi bakanlar olduklarını kabul etmek çok daha zordur. Bu durumu Protestan toplumun kabul edip tolere etmesinin son derece zor olduğunu söyleyebilirim. İlahiyat öğretisi açısından bakıldığında Katolikler için bireylerin ve toplumun değişim geçirmesine ihtiyaç vardır. Protestanlık ise daha köktenci bir inanca sahiptir. Öyle ki geçmişinizi bir anda silip atmanızı ve bir gecede değişmenizi bekler. Bir konuda Michael'a kesinlikle katılmıyorum. En son seçenek olmadığı sürece silaha sarılmak her zaman için yanlış bir şeydir. Bir başka insana zarar vermek kadar bizi derinden yaralayan başka bir şey olamaz. Çatışma devam ettikçe daha fazla zarara sebep olur.

Michael Culbert: Eğer Britanya Almanya'ya savaş ilan etmeseydi Hitler'in Belçika'da soluğunun kesilmesi ve durması son derece mümkün bir ihtimaldi. Ama belki de hiç durmazdı. Bunu bilmenin imkanı yok. Şunu anlamakta zorlanıyorum, eğer devlet aygıtına karşı duran büyük bir siyasi muhalefet varsa bu durumda insanlar neden statükoya karşı çıkıp onunla mücadele etmezler? IRA'ya göre herhangi bir siyasal temsilcileri olmadığı için silahlı mücadeleye dayalı yöntemler kullanmak her yönden meşruydu. Belki silahlı çatışmalar olmadan da bir değişim yaşanabilirdi ama bunun herhangi bir garantisi yoktu. Ben ilahiyata dayalı yaklaşımdan çok siyasal bir yaklaşımla görüşlerimi ifade etmek isterim. İrlanda'ya

göç eden insanların tarihsel açıdan oluşturduğu grup ve Eski Ahit'te ifade edilen dini görüşlere olan bağlılıkları, onların dini bir unsur devreye girmeden siyaset sahnesine bir etkilerinin olmasının önünde engel teşkil etti. Çoğu zaman dinlerinden kaynaklanan son derece muhafazakâr ideolojik yaklaşımlara sahiptirler.

Peder Tim Bartlett: Farklı kiliselerin önde gelen isimleri arasında bir etkileşim yaratma sürecinde aynı zamanda Eski Ahit'te çatışmanın çözümüne dair nelerin yer aldığını yeniden keşfetmeye çabalıyorduk. Eski Ahit bize birbirimize karşı adil olmayı, affetmeyi ve uzlaşmayı telkin eder. Dünyadaki pek çok çatışmanın dini boyutu var. Ben İslamın ve Hristiyanlığın birbirlerinin en iyi yönlerini görmesi gerektiğini, bu sayede çoğulcu barış amacının peşinden gidebileceğimizi söyleyebilirim. Belki bu çatışmaya dair siyasi soruya yanıt olmaz ama en azından tarafların birbirini dinlediği, açık yürekli ve azimli davrandığı bir süreç için gerekli ortamı yaratmaya yardım eder.

Katılımcı: Diyelim ki çatışmalar sırasında ailesinden birini kaybetmiş bir bireyle konuşuyorsunuz. Eğer bu kişi inançlı bir insan değilse onunla bu konuları hangi perspektif üzerinden konuşabilirsiniz?

Michael Culbert: Bunu doğrudan gerçekleştirmek çok zor olur. Ancak bunun gerçekleştirildiği pek çok örnek de yaşandı. IRA'nın gerçekleştirdiği bir bombalama sonucu annesi ölen bir adamı hatırlıyorum. Bu kişi sadece birinin kendisinden özür dilemesini

bekliyordu ve kimse bunu yapmamıştı mesela. Bir diğer kişi de sadece başlarına gelen bir olaydan sorumlu olan kişilerin mahkemeye gelmesini ve kendilerine verilecek cezayı çekmesini istiyordu. Bu örnekler bu noktadan öteye geçmek için neler yapmamız gerektiği noktasında insanların birbirinden ne kadar farklı şeyler düşündüklerini gösteriyor. Çok zor bir durum. İkinci örnekteki durumunda geriye götüren bir şey olduğunu düşünüyorum. Ancak nihayetinde insanlar incindiler. Biz, yaptığımız hatalardan dolayı hayatını kaybeden insanlar için bütün kalbimizle özür diledik. Ancak karşı taraftan öldürülen silahlı kişiler için özür dilemedik çünkü onların ölmesinin haklı bir gerekçeye dayandığını düşünüyorduk. Eğer imkanımız olsaydı çatışmalar sırasında daha fazla insan ölürdü. O zaman biz bunun haklı bir zemini olduğunu düşünüyorduk.

Peder Tim Bartlett: Bu tür insanlara bir şey söylemeden önce, hissettiklerine duyduğum saygıdan ötürü öncelikle onları dikkatli bir şekilde dinlerdim. Benim tanıdığım insanlar arasında hem kızgın hem de affedici olan kişiler vardı ve her ne hissediyorlarsa bunun için haklı sebepleri vardı. Bu çok karmaşık ve bireysel bir durum. Ancak bir konuda Michael ile aynı görüşte değilim çünkü kendisi geçmişle yüzleşme konusunda Britanya hükümetinin durduğu noktayı hafife alıyor. IRA belli konularda özür diledi. Ancak bu yeterli değil çünkü ben insanların yaşanan acıların ve kötü hatıraların kolay kolay geçmediğine inanıyorum. Bir örnek vereyim: Katolik kökenli bir hâkimin 19 yaşındaki kızının ailesinin gözleri önünde öldürüldüğü bir suikast olayı vardır. Çok yakın bir

zamanda Sinn Féin bu olaydan dolayı gözaltına alınıp mahkûm edilen bir kadını hükümette önemli bir göreve getirdi. Bu gelişme aileyi çok rencide edip üzmüştür. Şunu aklınızdan çıkarmayın, Katolik kökenli büyük bir milliyetçi ve cumhuriyetçi örgüt kilisedeki toplu ayinden çıkan bu iki insanı ailesinin gözleri önünde öldürmüştür. Bu gelişme sonradan çok ciddi bir sorun haline gelmiştir ve Sinn Féin bu durum idare etmede zorlanmıştır. Sinn Féin hiçbir zaman asker kökenli kurbanlardan özür dilemediği için mağdurlarla konuşmak daha da zorlaşmaktadır. İçimde taşıdığım sempatiye rağmen Kuzey İrlanda'da öldürülen insanların büyük bir çoğunluğunun masum insanlardan oluştuğunu da ifade etmek isterim. Mesela babamın iş arkadaşları sırf Katolik oldukları için yataklarında vurularak öldürüldüler. Aynı şekilde hiç bir suçu ve günahı olmayan çocuklar sokalarda silahlı çatışmaların ortasında kalarak yaşamlarını yitirdiler. Michael'in yaklaşımı bana göre çok düz ve bu yüzden onunla aynı fikirde değilim. Ben gerçeğin her taraf için daha karmaşık olduğuna inanıyorum.

Katılımcı: Birleşik Krallık'ın demokrasinin ve medeniyetin beşiği olduğu kabul edilir. Sizce bunu sağlayan koşullar nelerdi? İkinci olarak Britanya hükümetinin Kuzey İrlanda'ya yönelik yaklaşımının arkasında hâkimiyet niyeti mi vardı? Üçüncü olarak barış sürecinde Vatikan'ın nasıl bir rol oynadığını sormak istiyorum. Sürece sundukları herhangi bir destek var mıydı?

Michael Culbert: Medeniyetin beşiği olduğuna dair söylem ne kadar doğru bilmiyorum açıkçası! Ayrıca demokrasi ile sömürgeciliğin

birbiriyle çok uyumlu olmadığını da söylemem gerekir. O sebeple bu söylemi kabul etmekte zorlanıyorum. Biz İrlanda'yı İngiltere'nin ilk kolonisi olarak görüyoruz. Burada çok önemli bir noktaya vurgu yaptınız çünkü pek çok insan bu tür söylemleri kullanırken aslında Birlikçi kesimlerin söylemini kullanmış oluyor. Tarihsel açıdan bakıldığında Britanya liderleri kendi ülkesinin farklı yerlerinden insanları alıp İrlanda'ya yerleştirmişlerdir. Aynen bir fidan diker gibi. O sebeple biz onlara hala 'fidan dikiciler' diye hitap ederiz. Hristiyanlıktaki reform süreci sonrasında bu topluluklar İrlanda'ya getirilmiştir. Geçmişte siyasal kamplaşmalar daha çok dini kökene dayalıydı. Zamanla İrlanda'ya yerleştirilen bu kesimler İrlandalılaştılar ancak kendilerini getirip oraya diken insanlara bağlı kalmaya devam ettiler. IRA'nın mücadelesi başladığında ise bu kesimler Britanya hükümetinin yanında yer aldılar. Bunlar aynı zamanda Protestan kökene sahip insanlardır.

Eğer bu insanlar Britanya'ya olan bağlılıkları sebebiyle Britanya ordusuna katılıyorlarsa ben o insanı öldürdüğümde sizce bir 'Protestan mı' öldürmüş olurum yoksa bir 'Britanya ordusu mensubu' mu öldürmüş olurum? Ben onlar silaha sarıldığı için onları öldürdüm derim ama Birlikçiler çıkıp 'biz Protestan olduğumuz için öldürüldük' der. Dünyaya 'yerelde bir arada yaşayan insanlar birbirini öldürüyor' şeklinde çok basit bir hikaye üzerinden bu sorun anlatılmaya çalışılmıştır. Tembel gazeteciliğin sonucunda işte ancak böyle bir hikaye çıkar ortaya. Britanya hiçbir zaman İrlanda'yı sömürgeleştirdiğini, İrlanda ile bir sömürge ilişkisi kurduğunu kabul etmemiştir. Ancak bu yüzyıllar önce başlamış bir

süreçtir ve bu süreci açıklamak o kadar basit değil. Yani buradaki sorun inanç kaynaklı bir sorun değildir ama sorunun inanç boyutu da vardır ve siyasetin arka planındaki yerini korumaktadır.

Peder Tim Bartlett: Michael'a katılıyorum. BBC Kuzey İrlanda hakkında ne zaman bir haber yapsa hep Katoliklerden ve Protestanlardan bahseder. Ama gerçekte sorun Britanyalılar ile İrlandalılara ilişkindir. Ancak onlar böyle bir söylem kullanmak yerine geri kalmış insanların din savaşı üzerine bir habercilik yapmayı tercih ederler, sorunu öyle göstermeye çalışırlar. Ancak sorun bundan ibaret değil. Birleşik Krallık kendince çok zekice bir oyun oynuyor ve iki sebepten dolayı Kuzey İrlanda'ya önem veriyor: Birincisi Birleşik Krallık aynen Falkland Adaları sorununda olduğu gibi bir şeyin zorlama ile elinin altından gitmesini kabul etmez. Eğer IRA ortaya çıkıp bir mücadele sergilemeseydi tarihin akışının nasıl gelişeceğini tahmin etmek mümkün olmazdı. İkincisi ise Britanya hükümeti paraya değer verir. Stratejik açıdan Britanya hükümetinin sürece siyasal açıdan angaje alması ise Londra ve Manchester gibi yerlerde bombaların patlamasıyla birlikte olmuştur. Kuzey İrlanda'da demokrasi yoktur.

Yetkilere sahip yerel bir parlamento olmuştur ama bu parlamentoda Protestanlar yer almış ve Protestan halkı için çalışmıştır. Bunun sonucunda Katolikler istihdam ve konut imkânından yoksun kalmış, nihayetinde 1960'lı yıllardaki Sivil Haklar Hareketi başlamış ve sonrasında da çatışma süreci devreye girmiştir. Ancak ben IRA'nın daha sonra kendi gündemini dikkate alarak hareket

ettiğini, şiddete dayalı yollar kullanarak bir Birleşik İrlanda yaratma çabasına giriştiğini söyleyebilirim. Yani sizin bahsettiğiniz o Britanya demokrasisi Kuzey İrlanda'da hiç olmadı. Britanya hükümeti 1970'li yıllarda yerel parlamentoyu kapatıp bölgeyi doğrudan yönetmeye başlayınca yaptığı işlerden ilki işte bu ayrımcı yasaları değiştirmek oldu.

Vatikan'ın oynadığı role gelirsek, bu benim çalışma alanım ile ilgili olduğu için size bu konuda biraz bilgi verebilirim. Vatika'nın yereldeki çatışmalarla ilgili tutumu bu konunun oradaki kiliseye bırakılması yönündedir. Papa II. John Paul 1979'da İrlanda'yı ziyaret etmiştir ama güvenlik gerekçesiyle ziyareti sadece ülkenin güneyi ile sınırlı kalmıştır. Ancak kendisi sınır bölgesinde yaptığı çok etkili bir konuşmada İrlanda halkına kavga etmekten vazgeçmesini öğütlemiştir. Vatikan gerçek anlamda çatışmaya dahil olmamıştır. İlginçtir ama Britanya'da da bir Katolik kilisesi vardır. Bu kiliseye gidenlerin çoğu İrlandalı Katolikler olmasına rağmen ilişkilerin son derece gerginleştiğini söylemem gerekir.

Katılımcı: Amerikalıların çoğu Protestan diye biliyorum. Onlar bu çatışmada hangi kesimi destekliyorlar?

Peder Tim Bartlett: Aslında Amerikalıların çoğu İrlanda kökenli Katoliklerdir. İrlandalı Katoliklerin oluşturduğu diaspora Birlikçilerin diasporasından daha güçlüdür. Amerikalılar Margaret Thatcher⁶⁹'i tartışmanın bir parçası yapmayı sağlayarak ve IRA'yı şiddetten uzak tutmayı sağlayarak önemli işler yaptılar. Barış sürecinin gelişme sağlayıp ilerlemesinde Amerika'daki İrlandalılar çok önemli rol oynamışlardır.

Michael Culbert: Amerika'daki İrlandalılar ülkedeki siyasi partilerden Demokrat Parti'nin⁷⁰ bel kemeğini oluşturuyorlar. Amerika Birleşik Devletleri'nin Doğu yakasına baktığınız zaman bu bölgede yaşayan insanların çoğunun köken olarak İrlanda'daki açlıktan dolayı ülkeyi terketmek zorunda kalanlardan ve onların sonraki kuşaklarından oluştuğunu görürsünüz. Milliyetçiler bu açlıktan Britanya'yı sorumlu tutarlar. Bu insanlarda Britanya'ya karşı uzun yıllardır devam eden bir kırgınlık vardır. Amerika'da yaşayan bu İrlandalılar Britanya'ya karşı kullanılmak üzere çok sayıda silah göndermişlerdir.

Peder Tim Bartlett: Genelde Katolik toplumu Protestanlara oranla birbirine daha fazla bağlı bir topluluktur.

69 Margaret Thatcher 1979-1990 yılları arasında Birleşik Krallık başbakanlığı görevini yürütmüştür.

70 Demokrat Parti (The Democratic Party) ABD'deki iki ana siyasi partiden biridir.

Katılımcı: Sinn Féin'in İrlanda'nın birliği için Yeşil Belge'yi⁷¹ uygulamaya başlamasından önce üstesinden gelmesi gereken engeller nelerdir?

Michael Culbert: Bunu insanlara pazaralamak çok zor bir iş. Bunun için bir kaç şeyin tartışmaların içine taşınması gerekir. Cumhuriyetçilerin yürüttüğü mücadele silahlı mücadele dışında sona ermemiştir diyebilirim. Elbette hala Birleşik bir İrlanda talep ediyoruz ama bunun için çatışmadan ziyade iknayı hedefliyoruz. Eğer bir kaç yıl içinde bu konuda insanları ikna edemezsek, bu sonraki kuşaklar boyunca da gerçekleşmeyecektir. Durumun mantığının çok önemli olduğunu sanmıyorum. İnsanlar küçük sorunlara çok fazla kafayı takıyorlar. Biz insanları ikna etme sürecindeyiz. Bu noktada hükümete muhalefet etme fikrine değinmek istiyorum. Muhalif olduğunuz kesimi tanımıyorsanız bu durumda onunla kavga etmeye daha müsaitsinizdir. Bu sebeple sürekli olarak insanların zihninde Cumhuriyetçilere ilişkin var olan klişelerle, olumsuz fikirlerle mücadele ediyor, onları değiştirmeye çalışıyoruz. Daha önce de bahsettiğim gibi, belki ben sizin tanıdığınız ilk IRA üyesi insanlardan biriyim. Ama bir daha geldiğinizde belki aklınızda bana dair başka fikirler oluşur. İnsanlarla iletişime geçtiğinizde, onlarla konuştuğunuzda nihayetinde bir uzlaşma elde edersiniz. Konuşmak her zaman kavga etmekten daha kolaydır.

71 İrlanda'nın Birliği için Yeşil Belge (The Green Paper for Irish Unity) isimli belge Sinn Féin tarafından İrlanda'nın birleşmesi için hazırlanmış olan yol haritasını içermektedir. Belgeye erişmek için buraya tıklayınız: <http://cain.ulst.ac.uk/issues/politics/docs/sf/sf230205greenpaper.pdf>

Katılımcı: Söyleminizde ‘düşman’ kelimesi yerine ‘muhalif’ kelimesi kullanarak bir anlamda söyleminizin değiştiğini gösteriyorsunuz ancak Britanya askerlerini öldürmekten dolayı henüz özür dilemiş değilsiniz. Sizce bu bir çelişki değil midir? Cezaevinde oluşturduğunuz o düşünce kurumu olmasaydı barış sürecinin yine de başlayacağına inanıyormusunuz?

Michael Culbert: Bana göre barış süreci her ne olursa olsun başlıyordu. Bu konuda medyada çıkan çok sayıda haber de var. Sanırım bizim cezaevinde yaptığımız, yani siyasal süreç hakkında düşünmeye başlamamız ve araştırmalara girmemiz bir başlangıç imkânı sunuyordu. Cezaevindeyken neler yaptığımızı biraz daha açıklamak isterim: Pek çok konuda konuşmalar yapar, hazırladığımız makale ve yazıları dışardaki yoldaşlarımıza gönderirdik. Önemli olan bir diğer faktör de Britanya hükümetinin değişmiş olmasıydı. Yeni hükümet cezaevindekilerin birbirleriyle konuşmalarına imkân sağlamıştı. Dışarda bazı görüşmeler sürerken içerde süren görüşmeler de vardı ve her iki taraf da barışçıl çözümün gerekli olduğu sonucuna ulaşmıştı. Britanya hükümeti aynı zamanda IRA mahkûmlarının cezaevinden çıkıp İrlanda’nın farklı yerlerinde toplantılar düzenlemesine ve böylece süreci ilerletmesine izin vermişti. Bu toplantılara katılan hiç bir insan gözaltına alınmadığı gibi, bu sayede insanların IRA’nın bu konuda neler düşündüğünü duyma imkânı da sağlanıyordu. İnsanlar IRA’nın söylediklerine katılıp katılmamakta serbestti. Çatışma yıllarında 20.000 IRA üyesi tutuklanmıştı.

Bu kadar insan yakalanmışsa yakalanmayan insan sayısı ne kadardır diye aklınıza bir soru gelebilir. Eğer 25.000 insan yakalanmışsa bunların arkasında çok daha fazla sayıda yakalanmamış ve aktif olan insan vardır anlamına gelir. Bu sayede İrlanda'nın her yanında düzenlenen bu toplantılar sonrasında toplantılara katılan IRA'lılar Cumhuriyetçi hareketle, Cumhuriyetçi harekette IRA ile karşılıklı fikir paylaşmıştır.

Peder Tim Bartlett: Ben çok daha geniş bir gözlemden bahsetmek istiyorum. Yaratıcı insanların seçenekler üzerine düşünmeye başlamasıyla birlikte barış üzerine bir konsensüs gelişti. Mesela ben rahiplerle siyasetçiler arasında bazı görüşmelerin kolaylaştırıcılığını yaptım ve eğer bu görüşmeler kamuoyuna açıklansaydı tam bir bomba etkisi yaratırdı. Buna benzer şeyleri başka insanlar da yaptı ve bu insanlar süreçte büyük rol oynadılar. Bütün her şeyin başı diyalogtur!

Kerim Yıldız: Her ikinize de çok teşekkür ediyorum. Çok zengin bir tartışma oldu ve bu tartışmadan çok sayıda faydalı sonuç çıkardığımızı düşünüyorum. Bugün zaman ayırıp buraya kadar geldiğiniz ve görüşlerinizi en samimi haliyle bizimle paylaştığınız için her ikinize de çok teşekkür etmek istiyorum.

Dublin Dağları Bölgesindeki Johnnie Fox's isimli Geleneksel İrlanda Yemekleri Sunan Restoranda Yenilen Akşam Yemeği

Tarih: 11 Nisan 2014, Cuma

Programın son günü katılımcılar Dublin'in dağlık bölgesindeki Johnnie Fox's isimli geleneksel İrlanda yemekleri sunan bir restoranda akşam yemeği için bir araya geldiler.

DPI Direktörü Kerim Yıldız ve katılımcılar Johnnie Fox's önünde

Dublin Dağlarının bir Manzarası

Ekler:

Ek 1: Katılımcı Listesi Türkiye'den Katılımcılar

- Zeynep Ardiç, SETA Vakfı
- Gülçin Aşar, Avukat, İstanbul Barosu Üyesi
- Vahap Çoşkun, Dicle Üniversitesi Öğretim Üyesi, Akil İnsanlar Heyeti Üyesi
- Yılmaz Ensaroğlu, DPI Uzmanlar Konseyi Üyesi, Akil İnsanlar Heyeti Üyesi
- Fazıl Hüsnü Erdem, Dicle Üniversitesi Öğretim Üyesi, Akil İnsanlar Heyeti Üyesi
- Cem Gençoğlu, Samsun Dost Stratejik Araştırmalar Merkezi
- Nejdet İpekyüz, DİSA Başkanı
- Talha Köse, Şehir Üniversitesi Öğretim Üyesi
- Kadri Salaz, VANGİAD
- Feray Salman, İnsan Hakları Ortak Platformu (IHOP) Koordinatörü
- Esra Elmas, Bilgi Üniversitesi, DPI Başkanışmanı
- Ahmet Faruk Ünsal, Mazlum-Der Genel Başkanı, Akil İnsanlar Heyeti Üyesi
- Sedat Yurtdaş, DİTAM
- İpek Kotan, Çevirmen

İrlanda Cumhuriyeti ve Birleşik Krallık'tan Katılımcılar

- Kerim Yıldız, DPI Direktörü
- Eleanor Johnson, DPI Program Sorumlusu
- Colette Craven Nkunda, Barış ve Uzlaşma için Glencree Merkezi
- (Glencree Centre for Peace and Reconciliation) Uluslararası Program Koordinatörü
- Eamon Rafter, Barış ve Uzlaşma için Glencree Merkezi (Glencree Centre for Peace and Reconciliation) Eğitim Gelişimi Sorumlusu
- Val Kiernan, Barış ve Uzlaşma için Glencree Merkezi (Glencree Centre for Peace and Reconciliation) İdari Sorumlusu
- David Comley, DPI Stajyeri

DPI Yönetim Kurulu ve Uzmanlar Konseyi Üyeleri

Kerim Yıldız (Direktör)

Uluslararası insan hakları hukuku ve azınlık hakları alanında uzmandır. Uluslararası insan hakları mekanizmaları ve uluslararası insancıl hukuk üzerine çok sayıda yazılı yapıtı mevcuttur. Çalışmaları sebebiyle bir dizi ödüle layık görülen Yıldız, 1996 yılında İnsan Hakları İçin Avukatlar Komitesi tarafından insan hakları ve hukukun üstünlüğünü koruma alanında yaptığı çalışmalar sebebiyle verilen ödülün yanısıra, 2005 yılında Sigrid Rausing Vakfı tarafından Yerli toplumlar ve Azınlık Hakları alanında yaptığı çalışmalar için ödüllendirilmiş, 2011 yılında da Gruber Adalet ödülüne layık görülmüştür.

Nick Stewart QC (Yönetim Kurulu Başkanı)

Avukat ve Birleşik Krallık Yüksek Mahkemesi (Chancery and Queen's Bench Birimi) İkinci Hakimidir. Geçmişte İngiltere ve Galler Barosu İnsan Hakları Komitesi Başkanlığı (Bar Human Rihts Committee of England and Wales) ve Uluslararası Avukatlar Birliği (Union Internationale des Avocats) başkanlığı görevlerinde bulunmuştur.

Prof. Penny Green (Genel Sekreter)

İngilterede kurulu King's College isimli üniversitenin Hukuk Fakültesinin Araştırma ve Doktora Programlarının Başkanlığını yapmaktadır. Aynı zamanda King's College öncülüğünde Harward Humanitarian Initiative ve the University of Hull ile ortaklaşa kurulan Uluslararası Devlet Suçları İnisyatifinde (ISCI) Başkanlığını yürütmektedir.

Priscilla Hayner

Geçiş Dönemi Adaleti için Uluslararası Merkez (International Center for Transnational Justice) isimli kurumun kurucularından olan Priscilla Hayner, Hakikat Komisyonları, Geçiş Dönemi Adaleti İnsiyatifleri ve Mekanizmaları konusunda dünyanın önde gelen uzman ve yazarlarından biridir. Ford Vakfı, BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği ve daha pek çok kuruluşa danışmanlık yapmaktadır.

Arild Humlen

Avukat ve aynı zamanda Norveç Barosu Hukuk Komitesi direktörüdür. Uluslararası medeni hukuk ve insan hakları gibi yargı alanları üzerine çok sayıda yazısı yayınlanmıştır. Norveç'te ki bir dizi üniveritenin hukuk fakültelerinde dersler vermiştir. Oslo Barosunun Sığınma ve Göçmenlik Hukuku Dava Çalışma Grubu Başkanı olarak yaptığı çalışmalardan dolayı Oslo Barosu Onur Ödülüne layık görülmüştür.

Jacki Muirhead

Cleveland Hukuk Firmasının İş Direktörüdür. Daha önce Counsel's Chambers Limited isimli avukatlık odasında şef katip ve Avukatlar Fakültesinde (Faculty of Advocates) Pazarlama Müdürü olarak çalışmıştır. Geçmişte Batı Galler Barosunda da çalışmıştır.

Prof. David Petrsek

Geçmişte Uluslararası Af Örgütü Eski Genel Sekreterine başdanişmanlık yapan Prof. David Petrsek, Kanada'da kurulu bulunan Ottawa Üniversitesi'nde Uluslararası Siyasal İlişkiler alanında Profesör olarak görev yapmaktadır. Uzun yıllar boyunca İnsan Hakları, İnsani Hukuk ve Uyuşmazlıkların Çözümü konularında çalışmalar yürüten Prof. Petrsek aynı zamanda bu çalışma alanları üzerine önde gelen bir uzman ve yazardır. 1990-96 yılları arasında Uluslararası Af Örgütü, 1997-98 yılları arasında Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği, 1998-2002 yılları arasında İnsan Hakları Politikası üzerine Uluslararası Konsey ve 2003-2007 yılları arasında da İnsani Diyalog Merkezinde Politika Bölümü direktörü olarak çalışmıştır.

Antonia Potter Prentice

İnsani durum, kalkınma, barış yapma ve barış inşaaı gibi konular uzmanlık alanlarıdır. Kadın, barış ve güvenlik konularının yanısıra stratejik konularda başta Centre for Humanitarian Dialogue (İnsani Diyalog için Merkez), Avrupa Barışın İnşaaı İrtibat Bürosu (European Peacebuilding Liaison Office), Kadın Barışyapıcılar Küresel Ağı (Global Network of Women Peacemakers), MediatEUr ve Uluslararası Federasyon (Terre des Hommes) gibi kurumlara konsültasyon hizmeti vermektedir.

DPI Uzmanlar Konseyi Üyeleri

Prof. Christine Bell

Temel uzmanlık alanları Geçiş Dönemi Adaleti, Barış Müzakereleri, Anayasa Hukuku ve İnsan Hakları olan Kuzey İrlanda'lı hukuk uzmanı Prof. Bell, aynı zamanda bu konularda diplomat, arabulucu ve hukukçulara eğitim vermektedir.

Cengiz Çandar

Kıdemli bir gazeteci ve köşe yazarı olan Çandar özellikle Kürt Sorunu üzerinde uzmanlaşmıştır. Bir dönem savaş muhabirliğide yapmış olan Çandar, Türkiye eski Cumhurbaşkanı merhum Turgut Özal'a özel danışmanlık da yapmıştır.

Yılmaz Ensaroğlu

Halen Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı (SETA)'da, Hukuk ve İnsan Hakları Koordinatörü olarak görev yapmaktadır. İnsan Hakları Ortak Platformunun Yönetim Kurulu Üyeliğinin yanı sıra, İnsan Hakları Gündemi Derneği ve İnsan Hakları Araştırmaları Derneğinin üyesidir. İnsan Hakları İçin Diyalog Dergisinde Genel Yayın Yönetmenliğini yapmaktadır.

Prof. Mervyn Frost

Halen Londra'da kurulu bulunan King College'in Savaş Çalışmaları bölümünün başkanlığını yapmaktadır. Evvelce Durban'da kurulu bulunan Natal Üniversitesinin Siyaset Bölümünün başkanlığını yapmıştır. Geçmişte Güney Afrika Siyaset Çalışmaları Enstitüsü Balkanlığı görevinde bulunan Profesör Frost, İnsan Hakları ve Uluslararası İlişkiler, İnsani Müdahale, Dünya Siyasetinde Adalet, Küresel Yönetimin Demokratikleştirilmesi, Yeni Savaşlar Döneminde Adil Savaş Geleneği ve Küreselleşen Dünyada Etik gibi konularda uzman bir isimdir.

Dr. Edel Hughes

East London Üniversitesi'nde öğretim görevlisi olarak çalışmaktadır. Uluslararası İnsan Hakları Hukuku ve İnsancıl Hukuk alanında uzman olmakla birlikte özellikle İrlanda'da kişisel özgürlükler, Terörle Mücadele Kanunu/Olağanüstü Hal Kanunu, Uluslararası Ceza Hukuku ve Türkiye'de İnsan Hakları ve Türkiyenin Avrupa Birliği'ne giriş süreci konularıyla ilgilenmektedir. Uluslararası Af Örgütünde araştırmacı olarak çalışmış ve Değişim için İnsan Hakları'nın kurucuları arasında yer almıştır.

Dr Salomón Lerner Febres

Peru Hakikat ve Uzlaşma Komisyonu eski başkanıdır. Peru Katolik Üniversitesi (Pontifical Catholic University of Peru) Demokrasi ve İnsan Hakları Merkezi Başkanlığı görevini sürdürmektedir.

Martin Griffiths

Birleşmiş Milletler eski genel Sekreteri Kofi Annan'a Suriye konusunda baş danışmanlık yapan Martin Griffiths, İnsani Diyalog Merkezi (Centre for Humanitarian Dialogue) isimli kurumun kurucu başkanıdır. İngilterenin diplomasi servisine verdiği hizmetlerin yanısıra sivil toplum kuruluşlarında faaliyet yürütmüştür. Bir dönem Action Aid isimli sivil toplum kuruluşunun başkanlığında yapmıştır. Birleşmiş Milletlerin Cenevre Ofisinde İnsani Faaliyetler Bölümünde yönetici, Yine BM'nin New York ofisinde Acil Yardım Koordinatörü yardımcılığı görevlerinde bulunmuştur. Bu görevlerinin yanısıra BM için Büyük Göller (Great Lakes) bölgesinde İnsani Yardım Koordinatörü, Balkanlarda BM Bölgesel Koordinatörü ve BM Genel Sekreteri Asistanlığı görevlerinde de bulunmuştur.

Prof. Ram Manikkalingam

Amsterdam Üniversitesi Siyaset Bilimi Bölümü'nde misafir Profesör statüsünde görev yapmaktadır. Sri Lanka devlet başkanına barış süreci için en üst düzey danışmanlık yapmıştır. Uzmanlık alanları arasında Çatışma, Çok kültürlülük, Demokrasi gibi konular bulunan Prof. Ram Manikkalingam, Laksham Kadirgamar Stratejik Çalışmalar ve Uluslararası İlişkiler Enstitüsü'nün kurucu üyesi ve yönetim kurulu üyesidir.

Bejan Matur

Türkiye'nin önde gelen şair ve yazarlarından biridir. 2012 yılının başına kadar Zaman gazetesinde yazdığı düzenli köşe yazılarında Kürt siyaseti, Ermeni sorunu, gündelik siyaset, azınlık sorunları, cezaevi yazıları ve kadın sorunu gibi konuları işlemiştir. Yapıtları 17 değişik dile çevrilen Matur çok sayıda edebiyat ödülü sahibidir. Diyarbakır Kültür ve Sanat Vakfı Kurucu Başkanlığı görevinde bulunmuştur.

Jonathan Powell

Britanyalı eski bir diplomat olan Jonathan Powell, Birleşik Krallık Eski Başbakanı Tony Blair döneminde 1997- 2007 yılları arasında Başbakanlık Personel Daire Başkanlığı görevinde bulunmuştur. 1998 yılında imzalanan Hayırlı Cuma anlaşmasına kadar süren barış görüşmelerinde Birleşik Krallık adına başmüzakereci olarak görev almıştır. Halihazırda Birleşik Krallıkta kurulu bulunan Inter Mediate isimli, devletten bağımsız arabulucuk kurumunun İcra Kurulu Başkanlığını yapmaktadır.

Sir Kieran Prendergast

İngiltere Dışişleri Bakanlığı bünyesinde aralarında Kıbrıs, Türkiye, İsrail, Hollanda, Kenya gibi ülkeler ve ABD'nin New York şehrinin olduğu alanlarda diplomat olarak çalışmıştır. İngiltere'nin Dışişleri ve Milletler Topluluğu Bürosuna (Foreign and Commonwealth Office) başkanlık etmiş, Güney Afrikadaki Apartheid rejimi ve Namibya konuları ile ilgilenmiştir. BM Genel Sekreterliği altında kurulu bulunan Siyasi İşler Bölümüne Barış ve Güvenlik konularında siyasi danışmanlık yapmıştır. BM Genel Sekreterinin Barış ve Güvenlik konulu Yönetim Kurulu toplantılarının düzenleyiciliğini yapmış, Afganistan, Burundi, Kıbrıs, Demokratik Kongo Cumhuriyeti, Doğu Timor gibi bölgelerdeki barış çalışmalarına dahil olmuştur.

Rajesh Rai

1993 yılında İngiltere ve Galler Barosuna kaydolmuştur. İnsan hakları Hukuku, Göçmenlik ve Sığınma hakkı hukuku ile kamu hukuku temel uzmanlık alanlarıdır. Çevre ve çeşitli insani sorunlar üzerine hem Birleşik Krallık hemde dünyanın pekçok yerinde Sivil toplum kuruluşları ve şirketlerle yaptığı çalışmalar aracılığıyla önemli tecrübeler kazanmıştır. HIC isimli Kamerun'da kurulu bulunan Sivil Toplum örgütü ile Uganda'da kurulu Human Energy isimli şirketin kurucusudur. Bir dönem The Joint Council for the Welfare of Immigrants – JCWI – (Göçmenlerin Refahı için Ortak Konsey) isimli kurumun direktörlüğünü yapmıştır. Başta İngiltere ve Galler Barosu İnsan Hakları Komisyonu adına olmak üzere uluslararası alanda özellikle Avrupa, Asya, Afrika, ABD ve Hindistan'da çok çeşitli hukuki konular üzerine seminer ve dersler vermiştir.

Prof. Naomi Roht-Arriaza

Amerika Birleşik Devletlerinde kurulu bulunan Berkeley Üniversitesi'nde profesör olarak görev yapmaktadır. Geçiş Dönemi Adaleti, İnsan Hakları İhlalleri, Uluslararası Ceza Hukuku ve Küresel Çevre Sorunları gibi konular uzmanlık alanına girmektedir.

Prof. Dr. Mithat Sancar

Ankara Üniversitesi'nde Hukuk Profesörü olarak görev yapan Prof. Sancar'ın temel uzmanlık alanları arasında Anayasal Vatandaşlık ve Geçiş Dönemi Adaleti yer almaktadır. Uzmanlık alanlarında çok sayıda yazılı eseri bulunan Prof. Sancar ayrıca bir süre günlük yayınlanan *Taraf* gazetesinde köşe yazarlığı yapmıştır.

11 Guilford Street
London WC1N 1DH
United Kingdom
+44 (0)203 206 9939

info@democraticprogress.org
www.democraticprogress.org

